

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 21 (2807)

Пятніца, 21 мая 1976 г.

Цана 8 кап.

САРДЭЧНА ЗАПРАШАЕМ, ДАРАГІЯ УКРАЇНСКІЯ СЯБРЫ!

Спявае народная артыстка ССРС Дзіяна Петрыненка ў суправаджэнні Заслужанай капэлы бандурыстаў УССР.

Перад выступленнем.

Танец «На кукурузным полі» выконвае Заслужаны акадэмічны ансамбль танца УССР.

Фота В. КАЧАРГІНА.

У гэтыя вясеннія дні, калі белай кіпенню садоў красуецца Прыніманне і Прыбужжа, Прыдняпроўе і Наддзвінне, сустракае Савецкая Беларусь сваіх дарагіх сяброў — пасланцоў братняй Украіны, якія прыехалі на Дні літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у нашай рэспубліцы.

Ад стром Карпацкіх гор і Чорнага мора, ад палёў Чарнігаўшчыны і шахт Данбаса прывезлі да нас украінскія госці свае ўсмешкі і поціскі рук, сваю мілагучную мову, свае песні і танцы.

— Сардэчна запрашаем, дарагія сябры! — кажам мы вам. Вітанне Кіеву-герою ад Мінска-героя! Вітанне гераічнаму Севастопалю ад легендарнай Брэсцкай крэпасці! Вітанне шахцёрам Данецка ад гарнякоў Салігорска!

Мы рады тваёй працоўнай славе, сястра Украіна, мы рады, што ты разам з усімі рэспублікамі Краіны Саветаў упэўнена крочыш наперад, да новых здзяйсненняў, да новых перамог.

Дзесяць дзён Беларусь будзе слухаць твае песні і вершы, захапляцца віхурнымі танцамі, глядзець твае кінафільмы і спектаклі. Дзесяць дзён яшчэ больш будзе мацавацца дружба паміж літаратурай і мастацтвам двух народаў-братоў, народаў-суседзяў.

А дружба гэта — шчырая, надзейная і даўняя.

Есць у вялікага кабзара Тараса Шаўчэнкі такія паэтычныя радкі: «Радуйся ніва... Радуйся, зямля!»

Мы паўтараем гэтыя словы і сёння, калі сустракаемся на свяце дзвюх культур, на свяце народаў-братоў.

Вітаем цябе, сястра Украіна, на беларускай зямлі!

З'ЕЗД САВЕЦКІХ КІНЕМАТАГРАФІСТАЎ

Шляхі далейшага развіцця савецкага кінамастацтва, задачы, якія стаяць перад дзеячамі кіно ў святле рашэнняў XXV з'езда партыі, абмяркоўвалі дэлегаты III з'езда кінематаграфістаў СССР, які адбыўся ў Вялікім Крамлёўскім палацы.

Апладысентамі сустрэлі прысутныя таварышы К. Т. Мазурава, А. Я. Пельшэ, М. А. Суслава, П. Н. Дзедзічава, В. М. Панамарова, М. С. Саломенцава, І. В. Капітонова, У. І. Далгіх, К. Ф. Катусава, М. В. Зімяніна.

Разам з імі ў прэзідыуме — вядомыя кінематаграфісты, кіраўнікі творчых саюзаў, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый.

Са справаздачным дакладам праўлення Саюза кінематаграфістаў СССР аб стане і задачах савецкага кінамастацтва ў святле рашэн-

няў XXV з'езда КПСС выступіў першы сакратар праўлення Л. А. Куліджанаў.

Дакладчык і выступаўшыя ў спрэчках падкрэслівалі, што дакументы XXV з'езда КПСС даюць кінематаграфістам натхняючыя імпульсы да творчага пошуку, дапамагаюць расшырэнню дыяпазону і паглыбленню сацыяльнага мыслення мастака. Яны дапамагаюць лепш ведаць, больш востра адчуваць рух народнага жыцця, азорагага святлом партыйнай думкі.

На з'ездзе ішла зацікаўленая размова аб поспехах і нявырашаных праблемах мастацкага, дакументальнага, навукова-папулярнага кінематографа. Адзначаецца як характэрная рыса савецкага кінамастацтва яго шырокі і ў многім прычыпова новы зварот да сучаснай тэмы, да героя нашых дзён.

ТАСС.

У МИНИСТЕРСТВЕ КУЛЬТУРЫ І СІЮЗЕ МАСТАКОЎ БССР

АБ МАСТАЦКАЙ ВЫСТАЎЦЫ «60 ГОД ВЯЛІКАГА КАСТРЫЧНІКА»

Калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум праўлення Саюза мастакоў БССР прынялі пастанову аб арганізацыі ў ліпені—жніўні 1977 года ў г. Мінску, у Палацы мастацтваў, рэспубліканскай мастацкай выстаўкі, прысвечанай 60-годдзю Вялікага Кастрычніка.

На выстаўцы будуць паказаны новыя творы жывалісу, скульптуры, графікі, плаката, дэкаратыўна-прыкладнага і тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва, якія адлюстроўваюць гісторыю рэвалюцыйнага мінулага савецкага народа, а таксама мірную стваральную працу ў гады камуністычнага будаўніцтва.

У творчай рабоце па падрыхтоўцы да выстаўкі беларускія мастакі закліканы зыхо-

дзіць з задач, якія пастаўлены перад дзеячамі савецкай культуры XXV з'ездам КПСС, усямерна развіваць і ўмацоўваць сувязь мастацтва з жыццём народа, удасканалваць сваё ідэйна-прафесійнае майстэрства, актыўна ўстанаўліваць прынцыпы сацыялістычнага рэалізму.

Саюз мастакоў БССР камандзіруе аўтараў, якія працуюць над сваімі творами да ўказанай выстаўкі, у жалгасы, саўгасы, на прамысловыя прадпрыемствы рэспублікі, у вайсковыя часці.

Да ўдзелу ў выстаўцы будуць прыцягнуты маладыя мастакі, якія дэманстравалі свае творы на рэспубліканскіх і іншых выстаўках.

Створаны выстаўкам мастацкай выстаўкі «60 год Вялікага Кастрычніка».

ТОЛЬКО ШТО ВЫДАДЗЕНА

У «СОВЕТСКОМ ПИСАТЕЛЕ»

«Окна дороги» — чарговая кніга М. Лужаніна ў перакладзе на рускую мову. Змест яе складзі вершы пра гераічнае мінулае савецкага народа і сённяшні дзень, а таксама паэма «Матчын дом», Пераклаў гэтыя творы І. Шклярэўскі.

Усесаюзнага чытача чакае су-

стрэча і з І. Новікавым. Яго апавесць «Да святання блізка», якая з'явілася шмал твораў аўтара аб гераічным мінскім падполлі і аб партызанскім руху на часова акупіраванай ворагам тэрыторыі Беларусі, выйшла ў перакладзе М. Гарбачова.

ПРАПАНАУЕ «ПОДВИГ»

Ваенна-патрыятычны літаратурна-мастацкі альманах «Подвиг» выйшла ў выданні «Молодая гвардия». Нядаўна выйшаў яго чарговы, дванаццаты нумар. Як заўсёды, ён багаты на самыя разнастайныя матэрыялы. Змяшчаюцца ўрыўкі з

будыных праявітых твораў, апаўданаў, нарысы.

Добра прадстаўлена паэзія. Сярод іншых твораў верш беларускага паэта-франтавіка П. Прыходзькі «Апошніе пісьмо з вайны» ў перакладзе І. Бурсава.

ВЕЧАР ДРУЖБЫ

Напярэдадні VII з'езда пісьменнікаў БССР у актавай зале Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага адбыўся вялікі літаратурны вечар «Дружба народаў — дружба літаратур». Адкрыў яго рэктар інстытута Ф. П. Шмыгаў, вёў — паэт Геннадзь Бураўнін. На вечары выступілі госці VII з'езда пісьменнікаў БССР, пісьменнікі братніх літаратурна-родаў СССР Дзмітрый Ка-

валёў, Анатолій Чапураў, Віктар Качэўскі, Сіджан Літвін, Архп Чыбатару, Бабкен Караняцкі, Туменбай Байзакаў, Аляксандр Галкін, Барыс Куляеў. Ад СП БССР выступілі Мікалай Аляксееў, Рыгор Бардулін, Вера Вярба.

У вечары прымалі ўдзел крытык Антон Семяновіч, дырэктар Бюро прапаганды СП БССР Мікола Татур, сакратар СП БССР Іван Чырынаў.

ЗАМЕРЛІ ва ўрачыстым страі хлопчыкі і дзяўчынкі з чырвонымі піянерскімі гальштукі на грудзях. Мінутаў маўчання ўшанавалі яны памяць тых, хто загінуў, абараняючы іх бязоблачнае дзяцінства.

Побач з вучнямі — іх старэйшыя сябры — ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, шэфы — ударнікі працы, бацькі. Ім 19 мая рапартавалі піянеры Мінска аб сваіх справах, аб тым, як яны сёння нясуць эстафету, перададзенаю ім дзядзям і бацькамі. Рапарт закончылі, да падножжа Кургана Славы ляглі яркія веснавыя кветкі.

Юныя ленинцы горада-героя Мінска пад гукі барабанаў і песні горнаў прайшлі ва ўрачыстым марш-парадзе па галоўных вуліцах сталіцы. А лепшыя з лепшых удастоіліся гонару ўскласці кветкі і стаць у

ДА СУСТРЭЧЫ ГАСЦЕЙ ГАТОВЫ

Вялікае, светлае свята дружбы і брацтва савецкіх народаў прыходзіць у нашу рэспубліку. Заўтра працоўныя Беларусі будуць сустракаць дарогіх гасцей — удзельнікаў Дзён літаратуры і мастацтва Украінскай ССР.

19 мая пад старшынствам намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняж-

Агні Лукомля

Прыгажосць Лукомльскага возера, аваяная рамантыкай ДРЭС, здаўна прыцягвала ўвагу мастакоў Віцебска. Многія прыязджаюць сюды па эцюды і замалёўкі, працуючы над новымі творами, прысвечанымі чалавеку і яго працы. Пабываў на Лукомлі і старэйшы пейзажыст А. Каржанеўскі. Ён напісаў вялікае палатно «Агні Лукомля». Малады графік Ю. Баранаў стварыў серыю графічных работ «Лукомльская ДРЭС».

С. РОДЗІН.

З АРХІВУ

Міхася Лынькова

Фонды Літаратурнага музея Якуба Коласа напоўніліся новымі рукапісамі народнага песняра. Іх перадала жонка М. Лынькова Соф'я Захараўна.

Сярод рукапісаў Я. Коласа разгледз вершаў беларускіх паэтаў, запіскі, што ў свой час адрасаваліся Міхасю Лынькову вершы «Мая малітва» і «Капалішчыцы».

М. ЖЫГОЦКІ.

ПАДЗЕІ, ФАКТЫ

САЮЗ ПРАЦЫ І МАСТАЦТВА. Гомельская абласная філармонія і хімічны завод імя 50-годдзя СССР падпісалі дагавор аб дружбе і супрацоўніцтве. Ён прадугледжвае правядзенне шэфскіх канцэртаў, абмеркаванне новых канцэртных праграм, дапамогу майстроў мастацтва заводскім калектывам мастацкай самадзейнасці.

Гэтымі днямі на заводзе выступілі камерны хор філармоніі, камерны аркестр і эстрадны ансамбль «Добры настрой».

ДЭМАНСТРУЮЦЬ УМЕЛЬЦЫ ПАНЯВЕЖЫСА

У Маладзечна адкрылася выстаўка народнай творчасці літоўскіх умельцаў. Экспанаты для яе — кала духсот вырабаў з янтара, дрэва і тэкстылю — прыслаў Пачывежскі краязнаўчы музей.

Працоўныя Маладзечна і Панявежыса сярбруюць, спаборнічаюць, абменьваюцца вопытам ужо шмат гадоў. Цеснай сувязі ўстанавіліся і паміж работнікамі індустрый. Нядаўна ў Панявежысе закрылася выстаўка работ беларускіх самадзейных мастакоў.

ВЫСТАУКА У БРЭСЦЕ

Усесаюзная філатэлістычная выстаўка гарадоў-героў Савец-

ШЧАСЛІВАЯ КРАІНА ПІЯНЕРЫЯ

ганаровай варце ля помніка У. І. Леніну.

У Цэнтральным дзіцячым парку імя Горкага вучні сустрэліся з сястрой легендарнага піянера-героя Марата Казея — А. І. Казей, іншымі ветэранамі піянерскага руху. Форум дружбы правалі ў Палацы піянераў і школьнікаў юныя інтэрнацыяналісты Беларускай сталіцы. На святах у школьных дружных узнагароджваліся ў гэты дзень пераможцы аперацыі па збору макулатуры і металалому «Мільён — Радзіме» і «Піянерскі рэйкі — БАМу», праводзіліся працоўныя дасанты, конкурсы і эстафеты піянерскага ўмення і навыкаў.

У дзень нараджэння піяне-

рыі школьнікі ўсіх гарадоў і вёсак Беларусі сабраліся на свае ўрачыстыя лінейкі, зборы і злёты. Партыі і камсамолу рапартавалі юныя ленинцы аб тым, як ідуць яны па маршрутах усесаюзнага піянерскага маршу «Бяром з камуністаў прыклад». Расказвалі аб цікавых пошуках і знаходках чырвоных следапытаў, аб шэфскай рабоце цімураўцаў, аб добрых справах маленькіх гаспадароў школьных лясніцтваў, атрадаў «блакітнага патруля».

Свята чырвонагальштучнай гвардыі завяршылася вялікімі канцэртамі мастацкай самадзейнасці школьнікаў.

БЕЛТА.

ДЛЯ ЖЫХАРОЎ СЛУЦКА

Вялікай папулярнасцю ў жыхароў Слуцка карыстаюцца выступленні эстрадных калектываў, якія прыязджаюць сюды з розных гарадоў краіны — Масквы, Мінска, Кіева, Ленінграда, Саратава.

Нядаўна случчанае гарачае апаздавалі артыстам ансамбля песні і танца Комі АССР з удзелам заслужанай артысткі гэтай рэспублікі Ксеніі Аксюзавай і артыстам вакальна-інструментальнага ансамбля «Гумарэскі» з Масквы.

Б. НАВІЦКІ.

МАЙСТЭРСТВА ДЗЯЦЕЙ

У той дзень гаспадарамі Палаца культуры Магілёўскага завода штучнага валакна імя Куйбышава былі дзеці. Тут праходзіў заключны канцэрт абласнога агляду дзіцячай творчасці.

Амаль 800 школьнікаў з некалькіх дзесяткаў самадзейных калектываў паказвалі сваё сцэнічнае і тэхнічнае майстэрства.

Перад пачаткам канцэрта госці палата аглядзілі абласную выстаўку дзіцячай тэхнічнай творчасці, на якой дэманстраваліся мадэлі аўтамабіляў і сельскагаспадарчых машын, самалётаў і караблёў.

Цікавай і разнастайнай была праграма канцэрта. Шмат разоў глядзчы ад душы ўзнагароджвалі апладысентамі

майстэрства калектываў і юных выканаўцаў.

На думку аўтарытэтнага журы, асабліва паспяхова выступілі харавы і танцавальны калектывы Палаца культуры завода штучнага валакна, народны дзіцячы хор і ансамбль танца Магілёўскага аўтазавода імя Кірава, юныя танцоры з саўгаса «Завалочыцы» Глускага раёна, вакальна-інструментальны ансамбль клуба шклозавода «Кастрычнік» Асіповіцкага раёна і танцавальны калектыв Дома культуры Бабруйскага фанерадрэвапрацоўчага аб'яднання, лаўрэат рэспубліканскага конкурсу творчасці юных вакальна-ансамбль «Сонейка» Дома культуры Магілёўскай швейнай фабрыкі імя Валадарскага.

М. НОЖНІКАЎ.

гардзе барацьбы з фашызмам» і «Ардэнаносная Брэстчына».

ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ

Добрая слава ідзе аб рабоце Пясноўскай сельскай бібліятэкі Мастоўскага раёна. Вечары, дыпуты, канферэнцыі чытачоў, кніжныя выстаўкі, якія праводзіць савет бібліятэкі на чале з яе загадчыцай Н. Ф. Данільчык, заўсёды праходзяць зместна і цікава. Ва ўсіх брыгадах налігаса працуюць бібліятэкі-перасоўкі.

За актыўную работу і поспехі ў камуністычным выхаванні працоўных Пясноўскай сельскай бібліятэцы прысвоена ганаровае званне «Бібліятэка выдатнай работы».

БЕЛТА.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за плённую літаратурную дзейнасць і ў сувязі з п'яцідзесцігоддзем з дня нараджэння пісьменнік КРУГАВЫХ Мікалай Ілгароіч узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую плённую літаратурную дзейнасць пісьменніца ТАРАС Ніна Міхайлаўна ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

цэртных гастролі як важнаму фактару ўзаемаабмену і ўзаемаўзбагачэння братніх культур, умацаванню дружбы і супрацоўніцтва нашых народаў. Кожны год па маршрутах, якія пралягаюць па ўсёй тэрыторыі нашай краіны, выязджае ад 30 да 40 тэатраў Украіны. У той жа час мы гасцінна прымаем у сябе каля 50 тэатраў братніх рэспублік.

А. К. РАМАНОЎСкі,
міністр культуры Украінскай ССР

У СЯМ'І АДЗІНАЙ

Заканчваецца першая вясяна дзесятай пяцігодкі, азораная гістарычнымі рашэннямі XXV з'езду КПСС. На Украіне, як і ва ўсіх братніх савецкіх рэспубліках, яна адзначана новымі працоўнымі здзяйсненнямі ў імя далейшага росквіту нашай любімай Радзімы.

Напярэдадні Дзён літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларусі, якія стануць новым радасным святкам дружбы нашых народаў, я з задавальненнем выкарыстаю магчымасць, якая сёння мне прадастаўлена, і ў агульных рысах раскажу аб бурным росквіце сацыялістычнай паэмы, інтэлектуальнай па духу, нацыянальнай па форме культуры ўкраінскага народа, лепшыя ўзоры якой уліліся ў агульную скарбніцу шматнацыянальнай савецкай культуры.

Сёння на Украіне распаўсюджваецца звыш 70 мільянаў экз. газет і часопісаў. За гады дзесятай пяцігодкі выйшла ў свет амаль 700 мільянаў экзэмпляраў кніг. Творы ўкраінскіх пісьменнікаў П. Тычыны, М. Рыльскага, П. Папуча, А. Галыўко, А. Карнейчука, У. Сасюры, Ю. Яноўскага, А. Малышкі, М. Бажана, А. Ганчара, М. Стэльмаха, В. Казачэнка, Ю. Збанацкага, М. Нагібелы, Б. Алейніка і многіх іншых добра вядомы ва ўсіх саюзных рэспубліках, у многіх краінах свету.

Прыкметных поспехаў мы дасягнулі ў развіцці ўкраінскага тэатральнага, музычнага, выяўленчага і кінамастацтва, народнай творчасці.

Пафасам камуністычных адносін да працы прасякнуты новыя п'есы М. Стэльмаха, А. Каламійца, А. Лявады, П. Заграбелнага, М. Заруднага, В. Сабко, прысвячаныя сённяшніму дню, савецкім людзям і іх гераічным справам. Узмацнені творчыя сувязі драматургаў з тэатральнымі калектывамі. Сёння на афішах тэатраў рэспублікі значыцца каля 450 назваў твораў савецкай, класічнай і сучаснай зарубежнай драматургіі. Характэрнай асаблівасцю тэатральнага працэсу з'яўляецца тое, што больш за 60 працэнтаў спектакляў пастаўлена па творах савецкай шматнацыянальнай драматургіі.

Аб узрослым ідэянамастакім узроўні спектакляў сведчыць той факт, што толькі ў апошнія гады на ўсесаюзных аглядах і фестывалях удастоены высокай адзнакі 14 пастацовак украінскіх тэатраў.

Вялікае значэнне надаецца сёння правядзенню тэатральных і кан-

раў братніх рэспублік.

Прыкладам шчодрой братэрскай дружбы Беларусі і Украіны ў галіне мастацкага абмену могуць служыць даўнія творчыя сувязі дзеячаў тэатраў гэтых рэспублік. На Украіне няма сізны, дзе б не ішлі п'есы Янкі Купалы, Андрэя Макаёнка, Мікалая Матукоўскага, а на афішах беларускіх тэатраў пазначаны імёны Аляксандра Карнейчука, Аляксея Каламійца, Міколы Заруднага...

На ўзьдзе ўкраінскае музычнае мастацтва. Сёння можна ўжо гаварыць аб даволі багатым і разнастайным рэпертуары, створаным украінскімі кампазітарамі для музычных тэатраў, сімфанічных аркестраў. У іх значнае месца займаюць сімфоніі, сімфанічныя пэмы, уверцюры, сюіты В. Касенкі, Л. Рэвуцкага, Б. Ляташынскага, М. Скорыка, А. Штагарэнка. У тэатрах оперы і балета з поспехам ідуць творы К. Данькевіча, Г. Майбарды, Ю. Мейтуса, Г. Жукоўскага і інш.

Аб высокім узроўні выканаўчага майстэрства ўкраінскіх артыстаў сведчаць перамогі на ўсесаюзных і міжнародных конкурсах. Широка вядомыя ў нашай рэспубліцы і за яе межамі п'есы і творы Я. Мірашнічэнка, Д. Петрыненка, Д. Гнацюк, А. Салаўяненка, І. Панамарычука, таленавітыя інструменталісты В. Пархоменка, М. Чайкоўскага, Б. Катаровіч, А. Мельнікаў, У. Быстракоў...

Прапаганду музычнага мастацтва ў рэспубліцы вядзе 25 філармоній, аб'яднанне «Українцэрт», 40 творчых калектываў, 150 канцэртных брыгад. За гады пяцігодкі створаны шэраг новых прафесіянальных калектываў, якія карыстаюцца заслужанай папулярнасцю сярод гледачоў. Галоўнае месца ў іх рэпертуары займаюць творы сучаснай тэматыкі, якія актыўна спрыяюць эстэтычнаму выхаванню мас. У гэтым напрамку паспяхова вядуць работу такія вядомыя за межамі рэспублікі калектывы, як Дзяржаўны заслужаны акадэмічны ансамбль танца УССР, Дзяржаўны заслужаны акадэмічны ўкраінскі народны хор імя Р. Вярэйкі, Дзяржаўная заслужаная акадэмічная капэла «Думка», Дзяржаўны заслужаны сімфанічны аркестр УССР і іншыя.

Добрай традыцыяй стала ў рэспубліцы правядзенне святаў і фестываляў савецкай музыкі, песні, танца, такіх як усесаюзныя фестывалі «Кіеўская вясна», «Залатая восень», «Крым-

скія зоры», да ўдзелу ў якіх прыцягваюцца лепшыя мастацкія калектывы і майстры мастацтва краіны.

Яксна новыя рысы набыло за гады Савецкай улады ўкраінскае выяўленчае мастацтва. Гэта і велічныя помнікі, манументы, якія ўпрыгожваюць плошчы і вуліцы гарадоў і сёл, і манументальныя роспісы грамадскіх будынкаў, і шматлікія выдатныя творы жывапісу, графікі, скульптуры, вырабы народных умельцаў.

Толькі за гады дзесятай пяцігодкі было арганізавана 33 рэспубліканскіх і 167 перасоўных мастацкіх выставак, на якіх новымі дасягненнямі парадвалі В. Касіян, С. Грыгор'еў, М. Дзярагус, В. Барадай, М. Божы, Т. Яблонская і многія іншыя майстры выяўленчага мастацтва.

Яркай дэманстрацыяй дасягненняў ўкраінскага выяўленчага мастацтва стала рэспубліканская выстаўка «Слава працы», прысвечаная XXV з'езду КПСС і XXV з'езду Кампартыі Украіны, на якой экспанавалася больш за 1.100 твораў 470 аўтараў.

Далейшае развіццё набыла самадзейнае мастацкае творчасць, якая ўсё больш сывярдаецца, як другое грамадскае прызначэнне нашага сучасніка. Ва ўсесаюзным фестывалі самадзейнай мастацкай творчасці працоўных, які праходзіць сёння ў краіне, прымаюць удзел больш за 250 тысяч аматарскіх калектываў нашай рэспублікі, у якіх займаецца 4 мільёны ўдзельнікаў. Звыш 700 калектываў мастацкай самадзейнасці рэспублікі ўдастоены высокага звання народных. Многім з іх прысвоена ганаровае званне заслужаных.

Трэба ўпамінуць і аб развіцці музейнай справы на Украіне. Толькі за гады дзесятай пяцігодкі адкрыта 36 новых дзяржаўных і 400 грамадскіх музеяў. Сярод іх такія значныя цэнтры навукова-даследчай работы, як Украінскі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гг., Дзяржаўны музей кнігі і кнігадрукавання УССР, Львоўскі музей гісторыі рэлігіі і этнізму. На Украіне сёння працуе 142 гістарычных, мастацкіх, літаратурна-мемарыяльных дзяржаўных музеяў і звыш 2 тысяч народных.

У заключэнне хачу сказаць аб тым, што ўсе нашы поспехі ў галіне культурнага будаўніцтва ў вялікай ступені залежаць ад забеспячэння ўстаноў культуры кваліфікаванымі кадрамі. Іх у рэспубліцы рыхтуюць 7 ВНУ мастацтва, 2 інстытуты культуры, 69 сярэдніх спецыяльных навуковых устаноў.

Вялікія задачы стаяць сёння перад работнікамі культуры і мастацтва. Іх рубяжы вызначаюць высокія гарызонты дзесятай пяцігодкі. Работнікі культуры і мастацтва, якія выкарыстоўваюць свой багаты вопыт, прыкладуць усе намаганні для паляпшэння работы органаў культуры па камуністычнаму выхаванню працоўных, па ідэалагічнаму забеспячэнню вялікіх і пачэсных задач, якія паставіў перад народам XXV з'езд КПСС.

Ю. М. МІХНЕВІЧ,
міністр культуры Беларускай ССР

СВЯТА МАСТАЦТВА, СВЯТА ДРУЖБЫ

Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» звярнуўся да міністра культуры БССР Ю. М. Міхневіча з просьбай расказаць, як будуць праходзіць Дні літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларусі.

Дні літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларусі, якія будуць праходзіць з 24 мая па 2 чэрвеня 1976 г., — значная падзея ў культурным і палітычным жыцці рэспублікі. Праводзімыя ў нас упершыню ў такім вялікім маштабе і шматграннасці жанраў, яны будуць садзейнічаць далейшаму актыўнаму працэсу ўзаемаўзбагачэння шматнацыянальнай сацыялістычнай культуры.

Календарным планам Дзён прадугледжваецца правядзенне буйных грамадска-палітычных мерапрыемстваў, творчых сустрэч, канцэртаў. У кожнай вобласці адбудзецца ад 26 да 43 канцэртаў, творчых сустрэч. Усяго будзе праведзена 160 канцэртаў, звыш 100 творчых сустрэч, 9 літаратурных сустрэч-канцэртаў, якія пройдуць у канцэртных залах, палатках культуры, на буйных прапрыемствах, новабудулях, у навуковых і навучальных установах, у калгасах і саўгасах, у ваенскіх часцях.

У Мінску будзе экспанавана выстаўка выяўленчага мастацтва і народнай дэкаратыўна-прыкладной творчасці Украінскай ССР, выстаўка кнігі, фотавыстаўка «Савецкая Украіна». У гарадах і раёнах рэспублікі пройдзе фестываль мастацкіх і дакументальных фільмаў кінастудый Украінскай ССР. Перасоўныя мастацкія выстаўкі будуць паказаны ў Віцебску і Брэсце. Для ўдзелу ў Днях літаратуры і мастацтва ў рэспуб-

ліку прыбудуць лепшыя выканаўчыя сілы Украіны: народныя артысты СССР Д. Гнацюк, Я. Мірашнічэнка, Д. Петрыненка, А. Салаўяненка, А. Тарабарынаў; народныя артысты УССР Ю. Цімашэнка, Я. Бярэзін, С. Турчак, А. Аўдзіеўскі, К. Балон, М. Вадзяны, М. Дзёміна, Г. Ісупаў, С. Калыванава, Н. Манойла, А. Макрэнка, К. Агнява, Т. Папеску, А. Рагоўцава, А. Сава, Н. Суржына; вядомыя творчыя калектывы — Дзяржаўны ордэна Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічны тэатр оперы і балета імя Т. Р. Шаўчэнкі, Дзяржаўны заслужаны сімфанічны аркестр УССР, Дзяржаўны заслужаны акадэмічны ўкраінскі народны хор імя Р. Вярэйкі, Дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга заслужаная капэла бандурыстаў УССР, Дзяржаўны заслужаны акадэмічны ансамбль танца УССР, Заслужаная акадэмічная харавая капэла УССР «Трэмбіта», Заслужаны Закарпацкі народны хор, Гуцульскі ансамбль песні і танца Івана-Франкоўскай абласной філармоніі, многія праслаўленыя камерныя выканаўцы, папулярныя эстрадныя ансамблі, калектывы мастацкай самадзейнасці.

У творчых сустрэчах з працоўнымі рэспублікі прымуць удзел пісьменнікі — В. Казачэнка, Р. Братунь, А. Ганчар, С. Еўенка, Т. Каламіец, В. Корж, А. Бандура, М. Зарудны, Ю. Збанацкі, А. Лявада, М. Нагібэда, Б. Алейнік, М. Стэльмах, Б. Чалы, кампазітары — А. Білаш, М. Скорык, І. Шамо; мастакі — В. Бабенцаў, М. Вронскі, А. Кавалёў, Г. Чарняўскі, Т. Яблонская; кінематаграфісты — Т. Ляўчук, К. Сцепанкоў, І. Шаўчук.

У творчых сустрэчах з працоўнымі рэспублікі прымуць удзел пісьменнікі — В. Казачэнка, Р. Братунь, А. Ганчар, С. Еўенка, Т. Каламіец, В. Корж, А. Бандура, М. Зарудны, Ю. Збанацкі, А. Лявада, М. Нагібэда, Б. Алейнік, М. Стэльмах, Б. Чалы, кампазітары — А. Білаш, М. Скорык, І. Шамо; мастакі — В. Бабенцаў, М. Вронскі, А. Кавалёў, Г. Чарняўскі, Т. Яблонская; кінематаграфісты — Т. Ляўчук, К. Сцепанкоў, І. Шаўчук.

У рэспубліку прыбываюць спецгрупы: прэсы, радыё, тэлебачання, арганізатары выставак, гандлю сувенірамі, кіназдымачная група. Усяго прадугледжваецца прыезд 1.250 удзельнікаў. Будуць праведзены ўрачыстыя вечары ў г. Мінску і абласных цэнтрах, цырыманіалы ўскладання кветак да помнікаў У. І. Леніну, вяскоў да помнікаў і абеліскаў, мітынгі ля манумента Дружбы рускага, украінскага і беларускага народаў (на межах Бранскай, Чарнігаўскай і Гомельскай абласцей), мітынгі-сустрэчы на граніцах абласцей, памятка памятных дрэў у г. Мінску і мемарыяльных комплексах Брэсце і Хатыні.

26 мая ў г. Мінску будзе праводзіцца Дзень горада-героя Кіева, 30 — у Брэсце — Дзень горада-героя Адэсы.

Дэлегацыі Саюзаў пісьменнікаў і кампазітараў у складзе чатырох творчых груп майстроў мастацтваў і калектываў мастацкай самадзейнасці прымуць удзел у сустрэчах з працоўнымі рэспублікі, літаратурных сустрэчах-канцэртах.

Мастакі будуць удзельнічаць у творчых сустрэчах, адкрыцці перасоўных выставак (Віцебску, Брэсце), кінематаграфісты — у фестывалі ўкраінскіх кінафільмаў. За мастацкімі калектывамі, творчымі групамі УССР замацаваны калектывныя ішфы — прапрыемствы, установы, навучальныя ўстановы рэспублікі. Прызначаны адказныя кіраўнікі творчых груп і калектываў з ліку работнікаў партыйных і савецкіх органаў, цэнтральнага аперату Міністэрства культуры, устаноў мастацтваў.

Няма сумнення, што Дні літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларускай ССР стануць яркім, незабыўным святкам мастацтва, святкам дружбы братніх народаў.

Хораша спяваюць украінскія дзлұчаты.

Фота В. КАЧАРГІНА.

яе ключы асаблівыя трэба. Але дазвольце пацікавіцца: навошта вам душа? Вы ж будзеце дзяліць буют, вам, як бы сказаць, фігуру дай, вонкавую фізіяномію...

— О не, не толькі гэта! — гарача запарычыў скульптар, і старшыня адразу адчуў, што залез не ў сваё. — Вонкаваць, звычайна, нам таксама многа значыць, але сапраўдная крыніца красы...

Госць не паспеў дагаварыць. У дзверы хтось дробна, акуратна пастукаў.

— Заходзь! — гукнуў старшыня, відаць, на стук пазнаўшы, хто гэта мае быць.

Дзверы адчыніліся, і ў кабінет, ззяючы Залатою Зоркаю нясмела ўвайшла мажана дзяўчына ў чорным шарсцяным жакете, абанутая снежна-белаю хусткаю. Скульптар дутэй угадаў, чым пазнаў у ёй Маланню Чабатко.

— Вы мяне звалі, Іван Хведаравіч?

— Зваў. Вось пазнаёмся, таварыш скульптар. Прыехаў цябе ляпіць.

Скульптар ужо разглядаў дзяўчыну вострым позіркам спецыяліста. Ён цяпер зразумеў, чаму яна называлася ў газетах толькі ў профіль. Малання не магла пахваліцца сваёю красою, і фотакарэ-

— Яна яшчэ не замужам, — боўкнуў старшыня, непрыязна зірнуўшы на скульптара.

Малання гарэла. Скульптар зразумеў, што даў маху, што гэта неактоўна і не трэба было зусім пра гэта пытацца. Але хіба ўсё прадугледзіш, хіба ўгадаеш адкуль да яе падзеці!

З якога боку ні заходзіў, скрозь яна была не тая, якою ён хацеў і спадзяваўся ўбачыць яе. Паспрабуй вось выхапі характар з гэтага хаосу нядбалых ліній, няскладных жэстаў...

«Усё гэта не тое, — парэшце горка прызнаўся скульптар, — і мне, уласна, няма чаго тут рабіць. Вяртацца трэба, пакуль не позна. Але як жа цяпер адчапіцца, як вылытацца з усёй гэтай гісторыі? Так, каб і яе не пакрыўдзіць, як бы нічога і не здарылася... Яна ж, па сутнасці, ні ў чым не вінавата... Гэтак жа, як і я».

— От жа, Маланька, ты маеш шанец, — весела сказаў старшыня. — Некалі толькі багіняў ляпілі, а гэта ўжо і да нас чарга дайшла. Наперад прагрэсуем. Хіба не?

— Лепш бы вы ўзялі маю сяброўку... Ганю.

за паспяваенныя гады! Там фармалізм, там патрыярхальнасць, там яшчэ якая траса... «Можа, зрок пратупіўся, можа, я ўжо чаго не дабачваю? — думаў скульптар, душачыся Маланіным белым пахучым хлебам. — Генералы мне ўдаваліся, чаму ж не ўдаецца прости чалавек працы? Ехаў сюды, спадзяваўся глыбей спасцігнуць яго, прасякнуцца яго высакародным пафасам, а чым усё канчаецца? Ганьбаю! Расчараваўся і ўпек!» Што пасля гэтага скажа пра яго старшыня калгаса, што падумае пра яго вольны гэтага недалёкая, наўная, але добрая і харошая Малання? Раней скульптар неяк мала зважаў на такіх, як яны, а цяпер гэта ўжо яго непакоіла, іхняя думка была яму зусім не абы-што. «А можа, хто ішчы здолеў бы выліцець Маланню? — раптам мільганула жорсткае дупшчэнне, і скульптар пачаў перабіраць у памяці сваіх калег, маючых абдараных майстроў. — Можа, яны лепш бачаць, можа, я проста выдыхаўся або ў чым памыляюся і не магу спасцігнуць, адкрыць яе? О, гэта было б жахліва!»

Звенявая тым часам пераадавала ў другім пакоі і стаяла цяпер на парозе босая, падабраная, прывабная ў сваім рабочым убранні

— Мне ўжо трэба ісці... У мяне — слапечнік. А вы тут адпачывайце. Вось вам ложка, вась прасцірадла. Усё чыстае, не сумнявайцеся.

— Дзякую.

Малання выйшла, і ў хаце адразу пазмрачнела: знадворку яна ціха прычыніла аканіцу. Дбала пра тое, каб не душна было шапоўнаму госцю!

Да вечара скульптар паспеў і адпачыць, і накідаць колькі эскізаў з хлапчукоў, якіх бачыў каля канторы, і пахадзіць са старшыней арцелі па гаспадарцы. Яны пабавалі на фермах, у кузні, на электрастанцы. Чутка пра скульптара паспела абляець сяло, і ўсюды, дзе ён ні паяўляўся, яго сустракалі ветліва і жадана. На ферме шчабятлівыя даяркі ўчынілі яму сапраўдны допыт, цікавічыся, каго ён ужо выліцеў на сваім веку, ды ці добра ў яго выходзіць, ды ў якой позе ён выліцеў Маланню Чабатко.

— Выліцеце пашу Маланню так, каб усе людзі на яе заглядаліся, — вымагалі калгасніцы. — Яна таго варта!

Калі зайшоў у кузню, кавалі перасталі грымець сваімі молатамі і, закурывшы, ахвотна адказалі на яго запытанні. Госцю цікава ведаць, хто гэта ў нас так улюбены ў кветкі?

— Дык гэта ж нашы дзяўчаты... Скрозь пайсавалі: каля канторы, каля клуба і нават пры кузні. Пачалося з таго, што Маланька...

— Няўжо яна ў вас такая ўвішная? — Го! Відаць, мала вы яе ведаеце... Нистомны, адданы, залаты чалавек.

— Усход сонца заўсёды ў полі сустракае.

— Вы ўжо яе, таварыш скульптар, не крыўдуйце... Дайце волю свайму таленту.

Даць волю свайму таленту! Што далей, то ўсё больш скульптар пераконваўся, што павінен зараз жа паехаць адсюль. Няма чаго сядзець на шыі ў гэтых сумленных, працавітых людзей, хаваць ад іх сваё творчае блесілле, злоўжываць іхняю гасціннасцю. Яны з табою няпчацца, яны ад цябе нечага чакаюць, а ты... чым ты іх парадзеш? Едзь адсюль прэч, гэта табе найлепшы выхад! Цябе непакоіць, як яны потым выгдумачыць твой учынак? Пра гэта ўжо цяпер можна зладзіцца: не Малання, а ты будзеш вінаваты ва ўсім! Яна для іх — «залаты чалавек» незалежна ад таго, выліцець ты яе ці не!

— Вось наша электрастанцыя, — тлумачыў Іван Хведаравіч, выходзячы на грэблю, у канцы якой чырванела моцная цагляная будоўля. — Хіба не красуня, га?

— Красуня, — згадзіўся скульптар і, спыніўшыся, загледаўся ўніз на шалёны вадаспад, на віраванне снежна-белага шумавішня. — Даўно збудавалі?

— Пусцілі пазалетаць, а будоўлю распачалі яшчэ ў сорок чацвёртым. Усё гэта пачаў грэбля, можна сказаць, насыпана жаночымі рукамі. Цудоўныя ў нас жанкі, калі падумаеш... Як бы мне ваш талент, я ўсё іх бы нашых калгасніц выліцеў як герань сучаснай эпохі!

— Паспрабуйце, — усміхнуўся скульптар, — і вы пераканаецеся, што гэта не так проста.

— Я і не кажу, што проста... Але ж — заслугаючы, слова гонару! Зірніце хоць бы ў эскеру мінутага: мы яшчэ не дзе на франтах б'ёмся, на тых Озерах ды Балатонах, а яны тут, як гвардзейкі, і камбайн полем ад стаяк да стаяк самагутам цягаюць, і вась гэтакую грэблю да нашага прыходу выгапілі. Думаеце, падняць сотні кубаметраў грунту — так гэта проста? Між іншым, Маланька тут таксама паказала

Алесь ГАНЧАР

СЛАДНЕЧНІК

АПАВЯДАННЕ

паўдэнт, мабыць, не мала павяцелі, падбіраючы позу, у якой дзяўчына вытудала б харашэй, чым была напраўдзе. Што ж, фатографам гэта ўдаецца, але што рабіць скульптару?

Старшыня пасадзіў Маланню з правага боку ад сябе, над сцягам, над вянкамі з сухога калосся. Глядзеў на яе ўзнадзеена, бадай-што, замілаваўся, як на пісаную красуню. Хто ведае, можа, Малання і здавалася яму такою? Але яна сама, няўзна, добра ўсведамляла сваю недакананасць і ўвесь час някавала над уважлівым, вывучальным позіркам скульптара, няпінчай як была перад ім вінавата. Сядзець ёй было цяжка, невяселерна. Ёй заміналі ўласныя плечы, уласныя рукі і ногі, і ўсё яна, здавалася, сама сабе замінала.

— Гэта, Маланька, наш шанюны госць, таварыш скульптар, — яшчэ раз на неважта паясніў старшыня, — ён хоча ляпіць цябе для выстаўкі!

Старшыня хітра зірнуў на Маланню, і скульптар зірнуў, і яна сама як бы зірнула збоку на сябе, на свой шырокі, распавісты твар, і ўсім траім зрабілася да прыкрасі нязручна.

— Трэба ж прыдумець, — згараючы ад сораму, нахмурылася дзяўчына. — Значылі каго...

Скульптар сачыў за ёю з няшчаднай заўважнасцю мастака. Малання як бы зірок намерылася разбурыць усё яго творчыя замыслы. Трымалася напружана, вясцярожана і нязграбна, і гэтая напружанасць з часам не толькі не праходзіла, а наадварот, большала. Ён зразумеў, што нялёгка было сядзець дзяўчыне перад сталічным скульптарам, ведаючы загалды, чаго ён хоча, сілячыся яму дагадзіць і не разумеючы як гэта можна зрабіць. Ён усё чакаў, што вась Малання асвойтаецца, прызвычацца, пачне паводзіць сябе больш вольна і натуральна. Але дзе там! Сядзіць як на іголках і раз-пораз крыва ўсміхаецца Івану Хведаравічу, затульваючы губы хустачкаю.

Размова не клеілася, Малання слова не магла сказаць, каб не зірнуць на старшыню і не папытацца ў яго вачыма: ці гэтак я гавару, ці да ладу? Скульптару было прыкра за яе. Гэтакая дужая, свежая, напахучаная аджалонам і ў той жа час зусім безпамажона. Калі можна было б, яна басірэчна з радасцю згадзілася б, каб старшыня і гаварыў, і жартанаў, і назіраваў замест яе, абы толькі не менш марокі «Няўжо яна заўсёды такая? — нерваваўся скульптар. — Няўжо не бывае ў яе гэтага... гэтай іскры?»

— Скажыце, у вас ёсць сваякі, сябры? — папытаўся ён, заходзячы з другога боку.

Малання густа, да слёз пачырванела.

— Сваякі ёсць, — ледзьве чутна прашантала пасля паўзы. — І сябры... Пра якіх сяброў вы пытаецеся?

— Ганя Ганяю, а ты таксама не прыбядняйся. Ляліся. Цяпер перад намі яшчэ адна праблема: трэба будзе недзе ўладкаваць госця.

— Ды я не надоўга, — абачліва пачаў адступаць скульптар. — Быць можа, што я заўтра і паеду.

— Як? — здзівіўся старшыня. — За поч выліцеце?

— Ляпіць я, уласна, буду дома, у сваёй майстэрні. А тут хіба зраблю якія накіды, — у голасе чулася, што ён апраўдваецца. — У мяне свой метад. Мне галоўнае пабачыць жывога чалавека, запатаваць у памяці, каб ужо потым...

— Ну, гэта клопат ваш, — перабіў старшыня. — Не мне разбірацца ў вашым метаде. Але ўладкаваць вас мы павінны... Зараз нешта прыдумаем.

— Што там думаць, — мякка ўмяшалася Маланя. — Калі ўжо да мяне прыехалі, то няхай у мяне і спыняюцца. Хаты не пералежаць.

— А і праўда, — пагадзіўся старшыня, які, мабыць, на гэта і разлічваў. — У цябе прасторна, спакойна, малых няма. Ты там ужо праяві ініцыятыву...

— Не турбуйцеся, не галадавацьмуць. Усе паўставалі. Скульптар рушыў у куток па свой чамалад, але Малання паказала большы спрыт: чамалад ужо быў у яе ў руках. Не зважаючы на шыры госцеў пратэст, яна ўзялася несці яго багаж.

— Калі ўжо ўзялася, то не выпусціць, — смяяўся старшыня, праводзячы госця на ганак. — У нас такія кадры.

Лёгка і порстка ішла Малання праз калгасны двор. Скульптар з непрывычкі ледзьве паспяваў за ёю. У гэтыя хвіліны ён адчуваў сябе нямоглым, разбітым і, больш як калі, старым.

У хаце Малані было, як у вянку: свежа, зелена, чыста. Падлога пацярпушана траваю, печ размалявана пёўнямі, стол накрыты вышываным абрусам. На покуці — этажэрка з кнігамі, над ёю партрэт Улі Громавай, выразаны з якогось часопіса.

Неўзабаве на сталю пачалі паяўляцца міскі і талеркі. Скульптар скоса глядзеў на іх збянтэжаным позіркам вечна зляканага дыетыка.

— Прашу вас, не стаўляйце гэтулькі... Я — дыетык.

Малання на хвіліну разгубілася: — Дык што ж гэта будзе?

— А нічога не будзе.

— Не, вы скажыце, што вам можна, я ўсёго дастану. Вярышкі ўжываеце? Яйкі, малако, мёд?.. Вы ўжо самі выбірайце, бо я ж не ведаю...

Наставіла на выбар, падала яму чысты ручнік.

— Калі ласка, што ёсць...

Скульптар еў, і кожны глыток перасядаў яму ў горле. Вось ён заўтра паедзе, нічога не зрабіўшы, зазнаўшы яшчэ адну няўдачу... Колькі тых няўдач толькі

ЧАКАЮЧЫ, пакуль знойдуць старшыню калгаса, скульптар сядзеў на ганку каля канторы і, дастаўшы з чамалада, спакойна ліў мінеральную ваду. Стаяла вялікая спека. Маладыя дзеўцы над вокнамі канторы млява папускалі свае галінкі, нібы хацелі зусім згарнуцца і схаваша ва ўласны цень. Бязлюдны двор, наваколле, пескаватае і гарачае, нагадвала сабою шматок паўднёвай пустэльні, кімсьці нездарок закінутай сюды. Быў час абеднага перапынку, і ўсё жывое пахавалася ў цень, прымоўкла, стаілася. Толькі ў канторы хтось зрэдку паляпваў лічыльнікамі ды над кветнікам гулі пястомныя пчолы. Пасля гарадскога тлуму ды грукату, пасля нялёгкай дарогі скульптар раскошаваўся, нервы яго адпачывалі. Ён зняў гальштук, расшпіліўся, адчуваючы сябе як дома.

Лагодны спакой яго неспадзявана быў парушаны чародкаю напайголых, да чарваты засмажаных сонцам хлапчукоў. Выскачыўшы аднекуль з-за прыбудовы і ўбачыўшы на ганку незнамага пажылога мужчыну ў белым гарнітуры, яны спыніліся, дашчэнту зацікаўленыя ім.

Скульптар усміхаўся, любуючыся хлопцамі. У думках ён пачынаў ужо ляпіць іхнія цыбаты і па-свойму зграбныя постаці, пераводзіў з гліны ў бронзу, выстаўляў на людных мясцінах каля фантаўна ў гарадскім садзе...

Тым часам надшоў старшыня, ветлівы чырваначокаі мужчына з іскрыстымі няўлоўнымі вачыма. Аднекуль яму было ўжо вядома, што скульптар прыехаў ляпіць знатную яго калгасніцу Маланню Чабатко.

— Зараз усё арганізуем, — запэўніў старшыня. — Я ўжо даў каманду. Малання прыйдзе сюды.

У прасторным, залітым сонцам кабінете было ўрачыста, барвова ад сцягоў. Ва ўсім парадак, бляск, чыстага...

— О, у вас як у міністра, — заўважыў скульптар.

Старшыня прыняў яго камплімент даволі спакойна.

— А як жа.. палякаў толькі што прымаў, яшчэ і крэсла не намысолілі. Прашу, сядайце, — наказаў ён госцю месца проці сябе.

Сеўшы, яны нейкі час моўчкі вывучалі адзін аднаго. Старшыня застыў за сталом, як шуляк, быстравокаі, круташыі, весела насцярожаны Першую хвіліну скульптару дзіўна было бачыць на блішчатым шкле стала паміж разб'яным пісьмовым прыладдзем загарэлыя старшыньскія рукі. Аднак з часам скульптар і ў гэтым знайшоў сваёасаблівую вабнасць і гармонію. Гэтыя жылаватыя рукі таксама былі варты таго, каб іх выляпіць.

— Раскажыце, калі ласка, мне пра вашу геранію, — нарасіў толькі што прымаючы нагу на нагу. — Бо мне пра яе толькі і вядома, што з газет...

— Пра яе і ў часопісах пісалася...

— Чытаў. І фатографіі павырэзнаў, праўда, адны толькі профілі — афас нідзе не пападаўся.

— Што ж вам пра яе раскажаць, — муляўся старшыня, відаць, не ўяўляючы, што менавіта патрэбна ад яго гэтаму лясаму суб'екту з выпенчаным крухмальным тварам — Залаты чалавек. Сціплая, працавітая, сапраўдная патрыётка... У нас яе вельмі наважваюць. Бацька загінуў на фронце, вырасла ў патрапана, скончыла сем класаў. Зорку зарабіла на кукурузе, а сёлета ўзялася яшчэ і за сланечнік...

— Усё гэта добра, але мне гэтага замала. Вы разумееце, таварыш старшыня... Як бы гэта вам прасіець... Адным словам, мне не анкета яе патрэбна, мяне цікавіць яе душа, характар.

Гаспадар задумаўся, уздыхнуў. Угадаў вас, каму што трэба: таму дай анкету, таму душу, а таму яшчэ што.

— Характар вы самі пабачыце. Ціхі, добры... Што ж да душы, — усміхнуўся ў стол старшыня, — то не ведаю, ці яна вам адкрыецца.

— А чаму б не?

— Ды так... Душа — рэч тонкая, да

НА БЕРАЗЕ ВЕЧНАСЦІ

Сыны дажываюць бацькоўскія
годы,
Калі, як шаленства,
За маем — зіма, нібы брытва.

сябе, з тачкі не выпрагалася...

Слухаючы старшыню калгаса, скульптар уяўляў сабе Маланню ў розных абставінах, але нішто ўжо, здаецца, не магло пахіснуць яго першага ўражання. І ў полі з камбайнам, і на цяжкіх земляных работах, калі будавалася калгасная электрастанцыя — усюды Маланя асгавалася аднолькава — непрыгожа, скванаю, нязграбнаю, якую ён сустраў сёння ў канторы. Дарэмна цяпер высільваўся Іван Хведаравіч нейкім чынам паправіць становішча і зноў падняць сваю калгасніцу ў скульптаравых вачах. «Я аддаю належнае яе штодзённаму гераізму, яе слаўным справам, — думаў пра Маланню госьць, — але хіба гэтым замяніш, хіба кампенсуеш гэтым тое, чаго, на жаль, не хапае ёй самой?»

— Людзі ў вас папраўдзе цудоўныя, і я разумею вашы пачуцці, Іван Хведаравіч... Хацеў бы, каб і вы мяне зразу мелі...

— Ды што тут разумець... Значыцца, вырашылі-такі ехаць?

— Вырашыў.

— Ну, добра. Заўтра мяне выклікаюць у раён, то заады ўжо падкіну і вас да станцыі... каб коней лішні раз не ганяць.

Разышліся даволі холадна. Іван Хведаравіч, буркнуўшы, што яму трэба да трактарыстаў, падаўся кудысь пераз грэблю ў стэп, а скульптар рушыў далому (як назваў ён у думцы Маланіну хату).

Па дарозе скульптар папачкаў невялікі канфуз: ён заблудзіў. Усе хаты яму здаваліся на адзін манер: скрозь, як і ў Маланні, падведзены блакітным, скрозь над стрэхамі аднолькава бялелі ізалятары і зпикалі ў сценах драгты, ва ўсіх вокнах адблсквалі аднолькавыя проміны сонца, што ўжо чырвана асядала на той бок рэчкі за гарою.

У канцы вуліцы тым часам паднялася хмара пылу — варочаліся чарады з пашаў, і хаці не хаці трэба было некуды хавання.

Але куды?..

Скульптар не спадзяваўся, што поруч, у яго за спінаю, ужо стаяць напатагове ратаўнікі. Гэта былі тыя самыя хланчухі, з якіх ён замалаваў сабе эскіз на ўсякі выпадак. Стаялі, пазакладаўшы рукі назад і папрыкусваўшы губы, каб не смяцца. Яны, відаць, увесць час ішлі за скульптарам назіраць, бачылі, як ён прамінуў Маланіну хату і як разгубіўся, убачыўшы чараду, што запрудзіла перад ім вуліцу.

— Мы вас правядзем, — упэўнена сказаў белагаловы смяльчак першакласнага веку. — Мы ведаем, куды вам трэба.

— А куды?

— Да Маланні Чабаткоўскай.

— Праўда.

— Толькі давайце хутчэй, бо вас чарада зьявіць.

— А вас не?

— Мы не баімося.

Няёмка азіраючыся, скульптар рушыў за хлопцамі.

— Хаты ў вас аднолькавыя, збілі мяне з панталыку...

— Гэта вам толькі здаецца, што аднолькавыя. А зайдзіце ўсирэдзіну, дык яны ого, якія розныя!

— Можна быць, не пярэчу.

— А што ўсе блакітным падведзены, дык гэта ж да Першага мая рыхтаваліся. Суботнік быў.

— Загадчык гаспадаркі аднолькавай сінькі ўсім прывёз... Каб не пасварыліся, кажа... Вам вось сюды.

— Бачу ўжо, бачу... Дзякую, што прывалі...

— Няма за што.

Скульптар зайшоў на двор, прычыніў за сабою фортку і аблечана ўздыхнуў. Маланні яшчэ не было дома.

Вярнулася яна пасля ўжо захаду сонца з снапом травы ды васількоў, назбіраных нельзе на палявой мяжы.

Свайго кватаранта застала на агародзе. Таптаўся паміж зялёным зараснікам, прыглядаўся ды прынохваўся да ўсяго, што яна пасадзіла ды пасеяла.

— Вывучаеце?

— Ды так, цікаўлюся... Гэта і ўся ваша градка?

— А навошта мне больш?

— Бадай-што, адны кветкі. Панічы, жасміткі ды фіялкі... А дзе ж ваш слапецнік, кукуруза?

— Усё там, — засмяялася Маланя і махнула рукою кудысь за гару. — Маё ўсё там, і я ўся там.

Дабрадушная, вясёлая, яна ў гэтую хвіліну надабалася скульптару. Яму б хацелася зараз пабачыць выраз яе твару, але змяркалася, і, апроч дзявочага сідуэта з снапом пад рукою, ён нічога не бачыў.

— Трэба ж ісці, — схамянулася Маланя, кіруючыся да хаты. — Бо сёння яшчэ і камсамольскі сход... А ключ у вас?

— У мяне... Калі не згубіў.

— Другім разам вы пакідайце яго

вось тут, за аканіцаю...

— Дык я ж... заўтра паеду.

— Ужо!

— Ужо... Можна, увосень яшчэ прыеду.

— Вам відней, — глуха прамовіла

дзяўчына, адмыкаючы хату. У голасе яе

чулася стоеная абраза.

Скульптар вінавата маўчаў. Хацеў бы

неяк сусешыць яе, растлумачыць ёй

усё... Ды ці зразумее?

Доўга сядзеў на прызбе, саромеючыся

заходзіць у хату. Там гаманіла рад-

дыё, увіхалася нястомная Маланя. Што

яна думае пра яго? Ёй, мабыць, усё ця-

пер зразумела, не такая яна наўная,

як яму спярша здавалася.

Неўзабаве да Маланні забеглі дзяў-

чаты, няпэўна, яе сяброўкі па звану.

Прытворна жахаючыся белага ў сваім

гарнітуры скульптара, яны шуснулі

паўз яго ў дзверы, і адразу ў пакоі за-

звінеў смех, зачуліся дзявочыя шэпты і

жарты. Упаміналі нейкага Змітра з

«Хвалі камунізму», потым выявілася,

што той Змітрок не абьяквы да Ма-

ланні, і скульптара ўжо не дзівіла тое,

што пехта можа быць не абьяквы да яе.

Вечар быў чароўны, зорны, песенны.

Паветра пасвяжэла, напоўнілася халад-

наватым пахам начных кветак. Нездзе

каля клуба грывеў гучнагаварыцель —

з сталіцы перадавалі канцэрт.

Маланя выйшла з дзяўчатамі ўбра-

ная, як на вяселле. Сказаўшы госьцю,

што вчэра на стале, узялася з сяброў-

камі пад рукі, і гэтак, вярочкаю, яны

зпикалі ў сціўках. Скульптар яшчэ доў-

га чуў іхні шчыры іскрысты смех і,

уяўляючы, што дзяўчаты магалі смяя-

цца з яго, нават не крыўдзіўся.

Падняўся і, стомлена спатыкаючыся,

пайшоў, спаць.

На другі дзень скульптар паехаў.

Іван Хведаравіч стрымаў сваё слова,

прыхпаніў яго на сваю тачанку.

З Маланню скульптар нават не раз-

вітаўся. Зранку, калі ён устаў, на стале

яго ўжо чакала прыгатаванае дые-

тычнае сняданне, а самой дзяўчыны і

следу не было — пабегла на работу. Да-

вялося замкнуць гасцінню хату і пала-

жыць ключ за зялёную аканіцу.

І вось цяпер едзе сабе, трасенца з

старшыней на тачанцы. Няёмка было

выязджаць, не развітаўшыся: папраўдзе,

нібы ўшякае.

— Іван Хведаравіч, — звярнуўся да

старшыні, — ці не можна было б заско-

чыць па хвілінку да Маланні? Туды,

дзе яна працуе.

— Як гэта не можна, што значыць не

можна? — алгукнуўся старшыня. — Усё

можна! Праўда, зробім крук, ну але гэта

не вялікі мінус... Газуй, Мішка, че-

раз другую брыгаду, — загадаў ён фур-

ману.

— Што гэта ў вас за культура? —

папытаўся скульптар, паказваючы на

плантацыю зялёных кустоў.

— Арахіс.

— Першы раз яно.

— Земляныя арэхі... Тыя, што вы іх

ведаеце пад назваю пражаных фістан-

каў... Растуць яны, ведама, не пражаны-

мі, — на невашта дадаў старшыня.

Вузкая дарога павяла ўгору паміж

гліністых крутасхілых яраў, укрытых

кустаўём. Наперадзе, нездзе зусім блі-

зка, полперак дарогі сінела неба, ззаду ў

высокіх пізінах на кіламетры раскіну-

ліся паплавы свайі кучараваю, рабую

ад сонца, нібы накропленая зелянінаю.

На пярэднім плане гэтых паплавоў спа-

койна серабрылася рэчка, а ўдоўж яе

табулілася белымі хаткамі сяло. Вунь і

Маланіна хата з крылатымі аканіца-

мі. Загледзелася на поўдзень, скося

набліскнае шыбкамі, пярэчэй як ад-

напачваючыся ад незмычлівага госьця...

Дарога пайшла круцей, коні, напінаю-

чыся, захрапілі, і ўсім прыйшлося вы-

лезці Ідучы ўзбоч дарогі, скульптар

раз-пораз падбіраў на схілах гліну,

размінаў яе ў пальцах.

— Багатая гліна, — гаварыў ён стар-

шыні. — Багоў бы з яе ляпіць.

— Бачыце, а вы пераначавалі дыг

гайда. Я, шчыра кажучы, планавалі вы-

красіць вана гасцяванне... Думаў,

для нашага клуба вы што-небудзь та-

кое, ведаеце... Якога-небудзь шэдэўра...

Гліны ў нас — без канца краю!

Выбраліся на гару, у поле, і скульп-

тар раптам спыніўся.

— Чакайце! — застыў ён на месцы. —

Што гэта?

Яму перахапіла дух. Тое, што ён убачыў

перад сабою, на хвіліну прыглушы-

ла і аслабіла яго; на шырознай роў-

нядзі, колькі хатала вока, ярка зала-

ціўся сланечнік. Стаяў да самага неба-

схілу, пышнагаловы, стройны і незліч-

ны, і ўвесь, кожнай слябінкай, павер-

нуты да свайго нябеснага падобніка, да

сонца... Здавалася, ён і сам выпрамень-

(Заканчэнне на стар. 6).

Паротна ў калонах,
Скрозь попел, і бронзу, і мрамур,
З забытай памяці, з сушы,
З марскіх глыбіняў
Салдаты, матросы,
Яфрэйтары і камандармы
Праходзяць ля нас
І ля тых, што паўторацца ў сыне.

Праходзяць паротна
У пятліцах, у лычках, пагонах.
Спяшаюць матулі,
Нявесты, і жонкі да брамы.
Як птушкі, пужліва
Глядзяць і глядзяць на калоны,
Шукаюць, гукаюць:
Хто сына, хто мужа, хто брата.

Праходзяць яны,
Як туманы, асенню ноччу,
Нібыта гара,
Цішыня над сусветам нямая.
І раптам маўчанне
Навылет праніжа: «Сыно-чакі!»
І дзесьці з калоны,
Як з берагу вечнасці: «Мама-а»...

Матулі, нявесты, і жонкі
Бягуць да абочын
І хусткі скідаюць,
Кладуцца на травы снягамі,
І крышыцца неба
Ад крыкаў гаротных: «Сыно-чакі!»
І лісцем пажоўклым
Спадзе над калонаю: «Мама-а»...

Праходзяць, праходзяць —
Апошні не бачыцца ў далі.
Шукаю між тых,
Што без весткі... часінаю
змрочнай.
Мой бацька... А дзе ж ты?
Цябе мы ўсю вечнасць чакалі!
І чую здалёку,
Як з вечнасці, голас: «Сыночак...»

Я слепну!
Няўжо ён ідзе да мяне
у абмотках?
Як маршальскай сужкай,
Плячо перахопленая скаткай.
Стаю пасівелы.
А ён дае зорку — з пілоткі.
О свет мой, о свет мой!!!
А я ўжо старэйшы за бацьку.

Заглядвае ў сэрца
Пяшчотна, журботна і горка.
«Прабач», — так мне кажа, —
Што рос без бацькоўскае ласкі.
Хацеў, бач, з гасцінцам...
І ўсё ж ткі прынёс табе зорку.
Даруй, што спазніўся:
Прабіла пад Харкавам каску».

Навек праклінаю —
І сёння, і заўтра — заўсёды —
Усіх, хто узняўся
На святасць сусветнага рытму,
Калі, супраць волі,

...Прарочыя сурмы
Нябесныя далечы будзяць.
І зноў камандзіры
Выводзяць бацькоў на раўненне.
Яны паўстаюць перад намі —
Сумленныя, строгія судзі.
І мы перад імі —
На лініі іхніх імкненняў.

З Еўропы да Азіі
(У зьянні штыкоў не прыкмеціш)
Іх — дваццаць мільёнаў!!!
Закрэсліўшы гібелі дату,
Яны ажываюць,
Няма тут другіх, ані трэціх!
Усе яны першыя
У спіску Планеты салдаты.

З гарою маўклівай
Вялікі спакой салідарны.
І ў цішы такой,
Калі чутна: ўсходы шапочуць,
Ахрыплі ў акопах
Спавітыва ў бінт камандармы,
Гаворачы Слова,
Глядзяць нам у вочы прароча:

— Сыны нашы верныя.
Сёстры, браты і матулі,
Не плачце:
За вас мы усё аддалі да астатку.
Над намі аркестры
Ніколі не нылі прачула,
Бо з нашых плацдармаў
Жывыя ішлі у атаку.

Каб наша зямля
Гаманіла вячыста з сусветам,
Каб вечна:
І сёння, і заўтра — заўсёды —
У рытме прывычным
За маем прыходзіла лета,
Каб вашы сыны
Не старэлі за бацькавы годы.

Запомніце,
Мы не пакінулі ратнае поле.
Нам лёгка: мы памяць —
Кляны ля дарогі.
Глядзіце, нашчадкі,
У далоні сыноўняе долі
Вам свет уручаем
І нашы сцягі перамогі.

...Святое маўчанне —
Расце абеліскам з граніту.
Калоны паротна
Знікаюць ў асеннім тумане.
Спыніліся мы
На пачатку узлётнай арбіты,
І я адчуваю,
Прыходзіць да сына світанне.

Нам выпала, сынку,
Дасяць бацькоўскі палетак
І легчы для новага
Добрым, трывалым пачаткам...
І я адчуваю,
Як доля вялікага свету
Кладзецца на нашыя плечы,
Як бацькава скатка.

Пераклад Ю. СВІРКА.

Любоў ЗАБАШТА

ХЛЕБАРОВ

Хлеб ляжаў на стале,
на сялянскім абрусе узорным—
Свежаспечаны хлеб,
людская аснова асноў.
Подых сонца і стэлу
аж трымцеў у тым бохане
чорным,
Ну а сам гаспадар
толькі з поля дадому прыйшоў.
Густа пахлі аўтолам
несвяточная курткі і боты,
Ад мазуты і пылу
доўга рукі адмыць ён не мог.
Ля вачэй — павуцінне маршчынак
—адбітак турботы,
Крокам стомленым, важкім
ён ступіў на высокі парог.
Ды свяціліся вочы
нястомным агнём перамогі,
Усё плылі перад ім
дарагія да болю палі,
І машыны з мяхамі
на родных, калгасных дарогах,
І абрысы па-летняму цёплай
найпершай асенняй раллі...
Хто ўпэўнен, як ён,
у сваёй неабходнасці людзям,
Хто сабе адчувае
сапраўдным зямлі ўладаром?
Хто ж, як ён, успрымаць
гэты стэп заклапочана будзе,
Як з жывым размаўляць
з падуладным яму караблём?
І не трэба надбавак!
Паста ён свайго не пакіне:
Стыржавы карабля —
і свайму прызначэнню ён рад.
Ён адзін з радавых —
і запіша любімай краіне
Ад бяссоннай зямлі.
залаты, цяжкаваты мільярд.

Хлеб! — гадуецца дзеці —
узрасцець касманаўтаў атрады,
Хлебарабамі стануць
сялянскія нашы сыны,
І паедуць па свеце
абаронцы вышэйшае праўды,
Што стаяць супраць рабства
і самай страшэннай вайны.
Сын зямлі — ён плячысты,
нібыта Мікула.
Яснай Зорцы Героя
пашану і я аддаю.
І здаецца мне:
думы яго ўся планета пачула,
Як ён любіць зямлю —
выхавацельку, маці сваю!

Пераклад Эды АГНЯЦВЕТ.

Раман ЛУБКІЎСКИ

БЕЛАРУСКІЯ СНЯГІ

Балгарскаму паэту Андрэю Германаву, аўтару верша «Беларускі снег».

Андрэй, гэты снег шлях і мне
перабег,
Завабіў, здзівіў, счараваў
і мяне ён.
Палоніў і долы, і долю няўспех,
Праз пушчы праходзіў аленем
завейным.
Лякаўся чырвоных пажараў лісця,
У нетрах губляўся, не знаючы
сцежак.
Сурміў берасцянкай дзорны
прасцяг —
Ад Белае Вежы ў лясы Белавежы.
Андрэй, гэты снег і мяне
пакарыў —
Гасцінным, сапраўднёвым быў
беларусам,
Насустрач мне шчыра абдымкі
раскрыў,

Прастор аздабляючы белым
абрусам.
У белых карунках трымцелі палі,
Мелодыя белая з неба лілася.
Дзяўчынай-красой, што да шлюб
вялі,
Прыбралася ў белыя строі
зямля ўся.

П'яніла, бянтэжыла цнотай
святой —
Адвечная белых русінаў айчына,
Глыбінная, чыстая праўдаю той,
Якую да смерці забыць
немагчыма.

Бязмежнасць і снежнасць —
бялыню бялынь —
Здалася на міг белізнаю экрана.
І ценем на ёй прабівалася стынь
І кожнае кулі, і кожнае раны.

Нібы праз бінты, чырванелася
кроў
Цагляных руін у заснежаным
Брэсце.
Шчымыя выжарыны ў сэрцы
дуброў,
Дзе ўдар партызанскі развёў
нашэсце.

Як вечнасць стаіць на парогах
святынь,
Як маці стаіць, выглядаючы
сына, —
Вачыма да неба — стаяла
Хатынь,
Над попелам скроняў
чарнела хусціна.

Яе сівізну цалаваў снегапад.
Гарэў, ускіпаў на халодным
бетоне,
Чарнеў камямі разбураных хат
І плачам людскім, уваскрэслым
у звоне.

Андрэй, гэты звон ува мне
і пры мне...
Званы з-пад снягоў — нада мною,
як памяць.
У белай мелодыі —
белым тым сне —
Іх водгалас коціцца доламі
ў замечь...

Паклон жа вам нізкі і дзякуй,
снягі,
Дарогам і песням —
сардэчнае дзякуй —
Вам, травы і росы, палі і лугі,
Табе, луста братняя з сонечным
знакам.

Андрэй, песня снегу —
твая і мая —
Лунае ад Нёмана аж да Балканаў.
Хай ззяе,
хай свеціць

святое
імя
Сардэчнасці нашай —
заўжды,
над вякамі!
Пераклад В. ЗУЕНАК.

Міхаіла СТЭЛЬМАХ

КАМУНІСТ

У бронзе, у бітвах, у сэрцах
нястомных,
У смелых здзяйсненнях велічных
спраў,
Пад промнямі сонца і сурмамі
грому
Натхнёны твой вобраз над светам
паўстаў.
Ёсць стойкасць граніту і мужнасць
героя
У вернасці слова, адзінстве радоў,
Таму і святанне ўстае над зямлёю,
Таму і вясеніца квецень садоў.
Таму і ў пустыню спяшаюцца
воды,

На горы ўзлятаюць вясёлкі дарог,
І светлым паглядом ты грэш
народы,
Вядзеш змагароў па шляху
перамог.

Жыццё вызначаюць не порак
і атам,
А сіла тваіх жыватворных ідэй.
Квецца адплата раз'юшаным
катам,
А ясны світанак ідзе да людзей...

У бронзе, у бітвах, у сэрцах
нястомных,
У смелых здзяйсненнях велічных
спраў,
Пад промнямі сонца і сурмамі
грому
Натхнёны твой вобраз над светам
паўстаў.

Пераклад Хв. ЖЫЧКА.

СЛАНЕЧНІК

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 4).

ваў святло сваімі жоўтагарачымі каронамі, і, можа, таму паўкрута, у зоне яго абсягу, было некалькі асабліва ясна, чароўна і святочна, нібы ў сонечным завадніку. Тут нават наветра, здавалася, мела ў сабе залатасці водцені.

Фурман спыніў коней і абцякава пацаў закурваць, а старшыня са скульптарам падаліся да сланечніка. Гарачы цвет дыхнуў на іх густымі мядовымі пахамі.

— Гэта Малацьчына, — здаволенна патлумачыў старшыня. — Вунь і таблічка пастаўлена, чытайце... А далей — то пайшлі ўжо іншыя...

Скульптар зачаравана глядзеў у далечынь, запоўненую да самага небасхілу залатагалавай сонечнай дружнасцю. — Не, гэта нешта незвычайнае, — ціха вымавіў ён. — Аж не верыцца, што ўсё гэта яркае, дасканала высокае, пясёснае вырастае з простага смяроднага масы, з пылу, з зямлі...

— Не само вырастае, — пажартаваў старшыня. — Пасадзілі, выліплілі, то і вырастае... Жывыя людзі, плюс агратэхніка ды плюс звычайная прырода. Вунь дзе яны, тая, што выліплілі!

З глыбіні залатых плантацый белаю чачэкаю вышпурнула чыяс касынка... За

ёю з'явілася другая, трэцяя.

— Выліплілі, кажаце?

— А пэўна ж... Майстры! Ва ўсякай справе ёсць свае майстры і сваё, калі можна сказаць, натхненне.

Дзяўчаты рушылі міжрадзямі, павольна набліжаючыся да шляху. Там, дзе яны праходзілі, з сланечнікам рабілася нейкае дзіва. Траціны свой дарскі саплівы спакой, ён зняняў ажываў, залатыя талеркі, здавалася, самі разганяўшыся, ляцелі стрымгалоў па сустрач адна адной, і, з'яднаўшыся на імгненне ў пацалунку, зноў разлятліся ў розныя бакі, і ўжо зноў вольна смяляся, лёгка пагойдваючыся, ззяючы разамалым золатам сонцу.

— Што яны робяць? — павярнуўся да старшыні здзіўлены скульптар.

— Ой ды хіба вы не ведаеце? Штучнае апылкаванне... Каб не чакаць, як кажуць, міласціны ад прыроды!

У першай з дзяўчат скульптар пазнаў Маланню. Дык вось якая яна на праўдзе. Нешта, бадай-што, велічнае было цяпер у яе паставе, у позірку, у рухах. Не ішла, а як бы напыльвала з залатога духмянага мора, горда выпрастаўшыся, лёгка і рытмічна пазвонваючы ў свае залатыя літаўры. Захоўваючы работу, яна, відаць, зусім не заў-

важала скульптара, ёй было не да яго, у ёй была сваё творчасць. Твар натхнёна разгарэўся і, асвятліўшыся якімісь новымі думкамі, стаў як бы танчэйшы, інтэлектуальнейшы, багацейшы, у ім паявілася безліч новых неспадзяваных водценняў. Дзе ўзялася і краса, і характар, і чыстая ідэальная чароўнасць ліній!

Скульптар адчуў раптам, як вачавідкі маладзее, як умельства і абдараванасць зноў варочаецца да яго. Запомніць, схаліць, выліпліць! Вось тут, зараз жа, у гэтае імгненне!

— Дзень добры, дзяўчаты! — гукнуў, становячыся на пальчыкі, старшыня. — Пчолю на вас скардзяцца: адбіраеце ў іх работу...

Усёца над дзяўчатамі сланечнікавы пылок, асядае на касынкі, на рукі, на твары... Асядае ў Маланні на бровах, на вейках...

Моўчкі глядзіць Малання на скульптара, як бы прыгадваючы, хто ён і адкуль, навошта ён тут. Разгарачаная, у самазабыцці натхнення, яна ўся яшчэ як бы жыве ў іншай сфэры, дзе адчувае сябе валадаркаю, дзе можа трымацца вольна і натуральна. Ужо як і не было той скавапасці, пярэчнасці, нязграбнасці, якая так бянтэжыла скульптара ўчора.

— Малання, — шэпча ён, — я хачу вам сказаць... Я, магчыма, толькі няпер... І ўсхвалявана змаўкае.

Дзяўчына з годнасцю чакае, што бу-

дзе далей. Вочы яе праменяцца, духмяны сланечнік владзе ёй свае галовы на плечы, на грудзі...

— Малацька, — умяшаўся на выручку старшыня. — Наш шановны госць ужо едзе... Дык яны хачелі з табою...

— Нічога я не хачу, — з неспадзяваннаю рэакцыяю перабіў яго скульптар. — І пікуды я не паеду. Я астаюся тут, я адкрыю сваю майстэрню на гэтых плантацыях, над гэтым небам!

Малання перагляднулася з сяброўкамі і стрымана ўсміхнулася:

— Вам — відней.

Запала сабе новае міжраддзе, і праз хвіліну яе поўныя загарэлыя рукі ўжо эпоў вырнулі ў сланечнік, рытмічна краваючыся яго дыскаў з дзявочаю няшчотнаю, з сапраўды прыроднаю пластычнасцю.

Маланіны сяброўкі таксама сталі кожная на сваё месца, і шорткавая гарачая гушчыня зашалавела, вясёлы сланечнік дружна зацалаваўся, — дзяўчаты рушылі ў другі канец плантацый.

— Скінце мой чаматай, — сказаў скульптар, не павярнуўшыся да тачанкі. — І можаце сабе ехаць.

Стаяў увес пад уладаю свайго адкрыцця. Знікла ўсё староніе. Бачыў толькі мора сланечніка, белую касынку ды артыстычнае выгінае дзівосных рук, якія, раз-пораз падымаючыся, плаўна і натхнёна пазвонвалі ў свае залатыя літаўры.

Пераклад Ян. СКРЫГАН.

Севастопальскі гарадскі драматычны тэатр імя А. В. Луначарскага пачаў свае гастролі ў Мінску спектаклем «Есць такая партыя!» па гісторыка-рэвалюцыйнай п'есе драматурга І. Рачады. У спектаклі паказаны У. І. Ленін і яго папчечнікі Ф. Э. Дзяржынскі, Н. К. Крупная, М. І. Падвойскі. У лагеры ворагаў рэвалюцыі і маладой Савецкай дзяржавы дзейнічаюць Керанскі і Савінкаў, Лойд-Джордж і Чэрчыль, адмірал Калчак і амерыканскі прэзідэнт Вільсан... Асобныя сцэны п'есы выглядаюць імгненна выхалпенымі з мінулага, некаторыя эпизоды распрацаваны больш падрабозна.

Гэта напісала свой адбітак і на стыль пастаноўкі, амыццёўленай заслужаным дзеячам мастацтваў УССР Ул. Яснагародскім: спектакль гучыць публіцыстычна-палыміна, з рамантычным уздымам, мае ў сабе элементы псіхалагічнай драмы і адначасова, сатырычнага памфлета. Разам з тым рэжысура дамаглася пэўнай мастацкай гармоніі сцэнічнага паказу роз-

ных аспектаў падзей, якая надае відовішчу закончанасць, тэатральную цэласнасць.

Артысты, якія ўдзельнічаюць у спектаклі дакладна адчуваюць рытмічную арганізацыю відовішча, прапанаваную рэжысёрам Ул. Яснагародскім. Даўшы глядачу ўяўленне аб псіхалагічным стане і тэмпераментным напале таго або іншага персанажу, яны дынамічна пераходзяць да актыўнага дзеяння, асабліва тады, калі драматург будзе сцэны на ўнутраных палдынках, на вострых сутыкненнях паміж носьбітамі палітычных поглядаў. Цытаты з сапраўдных дакументаў часоў рэвалюцыі, грамадзянскай вайны, змагання Краіны Саветаў з Антантай уведзены ў тэкст тэкстоўна і выкарыстоўваюцца тэатрам для больш важнага сцэнічнага паказу падзей. З пачуццём адказнасці выкананы грывы гістарычных асоб.

З анцёрскіх работ варта адзначыць выступленне М. Савіцкага ў ролі У. І. Леніна. Гэты вобраз — у цэнтры падзей, і аданцёра патрабуецца і тэмпера-

ментнае напружанне, і паглыбленне ў ход інтэлектуальнага роздуму, і клопат пра захаванне падабенства да знешніх рысаў вялікага чалавека. Агульнае ўражанне такое, што глядзіца спектакль з верай у сцэнічную праўду паказанага на сцэне, і гэта значная заслуга артыста М. Савіцкага.

Поспех Савіцкага падзяляюць і такія анцёры, як Я. Колчынскі, Б. Святлоў, М. Маруфаў, І. Эрэлт, Т. Шаліга, А. Падлесны, Г. Сізоў. Выразная сцэнаграфія спектакля, выкананая мастакамі М. Шаметавым і Ю. Чурсіным. Правільна паступіў рэжысёр, калі ў якасці музычнага афармлення выбраў творы Д. Шастаковіча, кампазітара, які так глыбока адчуваў і натхнёна аглядаў рэвалюцыйную рамантыку змагання за ўладу Саветаў.

В. ІВІН.
На здымку — сцэна са спектакля. У ролях У. І. Леніна і Ф. Э. Дзяржынскага М. Савіцкі і заслужаны артыст РСФСР Я. Колчынскі.
Фота В. ПАКАЦЛА.

У ШМАТЛІКІХ творах апошніх гадоў атрымалі яскравае, на-мастакку пераканаўчае адлюстраванне гераічны пафас працоўных дасягненняў, ратны подзвіг савецкіх людзей у барацьбе з фашызмам, жыватворная вынікі дружбы народаў СССР.

Да такіх твораў у жанры драматургіі адносяцца п'есы «Дума пра каханне» М. Стэльмаха, «Добры дзень, Прыпяць!» А. Лявады, лірычная камедыя «Час жоўтага ліся» і сацыяльна-псіхалагічная драма «Такое доўгае, доўгае лета» М. Заруднага, тэматычна звязаныя драматычныя апавесці «Блакiтныя алені» і «Краўцоў» А. Каламійна, а таксама гераічная драма «Генерал Ватуцін» (новая рэдакцыя) Л. Дмітэркі, народная драма «Прадвеснікі» Ю. Збанацкага і А. Шыяна. Гэтыя п'есы атрымалі шырокае прызнанне глядачоў і чытачоў перш за ўсё маштабнасцю і яскравасцю ў асветленні важных жыццёвых праблем.

А. Лявада, які сваёй паэтычнай драмай «Фауст і смерць» (1960 г.) паказаў сябе першаадкрывальнікам новай праблематыкі і новых характараў, у п'есе «Добры дзень, Прыпяць!» зноў дэманструе ўменне пільна вывучаць глыбокія пласты сучаснасці. На гэты раз плацдармам яго мастацкага даследавання стала будаўніцтва атамнай электрастанцыі ў Чарнабылі на Прыпяці, дзе па-братняму яднаюцца тры рэспублікі — Украіна, Беларусь, Расія.

Пра новыя п'есы М. Заруднага крытыкі ў апошні час выклікалі супярэчлівыя, часам супрацьлеглыя думкі. Прычына гэтага ў розным падыходзе да іх аналізу і ацэнкі. Лірычную камедыю «Час жоўтага ліся» і драму «Такое доўгае, доўгае лета» часта трактуюць як п'есы адной тэмы — абароны прыроды, берэжлівага стаўлення да зямлі. У новай камедыі «Пад высокімі зоркамі» М. Зарудна раскрытае заканамерны, але часам складаны працэс змены пачаленняў кіруючых кадраў, узыходжанне людзей працы на вышэйшы ўзровень і ў гаспадарстве і ў духоўным узмушчванні. Кажаму, хто сочыць за творчасцю М. Заруднага — і драматурга, і раманіста, — разумела, што пісьменнік імкнецца да адлюстравання рэаліснасці не ў дыстыляванай, падагнанай пад заданую ідэю адназначнасці, а ў яе дыялектычнай складанасці, шматграннасці жыццёвых сувязей, з якіх у працэсе мастацкага даследавання непазбежна вынікае галоўнае, вызначальнае — гэрвізм і прыгажосць нашай сучаснасці.

Наватарскі характар творчасці А. Каламійна выяўляецца перш за ўсё ў яго дыялогі — драматычных апавесцях «Блакiтныя алені» і «Краўцоў». Адметная рыса савецкага ладу жыцця — ідэя арганічнай аднасці грамадскага і асабістага, пе-

ладзельнасць лёсу Айчыны і лёсу грамадзян — раскрыта драматургам на вялікім адрэзку жыццёвага шляху Украінскай дзяржавы Алені («Блакiтныя алені») і яе каханага — рускага хлопца Краўцова («Краўцоў»).

Прынцыповая значэнне для Украінскай драматургіі маюць п'есы Л. Дмітэркі «Генерал Ватуцін» (новая рэдакцыя) і «Прадвеснікі» Ю. Збанацкага і А. Шыяна. Абапіраючыся на вопыт А. Карнейчука, аўтара

нагоркі» Валянцін Шаўчэнка. Задума гэтага твора ўзнікла ў аўтара пад уражаннем працоўнага подзвігу чатырох металургаў крыварожскага завода імя У. І. Леніна, якія ў цяжкіх, небяспечных умовах выправілі непаладку, чым забяспечылі бесперапынную работу домашняй пецы. Наклаўшы ў аснову драматычнай дзеі канфлікт, што адлюстроўвае барацьбу за эфектыўнасць вытворчасці, аўтар стварыў галерэю самаадданных працаўні-

Адначасова дадамо, што папа-рама сённяшняй драматычнай літаратуры будзе няпоўнай, калі мы не нагадаем новых твораў іншых аўтараў — Ігара Шведова («Трэці новы год»), Якава Майстрэнікі («Непрыдуманая апавесць»), Маісея Талалаўскага («Чацвёртае жаданне»), Гарольда Бадзькіна («Дя новых жураўлёў»), Юрыя Макрыева («А міма праятаюць цягнікі»), Льва Сінельнікава («Сястрычкі»), Олексы Карніенкі («Цапою любові»),

разнасці. У гэтай сувязі ўдалым творчым пошукам з'яўляецца нядаўна завершаная п'еса І. Рачады «Гарантыя», у якой актуальная праблема — барацьба партыйнага ядра вялікага вытворчага аб'яднання за высокую якасць прадукцыі — вырашана ва ўзаемаадносінках даволі дзейных герояў, якія вызначаюцца шырыняй дзяржаўнага мыслення і шчырай прывабынасцю. Не могуць не радаваць і драматургічныя дэбюты як сталых пісьменнікаў («Дума пра незастаўніка» Івана Драча, «Адкрыццё» Юрыя Шчарбака), так і маладых аўтараў («Сірэнны» Ларыса Харолеп, «Ніна Сагайдак» Валыма Бойкі). У названых творах звяртае ўвагу навізна жыццёвага матэрыялу, духоўная прыгажосць вобразаў сучаснікаў, арыгінальнасць кампазіцыйна-сюжэтных вырашэнняў, свежасць вобразна-эмацыянальнай палітры.

У дакладзе Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева на XXV з'ездзе партыі ёсць праграмны палажэнні пра змест, напрамак і якасць мастацкага асэнсавання гераічнай савецкай рэчаіснасці, стварэння маштабнага вобраза нашай сучаснасці. Драматургі Украіны, зыходзячы з гэтых палажэнняў, пішуць новыя п'есы, якія далучылі тэатрам магчымасць глыбока адлюстраванае духоўнае багацце змагароў за ўвасабленне ленінскіх ідэй.

Пераклад з украінскай.

Дзмітро ШЛАПАК

ДРАМАТУРГІЯ І СУЧАСНАСЦЬ

шырока вядомай п'есы «Фронт», драматургі стварылі маштабныя вобразы Ватуціна і Каўпака, паказалі іх перш за ўсё як палыміных патрыётаў, мудрых і валявых палкаводцаў, людзей духоўна багатых і прыгожых.

Наўрымелівага ў творчых шуканнях В. Сабко таксама зацікавіла біяграфія рэальнай асобы — таленавітага военачальніка — генерал-палкоўніка Бярэзіна. У п'есе «Камандант Берліна» ў цэлым удала акрэслены вобраз камуніста-палкаводца, раскрыта гуманістычная дзейнасць, інтэлектуальна-палітычная місія прадастаўнікоў Савецкага камандвання на нямецкай зямлі. Сваю задуму драматург рэалізаваў бы яшчэ больш значна і праўдліва, калі б выказаў большую мастацкую прычуповасць пры адборы важнага жыццёвага матэрыялу.

Імкненне да пастаноўкі актуальных значных праблем сучаснасці характэрна і для Украінскіх драматургаў, напрыклад Паўла Заграбелынага («І зямля скакала мне на сустрэчу»), Любаіра Дмітэркі («Лаўровы вяснок»), Васіля Фальвапачынага («Гаючая вада»). Звяртаючыся да матэрыялу жыцця і працы рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, нашай моладзі, аўтары гэтых п'ес у працэсе раскрыцця істотных канфліктаў паказваюць перамогу новых, прагрэсіўных тэндэнцый і напрамкаў, за якія змагаюцца перадавыя людзі грамадства, развенчваюць і асуджаюць негатывы з'явы, мяшчанска-спажывецкія звычкі, якія яшчэ маюць месца ў нашым жыцці.

Рабочай моладзі прысвяціў новую драму «Хлопцы з Чар-

коў-патрыётаў, перадаў жывую атмасферу рабочага жыцця, запоенага працаю, навукова-тэхнічнымі пошукамі, радасцямі і марамі.

Сярод п'ес апошняга часу, у якіх вырашаюцца пераважна маральна-этычныя праблемы, звяртае ўвагу лірычная драма А. Підсухі «Недасняваная песня». Расказваючы незвычайную гісторыю вялікага кахання Сілаана Гаўроша і Саламіі Задарожнай, каханні, абаленага вайной, выпрабаванага ў ваенных цяжкасцях, пісьменнік сцвярджае тое высокае, чыстае пачуццё, якое нараджае энтузіязм і запал у працы.

Украінская драматургія — актыўны ўдзельнік ідэалагічнай барацьбы супраць класавых ворагаў, абаронца міру і прагрэсу, пралетарскай салідарнасці працоўных. Аб гэтым сведчаць новыя творы нашых пісьменнікаў — гэрлічная драма Васіля Земляка «Прэзідэнт», прысвечаная памяці слаўнага сына чылійскага народа Сальвадора Альенды, народная драма Васіля Мішко «Пад пальмамі бонгалікімі», якая адкрывае старонкі барацьбы народа за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, драматычная апавесць Рыгора Плоткіна «Страчаны гарызонт», вакаравакая супраць рэакцыйнай ідэалогіі і практыкі міжнароднага сіянізму.

У гэтым аглядзе размова ішла пра больш-менш значныя або адметныя драматычныя творы, якія, між іншым, не пазбаўлены пэўных хібаў, недаробак, пралікаў. У той жа час гэтыя п'есы вызначаюць наступальны ўздым, развіццё нашай сучаснай драматургіі.

у якіх маюцца і свае плюсы, і мінусы.

Наша драматургія павінна раніча змагацца са штампамі і навярхоўнасцю, паўтарэннем ужо знойдзеных і выкарыстаных прыёмаў і мастацкіх сродкаў вырашэння. Сапраўдная драматургія магчыма перш за ўсё як сфера адкрыцця і новых характараў, і новай воб-

К.еу вясенні, Пешаходны мост праз Днепр.
Фота В. КАЧАРГІНА.

Выступае Заслужаны акадэмічны ўкраінскі народны хор імя Рыгора Вяршні. Фота В. КАЧАРГІНА.

Выдавецтва «Советский писатель» выпусціла летася кнігу зьбіраўку «Улетают журавли» старэйшага ўкраінскага пісьмніка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР імя Т. Р. Шаўчэнкі — Пятра Панча. У кнізе змешчаны звод «Разбітая жалейка». Урывак з яго, у якім расказваецца аб наведванні ў 1928 годзе Беларусі групай украінскіх савецкіх пісьмнікаў, мы друкуем ніжэй.

РАЗБИТАЯ ЖАЛЕЙКА

Я таксама, як і ўсе мае суайчыннікі, заўсёды ставіўся з вялікай любоўю і павагай да Янка Купала. У 1928 годзе група украінскіх савецкіх пісьмнікаў прыбыла з візітам у братнюю Беларусь і перш за ўсё наведала Янку Купала, аўтара ўжо вядомых у нас «Италейкі» і камедыі «Паўлініка».

Сярод пасланцоў Украіны былі празаікі і паэты: Сяргей Пільпенка, Іван Кулік, Паўло Тычына, Пятро Панч, Уладзімір Састора, Валяр'ян Палішчук, Андрэй Паціў і Паўло Усенка.

Прыбылі, каб на месцы пазнаёміцца з сацыялістычным і культурным будаўніцтвам братняга з даўніх часоў народа.

І гляджу на здымак і бачу, акрамя гаспадары і яго жонкі, таксама яго гасцей — Якуба Коласа з жонкай, Міхася Чарота, Алеся Дудара, Андрэя Александровіча і іншых. Сяброўская гутарка адбылася ў алтаці.

Пра наша наведанне Беларусі я пісаў у нарысе «Там, дзе з барозамі хвалі гамоняць» («Робітничий журнал», 1928, № 8), пісаў, што знаходжанне ўкраінскіх пісьмнікаў у Беларусі на працягу тыдня прыцягнула ўва-

гу шырокага кола працоўных. Прыём усюды быў надзвычай цёплы і сардэчны. Каб азнаёміць беларусаў з дасягненнямі ўкраінскай літаратуры, нашы пісьмennisкі правялі некалькі літаратурных вечароў у Мінску і Оршы.

У той час Янка Купала працаваў ужо над паэмай «Над ракой Арасай». Мы з ім наведвалі Асіноў, Пабывала і на граніцы з панскай

Польшчай. З'яўленне пад аркай такой вялікай групы савецкіх, напэўна, устрывожыла польскіх пагранічнікаў, і яны доўга разглядалі нас з заставы ў біноклі.

Тады ж адбыўся сумесны вечар украінскай і беларускай літаратур. Тут мы былі сведкамі, з якой любоўю беларусы сустракалі свайго паэта Янку Купала, а ён, сціплы і ціхі, адказаў ім ціхімі словамі, наскрозь прасякнутымі клопатамі пра лёс свайго народа.

Мы прыехалі поездам, на поездзе вярталіся і дамоў. За аўтам прапільвалі сасновыя бары, якія, нібы зачараваныя, глядзелі ў ваду, прапільвалі альпійскія, што сядзелі, як бародаўкі, на купінах. На бяду сялянам, іх было вельмі шмат. Сумна было глядзець.

— А ведаеце, што сказаў нам наркамаз? — адгукнуўся адзін з нашых. — Праз адзінаццаць гадоў на гэтых балотах пшаніца будзе радзіць па сто пудоў на дзесяціне!

Усе мы хацелі сінявокай сястры такога шчасця і сустралі гэтыя словы з радасцю.

— Шчасця ёй! — жадаем мы ад чыстага сэрца.

Пераклаў А. КАПУСЦІН.

СЯРОД КНІГ

ПЕСНІ БРАТЭРСТВА

Здаён-даўна жыліць нашы народы-браты душа ў душу, не хаваючы адзін ад другога сардэчнасці і шчырасці пачуццяў, узаямнага павагі, узаямнага захаплення багачасцю і шчодрасцю душы, мужнасцю ў барацьбе з агучнымі ворагамі ў дні ваеннага ліхалецця, самаадданай працай у мірныя дні ў імня шчасця і дабрабыту ўсёй нашай вялікай Савецкай Айчыны.

І няма нічога дзіўнага ў тым, што нашы паэты сваё шчырыя, сагрэтыя пачуццямі удзячнасці і павагі радкі прысвячаюць братняй Украіне, а ўкраінскія слобы — блізкай, любой іх сэрцу Беларусі. Тэма дружбы, братэрства стала кроўнай для нашага літаратара, у якой з рэспублікі ні жыў бы ён.

Нядаўна я атрымаў з Кіева, на першы погляд, сціплы, але сардэчны падарунак — зборнік вершаў вядомага ўкраінскага паэта Васіля Юхімовіча «Час братэрства». І назва кнігі, і малюнак, акуртана выцеснены на цвёрдай вонладцы, гавораць самі за сябе.

Задума аўтара удалася. Ён намаляваў велічны вобраз Радзімы — ад берагоў блакітнай Балтыкі да Ціхага акіяна. Разам з паэтам захапіўся характаром прыбалтыйскіх місцін, дыхае гарачым паўднёвым паветрам, ходзіць па вуліцах Ашхабада, Банку, адчувае свецкасць Каранумскага канала і шумлівых волжскіх хваляў, любячы суровымі краівамі Далёкага Усходу, сустракаеся з людзьмі, многія з якіх — накрэтыя.

І аб чым, пра каго ён пісаў В. Юхімовіч, ён заўсёды знаходзіць лакальныя фарбы, праніклівыя словы. Ён пільна прыглядаецца да ўсяго, старанна занатоўваючы ўбачанае, каб потым, асэнсаваны, выказаць уражанні і пачуцці ў вершах. Размова з сучаснікамі ён вядзе ўспываючы, публіцыстычна ўзніслася ў яго вельмі часта спалучаецца з мяккім лірызмам.

Нямала прачувалых радкоў прысвяціў В. Юхімовіч роднай

Украіне. Гэтыя творы сінталі асобны раздзел — «Каласкі». Есць у гэтай кнізе і радкі «про незабутно Беларусі». У Речиці почую чі в Бобруйску, У Мінску чі у вёсці лісовій, —

Вплываю радо мову білоруску, Мов сін беріз по висвістах завій.

Пачынаецца падборна трыпціхам «Белавенскі зубр», які вяртае нас у далёкія гады, «нолі король Стефан Баторый за Дзень сто зурбін трупом ілав...»

Нельга без хвалявання чытаць творы, у якіх аўтар гаворыць пра жудасную трагедыю, што перажыў беларускі народ у гады Вялікай Айчынай вайны. Вершы «Брэсці будзільнік», «Пачаток», «Сцяна памяці», «Двары Хатыні», «На могілках вёска», «Курган Славы», «Яблыня», «Ты сын зямлі гэтай» яшчэ раз нагадваюць жыццём пра тых, хто загінуў.

Паэт, як і ўсе мы, смуткі па ахвярах і, разам з тым, захапляецца мужнасцю людзей, усяляе дзень Перамогі, радуецца, што нігі'я бурі і навальні не змаглі пахіснуць волі нязломнага духам беларускага народа, што наша рэспубліка з году ў год квітнее ў братняй сям'і народаў, упэўнена крочыць у будучыню. Гэтыя думкі і пачуцці В. Юхімовіч вобразна выказаў у вершы «Курган Славы».

Тепер, під першим снігом, білій-білій Курган — братэрства й доблесті Ельбрус, ...Над світом, де палили та бомбилі,

Іде на вершину слави білорус, Сардэчна прызнаючыся. У сваёй вернай любові да Беларусі, паэт, як і належаць сапраўднаму сябру, шчыраму чалавеку, жадае: Будь, народе, вроджений дружити, —

Тчи полотна и пленкай бори. Втілюй турив силу в трантоби. Ти, земля, своеі вседержитель, Всіх заброд сліди переори. Я сій свое русле вічне жито! Мы ўзяччым аўтару за яго працу, за той светлы, пачыненны рагон, што ўпісаў ён гэтай кнігай у магутную і вечную песню дружбы нашых народаў. Мікола ЧАРНЯУСКІ.

ТВОРЧАСЦЬ празаікаў Украіны паказвае, што ў мінулае пяцігоддзе пісьмennisкі сталі з большай ахвотай і ўвагай, з большай цікавасцю ўглядацца ў героя-рабочага, у жыццё, духоўна-маральны клімат вялікіх вытворчых калектываў.

Наўрад ці правамерна было б тут гаварыць пра якісьці «рэзні паварот», тым больш — пра выходы пісьмennisкаў на тэматычна-вобразаўную «чаліну». Гэта хутчэй плённае развіццё гістарычных традыцый украінскай савецкай літаратуры. Прыгадаем хоць бы асобныя, самыя яскравыя прыклады ўвасаблення новага народнага героя. Камандзір данбаскага палка — «надзеі і аперы рэвалюцыі» — сталавар Чубенка («Коннікі» Ю. Яноўскага), арсеналец Цмох Стаян («Арсенал» А. Даўжэнікі), Арыём Гарман з аднайменнага рамана А. Галаўко, кіраўнікі Кіеўскага бальшавіцкага камітэта Іваноў і Бажэнка («Год нараджэння 1917» Ю. Смоліча), «першы партыйны чалавек у вёсцы» Свірыд Міранічэнка («Кроў людская — не вадзіца» М. Стэльмаха)...

Колькасць такіх прыкладаў можна было б павялічыць. Каб выявіць сацыяльна-і ўнутраныя сілы чалавека, жыццесцвярдальную скіраванасць кожнага з этапаў сацыялістычнага будаўніцтва, савецкі пісьмennisкі скіроўвалі свой погляд перш за ўсё на камуніста — як на выкажніку розуму, сумлення і гонару самага прагрэсіўнага класа эпохі. Нямала цікавага ў гэліне мастацкага асваення ўкраінскай прозай вобраза рабочага далі 50—60-я гады.

Мудрае, накіроўваючае слова партыі данамагло пісьмennisкам глыбей разабрацца ў рэальным стане свай літаратурных спраў, яшчэ раз звернуць напрамак і вынікі творчых пошукаў з патрабаваннямі рэаліснасці, з асноўнымі аспектамі жыцця савецкага грамадства. Актыўнае і паглыбляеца вывучэнне разнастайных аспектаў гэтай вялікай тэмы ў крытыцы і літаратуразнаўстве. Так, 70-я гады праходзяць пад знакам усё больш інтэнсіўнага і шырокага, так сказаць, крытыка-тэарэтычнага абгрунтавання і свярджэння гэтай цэнтральнай тэмы. А зоблена ў мастацкім асваенні тэмы рабочага класа, асабліва за апошнія гады, нашай літаратурай сапраўды нямала. І справа тут не толькі ва ўзрастаючай колькасці твораў, а ў характары, так сказаць, пазітыўных мастацкіх вынікаў гэтай увагі.

Паказальным у такіх адносінах прыкладам можна паслужыць трылогія П. Загра-

бельнага. Па-свойму вырашаюць тую ж праблему ў сваіх раманах і апавесцях В. Сабко, А. Мароз, В. Цітоў, І. Грыгурка і іншыя аўтары.

Пра трылогію П. Заграбельнага крытыка пісала даволі шмат, шырока разглядаючы, паказваючы яе моцныя бакі, звяртаючы ўвагу пры гэтым і на аўтарскія пралікі. А ўвогуле ацэньвала станоўча. Твор даваў для гэтага дастаткова падстаў. Сапраўды, яго галоўны герой Дзмітро Чарада паўстае перад намі як асоба неардынарная, мыслячая, шырока эрудзіраваная, як чалавек

Характэрна і тое, што актыўна імкнецца да стварэння вобраза чалавека працы і прадстаўнікі маладога пакалення нашай прозы. Акрамя згаданага рамана І. Грыгуркі, можна назваць «Ланцуговую рэакцыю» В. Яварыўскага, апавесці і раманы Ніны Бічуй, М. Рабога, Б. Суцьніскага, Л. Удавенкі, А. Волкава, В. Мальцава і інш.

Раман-эпапея «Гарал» А. Чапінскага (апошнюю, пятую частку якой апублікуе ў гэтым годзе часопіс «Дабас») праз вобразы, жыццёвы лёс прадстаўнікоў рабочай дынастыі Пыжовых паказвае своеасаблівы мастацкі летаніс Данбаса ад Кастрычніка да нашых дзён. Прыцягнулі ўвагу чытачоў раманы і апавесці такіх аўтараў, як В. Цітоў і Т. Рыбас, Ф. Вольны і П. Чабалі, Ю. Чорны-Дзідэнка і М. Стракоўскі, што ўбачылі свет у апошнім пяцігоддзі.

Нарэшце, самы свежы прыклад — раман Ф. Залаты «Ствол», цікавы перш за ўсё спробаю намаляваць вобраз так звананага дзелавага чалавека. Народжаны НТР, гэты новы грамадскі тып ужо сёння займае ў нашым жыцці, ва ўсякім разе — у кіраўніцтве вытворчасцю, народнай гаспадаркай, месца вельмі адметнае. Нездарма ў друк яму аддаецца столькі ўвагі, нездарма партыя ставіць праблему выхавання дзелавага чалавека на дзяржаўную аснову, надаючы ёй выключна важнае значэнне.

Літаратура, натуральна, таксама не стаіць у бок ад гэтай праблемы. Тып дзелавага чалавека па-свойму асэнсавана і трактуецца ва ўсіх згаданых творах. Праўда, ва ўкраінскай прозе ён маляваўся да апошняга часу пераважна са знакам мінус, з перабільшаным абвінавачваннем у тэхнакрытызме, у некантактнасці з калектывам і г. д. Спробы, так сказаць, пазітыўнага падыходу да вырашэння гэтага вобраза, бадай-што, толькі ў раманах Ю. Бедзіка ды ў згаданай «Ланцуговай рэакцыі» В. Яварыўскага (стары камуніст, кіраўнік будоўлі Грабчак і галоўны інжынер Чабан). Зараз сюды дадаліся вобразы дзелавага чалавека Ф. Залаты.

Як звычайна, у адным артыкуле проста немагчыма зрабіць агляд усіх, у той ці іншай меры цікавых, з'яў і працесаў, звязаных з павышэннем увагі да важнай сучаснай тэматыкі і праблематыкі ў дачыненні да тэмы рабочага класа. Аднак можна свярджань, што чалавек працы сёння становіцца ў цэнтр ідэйна-мастацкіх пошукаў нашай прозы. Бясспрэчна, нямала такіх твораў прысвечана нашым рабочым.

К. ВАЛЫНСКІ.

ГАЛОЎНЫ ГЕРОЙ ПРОЗЫ

РАБОЧАЯ ТЭМА
ВА УКРАЊСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

са сваімі звычкамі, адметнымі рысамі, поглядамі, наогул цікавы чалавек... У ім схоплена і адлюстравана сапраўды нямала характэрнага, тыповага для маладога нашага сучасніка. Ён паўстае перад намі як герой інтэлектуальны, як чалавек, чыё месца ў жыцці, чый круггляд, ідэйныя пазіцыі і перакананні даюць права і па-свойму бачыць, разумець, інтэрпрэтаваць разнастайныя бакі сучаснага жыцця, і меркаваць пра іх «з погляду вёчнасці».

Духоўнасць, інтэлектуальнасць (першая кніга трылогіі выйшла ў 1970 годзе) яскрава выявіліся ў вобразе Чарады, вызначыўшы ў многім галоўны кірунак творчых пошукаў у паказе чалавека працы (перш за ўсё маладога), у асэнсаванні тэмы рабочага класа...

Есць у нас шэраг цікавых, па-свойму ўдалых спроб мастацкага даследавання таго, як сама праца, спецыфіка рабочай прафесіі, духоўна-ідэалагічная атмасфера вытворчага калектыву, яго этычныя і маральныя погляды дзейна ўплываюць на фарміраванне характару нашага маладога сучасніка. Акрамя Чарады, тут перш за ўсё трэба назваць Луку Ліхавора з рамана В. Сабко «Ліхавор», маладых будлазерыстаў з «Канала» І. Грыгуркі.

Українські мастак А. Лалухоу. «У Петраград».

Мікола НАГНІБЕДА

ПАД ВЕТРАМ ВЕКУ

Я Партыяй	Якімі усе мы жывём.
Горды сваёй,	Да планаў тваіх
Магутнай адзінствам	я нязменна
з народам.	Далучаны
Дужэй, прыгажэй	справамі
разам з ёй,	сам,
Радзіма мая, год ад году.	Я славу спяваю
Ад дальніх Курылаў,	Натхнёным,
Паміра,	Гарачым рабочым рукам
Да горнага лона Карпат	І ўсім,
Высокаю песняю міру	Хто пад ветрамі веку
Твае пяцігодкі гучаць.	Імкнецца ва ўпартай
Ты ўся —	хадзе.
Дынамічнасць,	Я слаўлю заўжды
натхненне,	чалавека,
І ленінскім ззяюць агнём	Што з партыяй роднай
Праекты твае	ідзе!
І здзяйсненні,	Пераклад В. ЛУКША,

КІНЕМАТАГРАФІСТАУ Украіны і Беларусі звязвае шматгадовал братняя дружба. Аляксандр Даўжэнка, Ігар Саўчанка, Даніла Дзямуцін асабіста сябравалі з Уладзімірам Корш-Сабліным, Юрыем Тарычам, былі частымі гасцямі на беларускай зямлі, шчодра дзяліліся з імі маладымі кінаробіткамі сваім вопытам, чэрпалі ў мудрасці

(вельмі рады, што першыя дзве серыі яе «Набат» і «Буран» будуць паказаны на кінафестывалі ў Дні Украінскай літаратуры і мастацтва ў Беларусі), ролю баявога папчэніка Сідара Арцэмавіча Каўпака, палымянага камісара злучэння Сямёна Руднева выконвае артыст Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Валянцін Белавосцік. Вы-

тыя творы, якія так усхвалявана ўслаўляюць бязмежную любоў народа да сваёй сацыялістычнай Радзімы, ідэі братэрства і Інтэрнацыяналізму, увайшлі ў залаты фонд савецкай кінематаграфіі. У арсенале дасягненніў майстроў экрана Беларусі і многія выдатныя фільмы, якія раскажваюць пра сённяшні дзень братняй рэспублікі, пра людзей, што самаад-

плікацыйных фільмаў, каля 1.500 кароткаметражных карцін усіх жанраў, больш як 600 нумароў кіначасопісаў.

Многія з гэтых стужак заваявалі высокую ацэнку і прызнанне глядачоў. Так, Дзяржаўнай прэміі СССР былі ўдасценны творцы навукова-папулярных фільмаў «Мова жывёлы» і «Ці думае жывёла». Дзяржаўнай прэміяй Украінскай ССР імя Т. Р. Шаўчэнка адзначаны мастацкія кінакарціны «Сям'я Кацюбінскіх» і «Да апошняй хвіліны», дакументальная стужка «Савецкая Украіна». Прэміяй Ленінскага камсамола ўзнагароджаны творцы шматсерыйнага тэлевізійнага фільма «Як гартавалася сталь». Рэспубліканскай камсамольскай прэміяй імя М. Астроўскага — аўтары фільма «Камісары».

Сярод твораў украінскіх кінематаграфістаў, прэміраваных на міжнародных і ўсеагульных кінафестывалах — «Паштовы раман», «Захар Беркут», «За твой лёс», «У бой ідуць адны «старыя», «Ніна», «Адрас вашага дома», «Сакратар парткома», «Роменская мадонна», «Сэрца салдата», «Камп'ютэр і загадка Леанарда», «Сляпы дождж», «Таварыш брыгада», «Як казакі нявест вызвалялі» і многія іншыя.

Агляд створаных карцін розных відаў і жанраў зноў і зноў пераконвае нас у невычэрпных магчымасцях метаду сацыялістычнага рэалізму, які дазваляе майстрам кіно дабівацца арганічнага спалучэння глыбокай ідэйнасці і мастацкай удасканаленасці ў распрацоўцы сучаснасці.

Натхнёныя гістарычнымі рашэннямі XXV з'езда КПСС, велічымі планами

дзясятай пяцігодкі, цвяроза ацэньваючы свае яшчэ даволі сціплыя поспехі, кінематаграфісты Украіны па-дзелавому абмеркавалі высокія задачы, якія стаяць перад імі, шляхі пераадолення недахопаў у іх творчасці.

Дні Украінскай літаратуры і мастацтва ў Беларусі мы разглядаем як адказную творчую справаздачу перад працоўнымі братняй рэспублікі. Упэўнены, што яна будзе садзейнічаць далейшаму ўзаемаўзбагачэнню нашых культур.

На маючым адбыцца кінафестывалі Украінскага кінамастацтва ў гарадах і вёсках Беларусі мы пакажам свае новыя работы, усё лепшае, што было створана на нашых кінастудыях за апошнія гады. Сярод іх — «Трывожны месяц верасень», «Белы башлык», «Там удалечыні, за ракой», «Хлопчыкі ехалі на фронт», «Мае дарогі», «Гусі-лебедзі ляцяць», «У бой ідуць адны «старыя», «Пяць песень пра камуністаў», «Вогненны шлях» і іншы.

На сустрэчу з глядачамі, са сваімі беларускімі калегамі мы прывязём не толькі фільмы, але і сваю гарачую любоў. У іх будучы ўдзельнічаць вядомыя ўкраінскія акцёры, рэжысёры, апэратары, кінадраматургі. Спадзяёмся, што святочная абстаноўка на фестывалі не перашкодзіць дзелавой творчай размове, сяброўскай і патрабавальнай крытыцы, якія прынесуць немалую карысць у нашай далейшай рабоце.

Да хуткай сустрэчы, дарагая сінявокая Беларусь!

Цімох ЛЯУЧУК,
народны артыст СССР, першы сакратар праўлення Саюза кінематаграфістаў УССР.

НАШЫ ФІЛЬМЫ І НАША ЛЮБОЎ

братняга народа, яго эпасе, слаўнай гісторыі натхненне для сваёй творчасці.

Нашы традыцыйныя творчыя сувязі не раз знаходзілі сваё выяўленне ў абмене рэжысёрамі і апэратарамі. Так, на кінастудыях Украіны паспяхова працаваў таленавіты майстар Мікалай Садковіч. З Беларусі да нас на Украіну прыехаў Сігізмунд Наўроцкі. Вялікую дапамогу ў выхаванні маладых кадраў беларускага кіно аказаў відны ўкраінскі кінаапэратар Уладзімір Акуліч. А колькі разоў садзейнічаў поспеху нашых фільмаў плённы абмен акцёрамі!

Прывяду толькі адзін, самы свежы прыклад. У ствараемай мною кінаэпапе «Дума пра Каўпака», прысвечанай легендарнаму палкаводцу ўкраінскіх партызан

бар яго на гэтую ролю лічу нашай удачай.

Валянцін Белавосцік, які стаў родным і бліжым усім удзельнікам нашай адымачнай групы, акцёр вялікага творчага дыяпазону, выдатна валодае багатай рэалістычнай палітрай. Дзякуючы гэтым сваім якасцям яму ўдалося (такая аднадушная адзінка крытыкі) стварыць яркі, незабыўны вобраз камуніста, сына вялікай партыі Леніна, які стаў душою партызанскага злучэння.

У гэтай сувязі мне хочацца асабліва адзначыць, што нас не раз да глыбіні душы крапілі выдатныя творы майстроў беларускага кіно пра бессмяротны подзвіг беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, народа, які ўпісаў столькі гераічных старонак у летапіс свяшчэннай бітвы з ворагам. Гэ-

дана працуюць на заводах і фабрыках, у калгасах і саўгасах, пра іх багаты духоўны свет. Поспехі беларускіх кінематаграфістаў нас заўсёды шчыра радавалі, і, карыстаючыся выпадкам, ад імя іх украінскіх калег хачу пажадаць ім новых творчых здзяйсненняў.

Толькі што закончыў сваю работу III з'езд кінематаграфістаў Украіны, які стаў свосасабыльным аглядам нашых дасягненняў. Вось некалькі лічбаў, якія характарызуюць іх. За час, які прайшоў пасля папярэдняга з'езда, на чатырох кінастудыях рэспублікі было выпушчана 117 поўнаметражных мастацкіх фільмаў, 119 серый тэлевізійных карцін, 36 поўнаметражных хронікальна-дакументальных і навукова-папулярных стужак, 78 мульты-

ВЫСОКАЯ МІСІЯ САВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Як паведамлялася ўжо, 11 і 12 мая ў Мінску працаваў VII з'езд пісьменнікаў Беларусі, які падаў вынікі пяцігадовай творчасці майстроў мастацкага слова рэспублікі, прадэманстрававў іх гатоўнасць з гонарам выканаць адказныя задачы, пастаўленыя партыяй перад савецкімі літаратарамі.

Пасля справаздачных дакладаў старшыні праўлення СП БССР Максіма Танка і старшыні рэвізійнай камісіі Аляксея Зарыцкага (гл. «ЛіМ» ад 14 мая г. г.) разгарнуліся спрэчкі, якія выліліся ў дзелавую і канкрэтную размову аб шляхах далейшага развіцця беларускай літаратуры, аб дзейнасці пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі ў святле гістарычных рашэнняў XXV з'езда КПСС.

Прамоўцы гаварылі аб павышэнні патрабавальнасці да ідэйных і мастацкіх вартасцей твораў, гораха і зацікаўлена ўздзімалі праблемы, што вылучае перад паэзіяй, прозай, драматургіяй, мастацкім перакладам жыццё, наш героічны час.

У прынятай з'ездам рэзалюцыі, у пісьме дэлегатаў Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза падкрэслена, што пісьменнікі Савецкай Беларусі аддадуць усе свае сілы, талент і майстэрства ажыццяўленню гістарычных рашэнняў XXV з'езда КПСС, служэнню высокім ідэалам камунізму, нашай сацыялістычнай Радзіме.

Сёння мы прапануем увазе чытачоў матэрыялы творчай дыскусіі, што адбылася на VII з'ездзе пісьменнікаў Беларусі.

ЗНАК НАШАЙ УДЗЯЧНАСЦІ

З выступлення Рыгора ЯКУШАВА, будаўніка

У гэтыя вясновыя дні літаратары ўсіх нашых рэспублік праводзяць свае чарговыя з'езды, але з'езд пісьменнікаў Беларусі, на мой погляд, самы ўрачысты і ўнёсды. Ды інакш і быць не можа: працаваць у пудоўным новым палацы — вялікая радасць.

На з'ездзе вы будзеце сур'езна размаўляць пра якасць літаратуры, а якасць нашай работы — работы будаўнікоў выдаць у гэтым адмысловым гмаху, ключ ад якога мы вам уручам.

Трывалая традыцыйная сувязь будаўнікоў з літаратурай яшчэ больш умацавалася за апошні год. З асаблівым натхненнем працавалі мы тут, таму што любім літаратуру, з задавальненнем чытаем творы беларускіх пісьменнікаў і хочам, каб у гэтым будынку назаўсёды прапінчалася творчае натхненне, каб вам было ўтульна і радасна тут працаваць і адпачываць.

Хай гэты сімвалічны ключ адкрые перад вамі шляхі да новых творчых радасцей і здзяйсненняў. І тады рабочы клас, які бачыць у вас верных памочнікаў партыі, скажа вам шчырае дзякуй.

Вы прыносіце нам сваімі кнігамі вялікую радасць і задавальненне, выклікае высокі ўзлет думкі і пачуцця. Мы ж вам дорым сваю любоў і шырую ўдзячнасць. Прыміце гэты сімвалічны ключ, як знак нашай любові і ўдзячнасці. Выдатных поспехаў вам у працы, дарогія сябры!

БУДЗЕМ ПРАЦАВАЦЬ БОЛЬШ, ЛЕПШ...

З выступлення П'ямена ПАНЧАНКІ

Таварышы! Мы ўсе розумам і сэрцам прылучаны да гістарычных рашэнняў XXV з'езда КПСС, да вялікіх планаў пяцігодкі. Веліч нашых планаў заклікае і савецкіх пісьменнікаў павінны ставіць сабе творчыя задачы самай складанай, больш думальнай, больш працаваць...

Духовна звет савецкага чалавека наглычэйна багаты і складаны. І наша задача — не збыдніць, а ўзбагачаць яго, выходзіць маладое пакаленне ў камуністычным духу, несці чытачу святло сацыялістычнага гуманізму і высокай чалавечай маралі.

Вершы і паэмы П. Броўкі, А. Куляшова, М. Танка, М. Лужаніна, К. Кірэенкі, А. Вялюгіна, А. Пысіна, Р. Барадулліна, Г. Бураўкіна, М. Аўрамчыка і многіх іншых — гэта сапраўдная паэзія.

«Ціхія», а больш правільна — сузіральныя вершы пішучь людзі раўнадушныя, якіх не цікавяць ні вялікія, ні малыя справы савецкіх людзей... Шкада, што з'явіліся і тэарэтыкі «ціхай» паэзіі. Няма паэзіі ні «ціхай», ні «гучнай». Есць паэзія і — не паэзія.

Жыццё цяпер вельмі дынамічнае і складанае. Побач са штодзённымі працоўнымі подзвігамі, з адданасцю і сумленнасцю большасці людзей, у нас яшчэ ёсць праявы мяшчанства, пагоні за рублём, кар'ерызму, падхалімства, п'янства.

Як сказаў дакладчык, нашы слаўныя драматургі Кандрат Кандратавіч Крапіва, Андрэй Макаёнак, Аляксей Петрашкевіч, Мікалай Магукоўскі сваімі п'есамі змагаюцца з усім, што перашкаджае нашаму жыццю. Яны гэта робяць добра.

А вось сатырычная паэзія ў нас зусім заняўдбаная. Некаторыя работнікі рэдакцый баяцца яе, як агню.

XXV з'езд КПСС і XXVIII з'езд КПБ пытанню выхавання ўдзялілі сур'езную ўвагу. Мы ганарымся поспехамі беларускай прозы. Такія нашы выдатныя празаікі як Іван Мележ, Васіль Быкаў, Іван Шамякіна, Янка Брыль, Аляксей Адамовіч набылі сусветную вядомасць. Сталі вядомы далёка за межамі нашай рэспублікі І. Навуменка, І. Чыгрынаў, І. Новікаў, І. Пташнікаў, А. Асіпенка, Б. Сачанка, В. Адамчык, Я. Сінакоў, А. Кудравец. У гэтым вялікая заслуга нашых верных братоў з усіх саюзных рэспублік. Асабліва мы ўдзячны маскоўскім і ленінградскім пісьменнікам. Бо толькі пры дапамозе вялікай рускай мовы мы можам весці размову з усім светам.

Паэты старэйшага пакалення таксама выйшлі, як кажучы, на шырокі прастор. А вось калі думаеш, каго друкуюць усесаюзныя часопісы і газеты з сярэдняга пакалення, назавеш Р. Барадулліна, Г. Бураўкіна, А. Вярцінскага, А. Грачанікава, а далей пачынаеш зацікавацца.

З перакладамі маладых справа яшчэ горшая. Варта новаму праўленню нашага саюза больш актыўна і мэтанакіравана раіць саюзным выдавецтвам лепшыя творы беларускай літаратуры, пачыраць там спіс беларускіх аўтараў.

Дазвольце мне сказаць некалькі слоў яшчэ аб адной распаўсюджанай «тэорыі», — быццам наш імклівы час, эпоха НТР патрабуе паэзію рацыянальную, дзе было б пабольш думак і інфармацыі і менш пачуццяў, эмоцый. Я думаю, такое сцвярдзэнне памылковае. Наша партыя імкнецца зрабіць савецкага чалавека не толькі матэрыяльна забяспечаным, але і ўсебакова развітым, духоўна багатым. Вершы ж без пачуццяў, без эмоцый, на маю думку, не паэзія. Яны спрыяюць толькі бездухоўнасці.

Наш абавязак паставіць ва ўсіх рэдакцыях і выдавецтвах больш надзейны заслон бяз-

дурнасці, шэрасці. А калі каго запалоніць драбнатэм'е альбо з'яві, няварта ўвагі сур'езнай літаратуры, мы павінны патаварыску дапамагчы яму. Я глыбока перакананы, што паэзія без сучаснасці, без грамадзянскага гучання — не паўнацэнная паэзія.

Наша родная партыя высокая ацаніла працу пісьменнікаў на выхаванню працоўных у камуністычным духу.

Наш народ заняты напружанай стваральнай працай. Дык давайце і мы пасля з'езда будзем працаваць больш, лепш, з поўнай самааддачай, з пачуццём вялікай адказнасці за сваю нялёгкую справу перад вялікім савецкім народам.

ЛІТАРАТУРА ПАЧЫНАЕЦА З ЛЮБВІ

З выступлення Івана НАВУМЕНКІ

Таварышы! Справаздачны даклад, які зрабіў М. Танк, дае добры грунт для роздуму. Я памятаю II з'езд пісьменнікаў Беларусі. Гэта было ў 1949 годзе... Шмат што змянілася з таго часу, нарадзілася і вырасла новае пакаленне, якое зусім не ведае вайны і многіх іншых рэчаў, што прыйшлося зведаць пакаленню, да якога належаю я.

Імкліва ў індустрыяльным напрамку развіваецца наша краіна. На вачах сучаснікаў мяняецца яе геаграфія, сацыяльны склад грамадства. Пісьменніку нялёгка ўгнацца за «днём бегучым», даць мастацкую «кніпіску» новым з'явам, працэсам, асэнсаваць тое, што мы называем духоўным кліматам грамадства.

Змяняецца змест працы. Яна чым далей, тым больш падмацоўваецца магутнасцю тэхнікі, робіцца больш складанай, павялічваючы рысы большай калектыўнасці, сацыяльнасці. Колькі земляробаў замяняе, скажам, сучасны трактар і колькі землякоў — самаходны, так званы «шагаючы» экскаватар? Як і што думае, адчувае чалавек, які кіруе гэтай тэхнікай?

Можна ўпэўнена сказаць, што трактарыст і экскаватаршчык значна выраслі як асобы ў параўнанні з тым даўнім земляробам, селянінам, што хадзіў за плугам, падганяючы конка, і землякопам, адзінай тэхнікай якога была рыдлёўка.

Але прызнаем, што ў нашым сённяшнім жыцці можна напаткаць людзей, якія грэбуюць якой бы там кі было працай, думаючы, што жыццё — сузіральны паток асалоды, які хочучы, каб святла было кожны дзень. І калі норавы і мараль такіх людзей прыўносяцца ў літаратуру, нараджаецца штодзёны неакрэсленае, туманнае, без выразнага размежавання добра і зла.

І ў эпоху навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, відаць, літаратура трымаецца на вымярэнні жыцця па найвышэйшых законах чалавечага духу. Увогуле, дзіўная рэч — літаратура. Не на сваім месцы слова ў казке — і ад усяго сказа патыхае фальшам. У матэматыцы ад перастаюць складаемыя сума не мяняецца, у літаратуры — мяняецца нешта вельмі істотнае. Гэта мы павінны памятаць.

У лепшых нашых пісьменнікаў — К. Крапіва, П. Броўкі, М. Танка, А. Куляшова, П. Панчанкі, І. Мележа, І. Шамякіна,

Я. Брыля, М. Лужаніна, В. Быкава, А. Макаёнка, А. Кулакоўскага, М. Лобана, А. Васілевіча, А. Пысіна, ды і маладзёжышых — І. Пташнікава, Б. Сачанкі, І. Чыгрынава, Р. Барадулліна, А. Вярцінскага, Г. Бураўкіна, А. Грачанікава, П. Макаля, Е. Лось, Н. Гіленіча, А. Кудраўца і многіх іншых — партыйны, сацыялістычны ідэал сплалены з жыццём народа.

У літаратуры, як і ў культуры ў цэлым, павінен прысутнічаць глыбокі, сапраўды народны погляд на свет, мараль працоўнага чалавека. Толькі гэта забяспечыць творам трывалы поспех.

Літаратура пачынаецца з любові. З любові да роднага краю, да людзей, якіх пісьменнік сустракаў у жыцці. Але гэта жа мала. Патрэбна веданне жыццёвага матэрыялу, які кладзецца ў аснову твора, прычым, не прыблізнае, а дакладнае, дасканалае. Нездарма многія лепшыя раманы беларускай літаратуры ўзніклі як вынік пройдзеных пісьменнікам жыццёвых дарог.

Мне здаецца, настаў час, каб стварыць для тых пісьменнікаў, якія могуць са сваёй задачай справіцца, умовы для глыбіннага, дасканалага вывучэння спраў на заводзе, на фабрыцы, у калгасе. Разлічвайце тое, што выдатны твор, скажам, пра рабочы клас з'явіцца ў выніку наездаў на завод таварыша, які сам працуе ў рэдакцыі, з заводам сур'езна не сутыкаецца, — не прыходзіцца. Выдатны твор можа нарадзіцца толькі ад таго, што глыбінна перажыта самім пісьменнікам, што запала яму ў сэрца, што яго хвалюе, радуе, абурэе.

Адданасць нашым камуністычным ідэалам, выключная зацікаўленасць усім тым, што адбываецца ў нашым грамадстве, глыбокая дасведчанасць у абранай для адлюстравання ў творы сферы жыцця — вось найбольш важныя ўмовы для ўзнікнення мастацкага твора.

КАБ ЗАЎСЕДЫ ПАЛЫМНЕЎ НАШ СЦЯГ

З выступлення Івана ШАМЯКІНА

Выдацца на рускай мове — значыць быць прачытаным не толькі савецкімі чытачамі. Мільёны людзей у сацыялістычных краінах, у многіх краінах свету вывучаюць рускую мову, прагна цягнуцца да ўсяго, што зроблена ў краіне Леніна, хочучы пазнаць нашу рэвалюцыйную гісторыю, наш вопыт будаўніцтва сацыялізму і камунізму, наш савецкі лад жыцця... Як правіла, з рускай мовы нас перакладаюць на мовы свету, а колькасць такіх перакладаў расце з году ў год.

Высокі міжнародны аўтарытэт шматнацыянальнай савецкай літаратуры дасягнуты дзякуючы ленінскай нацыянальнай палітыцы нашай роднай партыі і дзяржавы, дзякуючы вялікай дружбе савецкіх народаў. Мы выхаваны такімі інтэрнацыяналістамі, што ўсіх нас у аднолькавай меры радуе поспехі кожнай братняй літаратуры. Як новым удачам Макаёнка і Адамовіча, Пташнікава і Пысіна, Панчанкі і Барадулліна, я радуся новым раманам Бондарава і Астаф'ева, Заграбелына і Ганчара, Нурпеісая і Авіжуса, новым п'есам Міхал-

кова і Марцінківічуса, Ібрагім-бекава і Заруднага, новым паэтычным кнігам Куліева і Алейніка, Муміна Канаата і Мустая Карыма.

Але мы сабраліся на з'езд не толькі для таго, каб парадавацца поспехам, але і для таго, каб у таварыскай дзелавой абстаноўцы на-партыйнаму крытычна і самакрытычна аглядаць літаратурыную прадукцыю мінулай пяцігодкі і вызначыць свае стратэгічныя і тактычныя літаратурныя задачы, якія вынікаюць з рашэнняў гістарычнага XXV з'езда КПСС, рашэнняў XXVIII з'езда КПБ.

Генеральная задача літаратуры і мастацтва, якая зноў падкрэслена Л. І. Брэжневым у Справаздачным дакладзе ЦК КПСС XXV з'езду нашай партыі, у матэрыялах XXVIII з'езда КПБ, — даць глыбокія псіхалогіі персанажаў, па пастаноўцы праблем твораў аб нашай сучаснасці, аб героях грандыёзнага працоўнага фронту, аб людзях эпохі развіцця сацыялізму, аб усталяванні ў душах і ў побыце савецкіх людзей сацыялістычнага ладу жыцця.

Як жа мы выконвалі гэтыя задачы? Калі нашы сябры гавораць аб усесаюзнай славе беларускай прозы, паэзіі, драматургіі, то, радуючыся гэтаму, нам не варта забываць, што за нямногімі выключэннямі славу гэтую нашай літаратуры прынеслі творы аб падзеях, якія з'яўляюцца гісторыяй, і галоўным чынам, творы на тэму вечна жывую, неўміручую — аб героізме народа ў Вялікай Айчыннай вайне... А вось твораў аб нашых сучасніках, якія б мелі такі ж рэзананс, такога ж усесаюзнага прызнання, у нас значна менш, хоць увогуле ў апошні час публікуюцца іх нямала, што відаць і з нашага справаздачнага даклада.

Думаю, у асваенні тэм сучаснасці нам не хапае яшчэ, на-першае, калектыўнага вопыту, а ён, вопыт такі, мае немалое значэнне ў развіцці літаратуры. Накапленне ж яго залежыць ад нас саміх.

Другое, чаго не хапае нам, — глыбокага пранікнення ў жыццё, трывалай сувязі з жыццём калектываў заводаў, будоўляў, калгасаў, саўгасаў, інстытутаў, школ.

Будучаму складу прэзідыума праўлення СП БССР трэба больш творца і настойліва праводзіць работу па наладжванню сувязі пісьменнікаў з працоўнымі калектывамі, шукаць новыя, больш эфектыўныя формы яе. Гэта адзіны шлях да таго, каб твораў аб сучаснасці з'яўлялася больш і мастацкая каштоўнасць іх няспынна расла.

Сацыяльны заказ — адна з новых станоўчых з'яў літаратуры сацыялістычнага рэалізму. Але каб выканаць сацыяльны заказ, напісаць творы, патрэбныя народу, мы павінны добра папрацаваць над вывучэннем канфліктаў, праблем, характараў сваёй эпохі. Без працы талент марне. Толькі праца ў спалучэнні з талентам можа даць багаты мастацкі плён. Бо злейшы вораг мастацкай праўды — гэта прыблізнае веданне прадмета адлюстравання.

Таварышы! Партыя дае нам усё неабходнае, каб мы тварылі ў найлепшых умовах: выдавецтвы, часопісы, Дамы літаратараў, мастакоў, накіталт

вось гэтага, які мы атрымалі ў падарунак ад урада рэспублікі, ад працоўных Мінска. Дзякуючы ажыццяўленню ленинскай праграмы міру, мы працуем у спакойнай абстаноўцы, з поўнай упэўненасцю ў заўтрашнім дні, у тым, што ўсё ленінае з нашых твораў служыць прагрэсу, справе камунізму.

ТАЛЕНТ—КАШТОУНЫ ФОНД ДЗЯРЖАВЫ

З выступлення
Мікалая МАТУКОЎСКАГА

Вядома ж, усім бачны дасягненні беларускай літаратуры. У нас ёсць І. Мележ, І. Шамякін, Я. Брыль, В. Быкаў, А. Адамовіч, І. Чыгрынаў, К. Крапіва, А. Макаёнак, П. Броўка, М. Танк, А. Куляшова, П. Панчанка, А. Пысін, Р. Барадулін, Н. Глевіч, К. Кірзенка, А. Варцінскі, Г. Бураўкін... Усіх не назавеш — усіх, чый талент узняў беларускую літаратуру да ўзроўню «сусветных узораў».

І ўсё ж трапляюцца творы, мастацкі ўзровень якіх пакідае спадзяванца на лепшае. Бада многіх з такіх твораў, як мне здаецца, — у залішняй заспякоенасці аўтараў. А гэта небяспечная рэч — спакое ў літаратуры і мастацтве! З'яўляюцца яшчэ і творы, дзе быццам бы ўсё правільна, усё «па жыццю», і ўсё — прыблізна...

У нас няма праблем — вострых, зладзённых, часам драматычных, якія патрабуюць умяшання пісьменніка, глыбокай мастацкай распрацоўкі. Дапамагчы партыі ў камуністычным выхаванні працоўных — наш галоўны абавязак.

М. Матукоўскі гаварыў аб неабходнасці беражлівых адносін да сапраўднага таленту, які з'яўляецца не асабістым здабыткам канкрэтных пісьменнікаў, а грамадскім здабыткам. Чым больш складаны талент складаны «інструмент» патрабуецца ад крытыка — інтэлектуальны, гістарычны, філасофскі. Крытыка павінна быць партыйнай, прынцыповай, вострай і ўсякі раз аб'ектыўнай.

У заключэнне, не дзеля прыгожага слова, а дзеля праўды, дазвольце мне сказаць такія словы. Камуністычная партыя і Саветская дзяржава выдалі нам, літаратарам, велізарныя крэдыты ў выглядзе званняў, узнагарод, прэміі і іншых матэрыяльных і маральных дабраў... Аб'яем сумлення адрабіць гэтыя крэдыты — наколькі хопіць жыцця.

БОЛЬШ УВАГІ МАЛАДОЙ ЗМЕНЕ

З выступлення
Генадзя БУРАЎКІНА

Жыццё, а следам за ім і літаратуру часта параўноўваюць з полем. Калі прыніць гэты паэтычны вобраз, дык з радасцю і гонарам можна сказаць, што ніва сучаснай беларускай саветскай літаратуры дзе добры ўраджай, што працуюць на ёй людзі таленавітыя і сумленныя, і з гадамі яна не вузее і не бяднее.

Вось і гэты наш з'езд аглядае здабыткі пяці гадоў, і разам з вопытнымі майстрамі трымаюць справядліва іх маладыя паплекнікі, іх змена і падзея. І яны ў меру сваіх сіл працавалі на агульным палатку, і для іх таксама вельмі важна — можа, нават важней, чым для астатніх, — тое, як будзе ацэньвацца агульны плён. А аданіць можна па-рознаму: як спрактыкаваны ўчотчык, галоўная турбота якога — нічога не забыць, усё абмерцаць і занесці ў канторскую кнігу, ці як заклапочаны аграром, які

стараецца дакапацца да прычыны — чаму ў адным месцы збожжына густая, а ў другім — рэдкая...

З пазіцыі добрасумленнага ўчотчыка наша работа з маладымі літаратарамі выглядае ўшуальна і ярка: толькі ў часопісе «Маладосць», за перыяд паміж VI і VII з'ездамі пісьменнікаў рэспублікі ўпершыню выступілі амаль 50 пачынаючых празаікаў, паэтаў, крытыкаў... Але многія публікацыі і нават кніжкі маладых не вызначаюцца ні навізнаю погляду на свет, ні глыбінёю пралічэння ў чалавечую душу...

У чым справа? Чаму, прыходзячы ў літаратуру не жаўтаротымі шпачанятамі, а ўжо доволі вопытнымі і сталымі людзьмі, маладыя таленты няспела топнуцца на пракладзеных папярэднікамі слядах, абыходзяць вострыя праблемы і канфлікты сённяшняга дня, пазбягаюць творчай рызыкі?

Не дзеля рэверанса, а дзеля справядлівасці скажам: мы самі, не хочучы таго, нібы ўпалі маладзейшым — пяганца з майстрамі вам рацэвата, бярыце што-небудзь прасцейшае, лягчэйшае.

Мне могуць запыраць: а дзе ж актыўнасць саміх маладых, іх юнацкае імкненне кінуцца ў гупчыню жыцця? Папрок слухны, напрок, на жаль, заслужаны. Кожны пісьменнік павінен быць байцом, адчуваць унутраную адказнасць перад грамадствам за ўсё, што дзеецца на свеце.

Але я задаю сабе і другое пытанне: а ці ўсё мы зрабілі, каб не было гэтай пасіўнасці, а які прыклад далі больш сталія, больш вопытныя? І з жалем павінен прызнаць, што нашы сходы, пасяджэнні, штодзённая дзейнасць кіраўніцтва, работа секцыі не заўсёды яшчэ з'яўляюцца школай грамадскай актыўнасці для маладых пісьменнікаў.

ГАНАРОВАЯ

І АДКАЗНАЯ ЗАДАЧА

З выступлення старшын
Дзяржаўнага камітэта Савета
Міністраў БССР па справах
выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага
гандлю М. І. ДЗЯЛЬЦА

Саюз пісьменнікаў і Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю ў сваёй штодзёнай практычнай рабоце цесна звязаны паміж сабой. Усе мы ад душы ганарымся і радуемся, калі да чытача прыходзіць цікавая, высокамастацкая, з густам аформленая і добра надрукаваная кніга. Усе мы выконваем пачэснае даручэнне саветскага народа, Камуністычнай партыі, а таму перад усімі намі стаіць ганаровая і адказная задача — выпускаць кнігі значна, ідэйна і па-мастацку паўнацэнныя, кнігі, якія актыўна ўдзельнічаюць у фарміраванні і выхаванні будаўніка камуністычнага грамадства.

У мінулай пяцігодцы выдавецтва рэспублікі выпусцілі сотні арыгінальных кніг беларускіх пісьменнікаў. Вялікай падзеяй у палітычным і культурным жыцці рэспублікі з'явілася стварэнне спецыялізаванага выдавецтва «Мастацкая літаратура». Выпуск кніг дзякуючы гэтаму значна ўзрос. Калі ў 1972 годзе ўсяго было выдадзена ў рэспубліцы твораў мастацкай літаратуры 183 назвы тыражом 5.900 тысяч экзэмпляраў, то ў 1975 годзе колькасць назваў ужо вырасла да 217, а іх тыраж перавысіў 10.500 тысяч экзэмпляраў. Гэта прыкметны

рэальны рост, гэта яшчэ адно яркае сведчанне клопатаў партыі і ўрада аб развіцці культуры беларускага народа, аб больш поўным задавальненні духоўных запатрабаванняў працоўных.

Можна назваць цэлы шэраг кніг беларускіх пісьменнікаў, якія сталі неад'емным духоўным набыткам нашага народа, кнігі, якія ведаюць мільёны чытачоў не толькі ў нас у рэспубліцы і ва ўсёй краіне, але і далёка за яе межамі... Сярод новых твораў няма такіх, у якіх праўдзіва і глыбока расказваецца аб слаўных прадстаўніках рабочага класа, лепшых працаўніках калгаснага селя, нашай інтэлігенцыі. Паэтызацыя працы, высокая годнасці рабочага чалавека, чалавека-стваральніка, сцвярдзенне яго высокіх маральных якасцей — вось характэрная асаблівасць лепшых літаратурных твораў.

Асобна хочацца зспыніцца на перакладную літаратуру. Перакладчыкаў Р. Барадулін у адным са сваіх вершаў справядліва называў шпалаўкладчыкамі на дарогах дружбы. За апошнія гады ў рэспубліцы значна ўзрасла колькасць і якасць перакладаў твораў пісьменнікаў народаў СССР і замежных краін.

Аднак, калі мы прааналізуем перакладную літаратуру, то ўбачым, што ў гэтай справе ёсць сур'езныя недахопы.

Па-першае, далёка не ўсе саюзныя рэспублікі прадстаўлены ў роўнай меры; па-другое, перакладаюцца ў большасці творы, якія кажуць, далёкага мінулага, вельмі мала сучаснай літаратуры, літаратуры аб сённяшнім дні. Вось чаму было прынята рашэнне выпускаць штогоднік «Далёгляды», які ў пэўнай меры мог бы кампенсаваць гэты недахоп. У 1975 годзе выйшла першая кніжка гэтага зборніка. У хуткім часе чытач убачыць і другую. Трэба адзначыць, што «Далёгляды» — прыкметная з'ява ў нашай беларускай літаратуры, яна з прыемнасцю сустрача шырокая літаратурная грамадасць.

Літаратурны працэс патрабуе дэталёвага і грунтоўнага разгляду, пастаяннай увагі з боку крытыкі і літаратуразнаўства. Выконваючы вядомаму пастанову ЦК КПСС «Аб літаратурна-мастацкай крытыцы», мы значна павысілі выданне літаратуры гэтай тэматыкі. Але размова зараз ідзе, вядома, не пра тое, каб такіх кніг выдаваць больш, а перш за ўсё пра якасць гэтых выданняў. Хочацца, каб яны пісаліся яшчэ больш папулярна, былі даступныя самаму шырокаму чытачу, узнімалі карэньныя пытанні сучаснай беларускай літаратуры.

Развіццё дзіцячай літаратуры — вельмі важная праблема. Яна неаднаразова абмяркоўвалася і ў Саюзе пісьменнікаў, і на калегіі Дзяржкамвыда. Мы спадзяёмся, што новае праўленне СП БССР, якое будзе выбрана на гэтым з'ездзе, паставіцца да развіцця дзіцячай літаратуры больш уважліва і патрабавальна. Разам з тым хацелася б напамінаць дэлегатам з'езда, што Дзяржкамвыд, Міністэрства асветы, ЦК ЛКСМБ, Саюз пісьменнікаў і Саюз мастакоў рэспублікі прынілі яшчэ год назад сумесную пастанову аб правядзенні конкурсу на лепшы літаратурны твор для дзяцей і юнацтва. Мы разлічваем, што пісьменнікі адгукнуцца на гэты конкурс і напішуць для нашага надрастаючага пакалення цікавыя, хваляючыя творы.

Дазвольце мне ад імя беларускіх выдаўцоў і паліграфістаў запэўніць дэлегатаў VII з'езда пісьменнікаў Беларусі, што мы будзем вашымі самымі актыўнымі памочнікамі ў справе паспяховага здзяйснення рашэнняў XXV з'езда КПСС, у справе падрыхтоўкі і выдання таленавітых твораў, вартых нашага часу.

ПРАЦАВАЦЬ З УСЕЙ САМААДАЧАЙ

З выступлення
Ніла ГЛЕВІЧА

Я таксама быў бы рад падзяліцца думкамі і ўражаннямі аб бяспрэчных мастацкіх набытках многіх пісьменнікаў, імёны якіх справядліва называліся ў дакладзе і ў выступленнях. Але я маю ўсяго пяціццаць мінут, і гэтая акалічнасць прымушае мяне пераклочыцца на размову пра тую праблему, якія мы абавязаны ў першую чаргу абмеркаваць на сваім вялікім форуме.

Як трэба сур'езна, самакрытычна і нават востра ставіць і вырашаць актуальныя праблемы і набалелыя пытанні, нас вучыць Камуністычная партыя. Мы ўсе чыталі даклад таа. Машэрава на XXVIII з'ездзе камуністаў Беларусі. Прыгадайце, з якой глыбінёю аналізуеца ў ім складаныя з'явы і працэсы сацыяльнага і духоўнага жыцця ў рэспубліцы, з якой прыняцывасцю ставіцца задачы гаспадарчага і культурнага будаўніцтва і камуністычнага выхавання.

Я хацеў бы зспыніцца на двух пытаннях.

На першым — зусім коротка, бо аб гэтым ужо гаварыў на мінулым з'ездзе і неаднойчы ў друку, і цяпер толькі хачу паўтарыць галоўнае і падтрымаць прапанову, выказаную М. Танкам на XXVIII з'ездзе КПБ і ў дакладзе нашаму з'езду. Маю на ўвазе задачы далейшага развіцця нашых літаратурных кантактаў і ўзаемасувязей. За апошнія гады ў нас адбыўся прыкметны зрух у гэтым кірунку, але мы зрабілі яшчэ далёка не ўсё.

У наш час любая нацыянальная літаратура не можа развівацца нармальна, калі яна не будзе кантактавацца з літаратурамі ўсяго свету. Іначай яна будзе правішчыльнай, адстадай літаратурай. А найлепшая, найбольш эфектыўная форма кантактавання — гэта ўзаемныя мастацкія пераклады.

Мы павінны няспынна клапаціцца пра выданне і прапаганду нашай літаратуры ў свеце і сусветнай літаратуры ў нас... У сувязі са сказаным я хачу гора падтрымаць прапанову аб тым, каб літаратурны штогоднік «Далёгляды» зрабіць перыядычным самастойным выданнем тыпу «Дружбы народаў» або ўкраінскага «Всесвіту».

Другое пытанне, якое мяне

хвалюе — гэта аб нашай патрабавальнасці і адказнасці. Бо ў нашай літаратуры і ў літаратурным жыцці, на мой погляд, назіраецца некаторы спад патрабавальнасці.

XXV з'езд КПСС абвясціў велікую праграму барацьбы за якасць — ва ўсіх галінах вытворчасці і грамадскай дзейнасці. І патрабаванне якасці ў літаратуры — гэта галоўнае з галоўнага, што прадыхтавана задачамі камуністычнага будаўніцтва на сучасным этапе.

Літаратура, як вядома, складаецца з талентаў рознай сілы і маштабу, але і самы сціплы талент можа хараша паслужыць народу, можа нешта цікавае сказаць пра час і пра сябе, калі будзе працаваць добрасумленна, з усёй самаадачай, з пачуццём адказнасці за слова, з пачуццём прафесіянальнай гордасці і прафесіянальнага сорама.

На жаль, некаторыя з нас перасталі саромецца за нізкую якасць зробленага, ім нібыта стала ўсё адно, што падумаюць таварышы, калегі, чытачы. Абы хутчэй у друку і абы таўсцейшая атрымалася кніга — а там хопь трава не расці!

У барацьбе за якасць творчасці павінна была б куды большую ролю адыгрываць наша літаратурная крытыка, але з крытыкай у нас справы пакуль што не вельмі вясёлыя.

Найбольш яркім доказам таго, як знізілася ў нас адчуванне прафесіянальнай пісьменніцкай годнасці, з'яўляецца ўзровень нашай газеты «Літаратура і мастацтва», якая раней ядрэна асвятляла літаратурны працэс, выяўляла тэндэнцыі развіцця, памагала фарміраваць грамадскую думку, мастацкі густ. Але ўсё гэта яна даўно перастала рабіць. Яна перастала памагаць чытачу расці, цягнуцца ўгору. І, на мой погляд, вінавата тут усё тая ж атмасфера непатрабавальнасці, а калі надумаш, дык вінаваты ўсе мы, разам узятыя.

Я выказваю свае трывогі, клопаты і засмучэнні перад вамі таму, што веру ў сілу, у розум і сумленне калектыву. У нашы агульныя магчымасці. Нам трэба актывізаваць і значна павялічыць ролю і аўтарытэт выбраных грамадскіх органаў саюза — прэзідыума, бюро секцыі, розных камісій і саветаў, рэдакцыйных калегій. Рэдакцыі некаторых друкаваных органаў саюза слаба выконваюць свае абавязкі, не ўмешваюцца ў работу выдання, а кіраўніцтва саюза чамусьці з іх не пытае. Абмяркоўвалі, напрыклад, работу «ЛіМа», але я не помню, каб страсянулі пры гэтым членаў рэдакцыі: а што вы зрабілі? Чым дапамаглі?...

У перапынках паміж пасяджэннямі

А. Васілевіч і гасць з Казані М. Магдзееў.

**УЗАЕМАСУВ'ЯЗІ
ЛІТАРАТУРЫ
І МАСТАЦТВА**

З виступлення міністра
культури БССР
Ю. М. МІХНЕВІЧА

Сенняшню трибуну мне хадзлася б скарыстаць для таго, каб пагаварыць аб неадкладных пытаннях, якія наспелі ва ўзаемаадносінах літаратуры і мастацтва. Тым больш, што сення тое і другое настолькі зблізіліся, што аўтаномна рашаць іх ужо проста немагчыма. Калі літаратура яшчэ можа рэзюмавацца ў адноснай незалежнасці ад мастацтва, то мастацтва ніяк не можа сабе дазволіць гэтага. А такія галіны, як тэатр і песенна-творчасць наогул немагчымы без літаратуры, яны — іх жыватворная глеба.

Сенняшні тэатр, сказаў Ю. М. Міхневіч, развівае і ўзбагачае лепшыя традыцыі мінулага. Прыземлена, бытавая праўдападобнасць уступае месца высокамастацкай праўдзе, натуралістычнасць — паэтычнай умоўнасці, сцэнічнай метафары. Сцэнічныя сродкі рэжысёрскага і актёрскага майстэрства ўзбагачаюцца смелымі, незвычайнымі для тэатра прыёмамі. Іменна драматургія сваёй маштабнасцю і праблематыкай дала тэатру магутны імпульс для такіх пошукаў новых сродкаў яе сцэнічнай рэалізацыі. Гаворачы аб відавочных поспехах беларускага тэатральнага мастацтва, мы маем на ўвазе і поспехі беларускай драматургіі, якая выйшла на шырокую саюзную арэну і правамерна заняла там сваё ганаровае месца. І наша задача цяпер — не зніжаць дасягнутага ўзроўню, а яшчэ больш павышаць яго.

Павышэнне якасці драматургічнай літаратуры, як і ўсёй літаратуры ў цэлым — не дабрадушнае пажаданне, а карысная патрэба часу. Таму раней, чым пісьменніку несці ў тэатр сваю п'есу, трэба спытаць самога сябе: з чым ты сваім, прадуманым і перажытым прыходзіш да глядача? Ші варта тваё перажытае ўвагі тых тысяч глядачоў, якія прыйдуць на спектакль? Нарэшце, на якім узроўні мастацкага мыслення ты збіраешся размаўляць са сваім глядачом?

Калі гэтыя пытанні не паставіць перад сабой пісьменнік — іх паставіць тэатр. Гэта яго абавязак і права. З такім жа правам, відаць, ставіць падобныя пытанні перад пісьменнікам у любой рэдакцыі часопіса або ў выдавецтве.

У свой час купалаўскі і коласуўскі тэатры былі своеасаблівымі лабараторыямі беларускай драматургіі. Тэатры шукалі сваіх аўтараў, працавалі, падкрэсліваю — працавалі з імі і дамагаюцца, як вядома, вялікіх поспехаў. Сення актыўнасць нашых тэатраў у гэтым сэнсе наменшала. Тэатры не шукаюць сваіх аўтараў, а чакаюць, калі хто і што прынясе, або задавальняюцца п'есамі аднаго-двух апрабаваных драматургаў і спакойна спачываюць на сумні-цельных лаўрах.

Такая нікуды не вартая практыка стала сур'ёзным тармазам развіцця і росту беларускай драматургіі. Перад з'ездам мы правялі нараду галоўных рэжысёраў тэатраў з актывам пісьменнікаў-драматургаў і распачалі на ёй сур'ёзную размову аб адказнасці тэатраў за работу з аўтарамі. Неўзабаве мы запрасім у Міністэрства ўсіх кіраўнікоў тэатраў і рэжысёраў і яшчэ вострай паставім перад імі праблему актывізацыі работы з беларускімі пісьменнікамі на ўсім яе комплексе, разумеючы пры гэтым не толькі напісанне арыгінальных п'ес, а і інсцэнізацыю беларускай прозы і паэзіі.

Вялікую дапамогу магла б аказаць драматургічнаму працэсу ў беларускай літаратуры

наша крытыка. Правільна ж узнята было пытанне ў газэце «Літаратура і мастацтва», што драма — твор літаратурны. І каму, як не літаратурнай крытыцы павярнуцца тварам да нашай драматургічнай творчасці і аўтарытэтна сказаць, што ў ёй — літаратура, а што не мае права літаратурай і называцца.

У нас пакуль няма тэатральнага часопіса, дзе можна было б рашаць надзённыя праблемы драматургіі, тэатра. Мне думаецца, што ў гэтым напрамку вельмі многа маглі б дапамагчы часопісы «Польмя», «Малодосць», «Неман», «Беларусь», «Надсяліўшы» тэатральныя праблемы на сваю жыллошчу. Аднак у першую чаргу і палкам за гэта нясе адказнасць іменна «Літаратура і мастацтва» — наша спецыяльная галіновыя газета, работнікі якой нярэдка спасылаюцца на немагчымасць «ахапіць усё».

Думаю, што імяніне адчуць непасрэднасць і глыбіню ўспрыняцця сваёй творчасці прывяло ў тэатр за апошнія гады Анатоля Вяцінскага, Петруся Макаля, Васіля Быкава, Алеся Петрашкевіча і некаторых іншых пісьменнікаў, якімі ўжо сення ганарыцца беларуская драматургія. Праўда, мы менш за ўсё спадзяёмся на «стыхііны» прыход пісьменнікаў у тэатр. Міністэрства разлічвае ўвесці ў сістэму практыку закрытых і адкрытых конкурсаў на лепшую п'есу. Будуць практыкавацца і дзяржаўныя заказы, з дапамогай якіх магчыма будзе атрымаць тых п'ес, у якіх востра, на-бывому ўзнікаюць праблемы, што хвалююць героя напачатку часу — рабочага, селяніна, інтэлігента.

**ЯКАСЦЬ І ТОЛЬКІ
ЯКАСЦЬ**

З виступлення
Барыса САЧАНКІ

Літаратура наша вырасла як колькасца, так і якасця, яна настойліва, упарта асвойвала і асвойвае новыя пласты народнага жыцця. Яна стала глыбейшай, больш мудрай, машейшай, аднак расце і патрабавальнасць да яе і, у першую чаргу, да яе стваральнікаў. Асабліва актуальныя сення словы, сказаныя на I з'ездзе Саюза пісьменнікаў СССР Л. Собалевым: «Партыя і ўрад далі савецкаму пісьменніку ўсё. Яны назвалі яго толькі аднаго — права дрэня пісаць».

Вядома, аднаго жадання пісаць — мала. Здараецца, пішам мы і не зусім добра, а то... і дрэня. У апраўданне можам спаслацца: не ўсе творы і ў класікаў выдатныя, і класікам, бывала, сёе-тое не ўдавалася. Усё гэта так, але... Але імкніцца пісаць лепш — гэта наша задача. Мы тут усё, як кажуць, свае людзі, таіцца няма чаго, таму шчыра прызнаемся: рэдакцыі нашых часопісаў, выдавецтвы завалены рукапісамі, якія, як бы ні наважалі мы іх аўтараў, здань у друк нельга.

Нельга на самых розных прычынах, а галоўная з іх — нізкая якасць. Нам трэба помніць: дрэня напісаная кніга — куды большая шкода, чым дрэня пацытае паліто ці няўдала скроены абутак.

Партыя вельмі мудра завастрыла ў новай пяцігодцы ўвагу на якасці. На якасці і эфектыўнасці. Выраслі нашы патрабаванні. Чаму ж не павінны вырасці і патрабаванні да нас?

Востра стаіць і перад намі, пісьменнікамі, праблема паўнакроўнага адлюстравання жыцця, праблема майстэрства. Гэта праблема аднолькава важная для ўсіх — як вопытных, так і маладых. Таму што недахват майстэрства не заменіш ні дзяновенькім слэзлівым лірызмам, ні дэмагагічным выкрыкам, ні тым, што твор напісаны на архісучасную, патрэбную тэму.

Але якое б высокае, дасканаласць ні было майстэрства, яно

не выратуе нас, калі мы не будзем ведаць жыцця. «Мы ўсё яшчэ дрэня бачым рэчаіснасць», — сказаў вялікі Горкі больш чым 40 гадоў назад. Мы паўтараем гэтыя словы, таму што хочам гэту самую «рэчаіснасць» бачыць лепш, глыбей і больш паўнакроўна адлюстроўваць яе ў нашых кнігах.

Творы, напісаныя намі, нясуць камуністычныя ідэі, святло і веліч левінскай праўды. Такія творы — гэта наша зброя, і мы хочам, каб яна ваявала за сацыялізм, за камунізм на ўсіх кантынентах. Мы не можам быць «лялівымі і нецікавымі».

З прыходам пакалення, якое яшчэ п'ядаўна называлі «маладым», літаратура наша значна ўзбагацілася. У яе ўлілося сапраўднаму таленавітае папаўненне, якое прынесла з сабой шмат цікавага, шчодрага. Працуючы побач са старэйшымі таварышамі, маладыя літаратары вучыліся і вучацца не толькі жыць і працаваць, але і аддаваць усё свае сілы і здольнасці любімай справе, народу.

**ПА-ПАРТЫЙНАМУ,
ПРЫНЦЫ ПОВА**

З виступлення
Максіма ЛУЖАНІНА

Есць народжаная ў нашым грамадстве, умацаваная часам, вывераная ў выпрабаваных рэальнасць: адзінства партыі і народа. Нельга назваць гэту рэальнасць тэмай, таму што яна — паветра, без якога мастацкія творы не могуць дыхаць, яна — жыватворная сіла, без якой літаратура не расце. Гэтае адзінства пранізвае ўсё наша жыццё. Яно гартавалася ў будаўніцтве савецкай дзяржаўнасці, шырылася ў здабытках першых пяцігодак, мапісела ў пачуваным подзвігу воінаў-партызан, яго голас чуваць у хвалях мораў, якія акружаюць нашу сталіцу.

Праз вымўленне і адлюстра-

Коласа і вычываюць у іх нявычытанае. Поруч з удалым прачытаннем ёсць і замахі заліўшч Коласа ледзь не ў эпігоны сімвалістаў, вульгарызавань «Новую зямлю», аблытаўшы лесніка з ляснічым, зрабіўшы з дзядзькі Ангося парабка сям'і Міхала. І дзіва: сярод арміі коласаведаў не знайшлося ніводнага голасу, каб адкінуць гэты абгавор...

Далучаюся да размовы пра заспакоенасць і лагоднасць нашай крытыкі. Калі робіцца крытычная заўвага, дык яна настолькі завуаліравана, настолькі ўверчана ў вату кампліменту, каб быць неадчувальнай ні для чытача, ні для аўтара.

**НАРОД-ВЯЛІКІ
ТВОРЦА**

З виступлення
Алеся АДАМОВІЧА

Больш чым заканамерна, што не толькі праз мастацкую фантазію пісьменніка, але і напрым гучыць памяць народная ў нашай літаратуры. У шэрагу гэтых твораў і кніга-дакумент «Я з вогненнай вёскі...»

Калі мы працавалі над гэтай кнігай, сябры цікавіліся: усё гэта патрэбна, важна, але што рабіць тут пісьменніку? Прыехаў, прыйшоў, уключыў магнітафон, запісаў...

Прафесіяналізм у такой рабоце навінен выявіцца ў жорсткіх адносінках да сябе як да пісьменніка. Калі бярэшся за яе, трэба быць гатовым ступацца са сваім таленавітам перад геніем народа. У гэтым, перш за ўсё, і выўляецца наша пісьменніцкая кваліфікацыя.

«Ніхто, — гаварыў К. Сіманаў, выступаючы тут, у Мінску, — не можа сказаць: я ведаю пра вайну ўсё! Усё пра вайну ведае народ. Дык давайце запісваем народ!».

Уся праўда пра вайну, якую

**УВАГУ
ПАТРЫЯТЫЧНАМУ
ВЫХАВАННЮ**

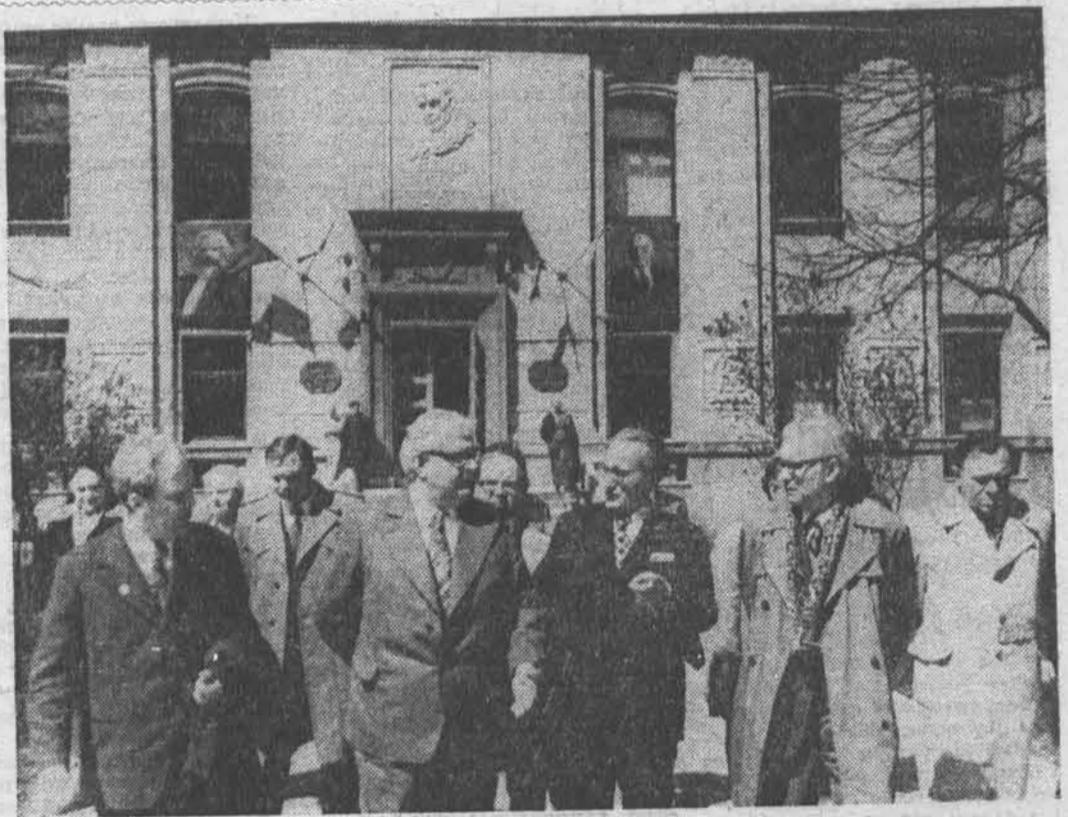
З виступлення члена
Ваеннага Савета,
начальніка Палітпраўлення
ЧВВА А. В. ДЗЕБАЛЮКА

Адной з галоўных задач, паставленых партыяй і пацверджаных XXV з'ездам КПСС, было і застаецца ўмацаванне ў сядомасці савецкіх людзей і перш за ўсё маладога пакалення, ідэй савецкага патрыятызму і сацыялістычнага інтэрнацыяналізму, гордасці за нашу цудоўную і магутную Радзіму, гатоўнасці, калі запатрабуецца, стаць на яе абарону.

Безумоўна, варта і ў далейшым узмацняць нашу работу па выхаванню пільнасці ў першую чаргу сярод моладзі. Многае ў гэтым кірунку можа і павінна зрабіць ваенна-патрыятычная літаратура. Не вельмі даўно ў нас, у Мінску, праходзіла Усе-саюзная нарада па ваенна-патрыятычнай літаратуры, якая вылучыла шэраг праблем у развіцці гэтага баявога жанру.

Многія цікавыя, надзённыя тэмы прыцягваюць сення ўвагу беларускіх пісьменнікаў. Аднак у гэтых адносінках, патрэбна прызнацца, не вельмі пашанцавала тэме сучаснай арміі. Між іншым, у жыцці і службе нашых воінаў няма такога, што можа паслужыць найцікавейшым фактычным матэрыялам для сапраўднага мастака слова.

Паўсядзённае жыццё нашай арміі, авіяцыі і флоту — гэта напружаная, цяжкая воінская праца, вучоба, выхаванне, тры робяць чалавек патрыятам, інтэрнацыяналістам, мужым і ўмелым абаронцам сацыялізму. Вось чаму для савецкага воіна, няма нічога свянейшага, больш узвышанага, чым абарона сваёй сацыялістычнай Радзімы, краіны сацыялістычнай садружнасці. І гэта вялікая, удзячная тэма!

Пасля агледу Літаратурнага музея Янкі Купалы.

ванне гэтай рэальнасці літаратурай і набывае неацэнную вартасць партыйнасць. Поепех мястака знаходзіцца ў прамой залежнасці ад вузлавых, самых важных праблем, ад партыйнага надыходу, ад даследавання характару, надзей і з'яў.

Не хачу сказаць, быццам літаратура тут не ўпраўляецца, але магчымасць яе дазваляюць чакаць большага, асабліва якасці. Вопыт літаратуры ў гэтым кірунку павінен беражліва падагульняцца.

Часам новыя людзі новымі вачыма глядзяць на Купалу і

ведае народ, не адмяняе мастацкую літаратуру пра вайну. Але яна штосьці карэкціруе ў нашых творах. І наогул, наша ўспрыняцце мастацкай літаратуры карэкціруе. Народная памяць, калі мы яе запісваем і запішам з усёй паўнотай праўды, сумленнасці, іспуючы ў літаратуры як асаблівы жанр, разам з тым не можа не аказаць уплыву і на ўсю літаратуру.

І мянавіта тым, што ў ёй сапраўднай мера болю і праўды, прыгажосці і сілы — маральная мера.

«Юнакі прыходзяць у салдацкую сям'ю, не маючы жыццёвай школы, — гаварыў на XXV з'ездзе КПСС таварыш Л. І. Брэжнеў. — Але вяртаюцца яны з арміі ўжо людзьмі, якія прайшлі школу вытрымкі і дысцыпліны, атрымалі тэхнічныя, прафесіянальныя веды і палітычную падрыхтоўку».

Надаўна мы пацікавіліся, як працуюць юнакі, што прайшлі армейскую школу. Вось некалькі лічбаў. За два гады ва Мінскі трактарны завод прыйшло 1.200 воінаў, звольненых у запас. 85 праэнтаў з іх — цяпер

перадавікі вытворчасці, 12 пра-
цэнтаў — ударнікі камуністыч-
най працы.

Хіба не цікава для пісьмен-
ніка гэтыя даныя? Якім чынам
юнак, што паспеў зрабіць толькі
два гады атрымлівае грама-
дзянска якасці, глыбокую па-
літычную арыентацыю, выпра-
цоўвае ў сабе актыўную жыццё-
вую пазіцыю? Мы далёкі ад
думкі прыпісваць сабе нейкія
асаблівыя заслугі, тым больш,
што армія працягвае эстафету
сім'і, школы, працоўнага калек-
тыву. Але ёсць у армейскім
жыцці, службе, у атмасферы
воінскіх калектываў свае, улас-
цівыя толькі ім, спецыфічныя
асаблівасці, што аказваюць
уплыў на паскоранае станаўле-
не юнакоў.

Мне здаецца, што гэтая праб-
лема не можа не зацікавіць
інжынераў чалавечых душ.

Прыязджайце да нас у твор-
чыя камандзіроўкі, таварышы
пісьменнікі! У часцах і падраз-
дзяленнях Чырванасцяжыяй Бе-
ларускай ваеннай акругі вы па-
знаёміцеся з афіцэрамі, прапар-
шчыкамі, сержантамі, салдата-
мі, якія заслужылі таго,
каб стаць героямі сучас-
ных літаратурных герояў.

НА ВЫШЫНІ ЗАДАЧ ДНЯ

З выступлення сакратара
праўлення СП СССР
С. МІХАЛКОВА

Мне выпаў вялікі гонар па
зямлі Купалы і Коласа ад імя
ўсіх прысутных тут рэспублі-
канскіх пісьменніцкіх арганіза-
цый, ад імя сакратарыятаў Са-
юза пісьменнікаў СССР і
РСФСР сардэчна вітаць нашу
братнюю беларускую пісьмен-
ніцкую арганізацыю, якая сяб-
ралася на свой VII з'езд.

Мінулае пяцігоддзе, адзнача-
нае незлічымі працоўнымі
перамогамі савецкага народа,
было ўрадавым і для нашай
літаратуры. У новых творах
створаных у краіне за апошнія
гады, як адзначаў у сваім дак-
ладзе на XXV з'ездзе КПСС
Генеральны сакратар нашай
партыі Л. І. Брэжнеў, усё час-
цей, а галоўнае — глыбей, зна-
ходзіць водгук тое асноўнае,
істотнае, чым жыве краіна, што
стала часткай асабістага лёсу
савецкіх людзей.

Гэтая высокая ацэнка ў поў-
най меры адлюстравана і да твор-
часці беларускіх мастакоў сло-
ва. Мы ўсе радаваліся, як сва-
ёй уласнай перамогай, пры-
суджэнню Ленінскай прэміі
І. Мележу за яго раманы «Лю-
дзі на балоне» і «Падых на-
вальніцы». Дзяржаўнай прэміі
СССР В. Быкаву за аповесці
«Дажыць да світаньня» і
«Абеліск». Мы былі шчаслівыя
навінаваным з прывасемнем
звання Героя Сацыялістычнай
Працы пісьменнікаў К. Крапі-
ву, П. Броўку і М. Танка. Вы-
сока адзначаны і поспехі мно-
гіх іншых беларускіх пісьмен-
нікаў, якія глыбока, таленавіта,
праўдзіва адлюстравалі ў кі-
гах жыццё свайго мужчана,
працалюбівага народа.

З велізарным задавальненнем
хочацца адзначыць, што бела-

руская літаратура, якая з'яў-
ляецца неад'емнай часткай усёй
нашай вялікай савецкай літара-
туры, за справядліва перыяд
узбагачалася значнымі твора-
мі ва ўсіх жанрах — і ў прозе, і ў
паэзіі, і ў драматургіі, і ў кры-
тыцы, і, натуральна, у дзіцячай
літаратуры. Але асабліва прык-
метныя поспехі беларускай
прозы. Тэма народнага подзві-
гу ў мінулае вайне прыкоўвае
да сабе галоўную ўвагу як
празаікаў старэйшага пакале-
ння, якія зведлі ваеннае ліха,
так і маладых, якія ніколі не
бачылі палёў бітваў. Творы аб
вайне, поўныя высокага грама-
дзянскага і маральнага напалу,
маюць велізарнае выхавальнае
значэнне. Яны — сапраўды не-
звычайныя падручнікі жыцця для
нашай падрастаючай змены.

Усё больш важкі і значны
ўклад беларускіх пісьменнікаў
у мастацкае асэнсаванне тэмы
сучаснасці. У сваіх лепшых
творах беларуская літаратура
прыкметна наблізілася да мала-
дога героя, да чалавека працы,
стварыўшы нягледзячы на
кніжкі на рабочую тэму, дзе вы-
творчыя канфлікты цесна пера-
плятаюцца з праблемамі сацы-
яльнымі і маральнымі.

Але новы час ставіць новыя
задачы. З кожным днём навін-
на расці якасць твораў, літара-
турнае майстэрства пісьмен-
ніка. Гэта — справа не простая.

Каб прыродны пісьменнікі
талент ускрылі і зайграў усі-
мі сваімі грамамі, душа пісьмен-
ніка павінна прасякнута,
ухваляюцца болей і радасна-
мі жывога сённяшняга жыцця.
Гэта жыццё дае масу прыклад-
аў, здольных захапіць маста-
ка, захаваюць яго ўзяцця за
пяро.

Паранейшаму застаецца ак-
туальным пытанне мастацкай
крытыкі. Праўда, на XXV
з'ездзе КПСС адзначалася, што
творчыя работнікі ў апошні час
началі больш патрабавальна
ставіцца адзін да аднаго. Гэта
так. У нас з'явіліся сур'ёзныя,
аналітычныя работы нашых
крытыкаў і літаратуразнаўцаў.
Аднак не выкараена яшчэ бес-
прышчытная практыка літара-
турнага «сяброўства», калі які-
небудзь «творца» сам піша на
сябе праект кампліментарнай
рэцэнзіі.

Новыя задачы ставяць і перад
літаратурай, адрасаванай па-
растаючаму пакаленню. Неаб-
ходна выходзіць у яго перакла-
насць у справядлівасці савец-
кага ладу жыцця, нашай сістэ-
мы, выходзіць камуністычны
светапогляд, маральныя асно-
вы, уласцівыя савецкім людзям.

З ПАВАГАЙ ДА РОДНАГА СЛОВА

З выступлення
Васіля ВІТКІ

Нельга не ўстрымацца
тым, што наша школа, актыўна
узбройваючыся тэхнічна, за-
свойваючы самую сучасную ін-
фармацыю, як гэта ні прыкра,
зніжае свой галоўны паказ-
чык — узровень пісьменнасці
вучняў.

Нямала нашкодзіла і ўсё яшчэ
шкандзіць нам даўняе заскару-
лае перакананне, што слова, як
сродак выхавання, гэта друга-
радняя задача.

Непавага да слова нараджае
педагагічнае бескультур'е. Не
можа быць тошкіх душэўных
дачыненьняў паміж настаўнікам
і вучнем там, дзе пануе косна-
языкасць, убоства думкі, бяс-
крыласць і беднасць мовы.

Віну за непісьменнасць вуч-
няў мы ў першую чаргу ўскла-
даем на педагогаў-славеснікаў.
У многім яны вінаваты. Але ці
толькі яны? Ці не бывае і так,
калі ўсё тое, чаго дамагаецца
славеснік, разбураюць яго ка-
легі?

Плёткага поспеху, як праві-
ла, дамагаецца той педагог,
хто пры дапамозе трапінага і
дасканалыя слова ўмее ад-
крыць самыя складаныя рэчы,
здзіўляючы даступнасцю і на-
ват нагляднасцю.

А да пошукаў і адкрыццяў
няма больш прыдатнага ключа
як слова. Не дзіва, што ўсе
вялікія педагогі — заўсёды
майстры слова.

Пісьменнік і настаўнік — не
ўсё проста ў гэтым снадчэнні.
Вельмі часта яны не знахо-
дзяць агульнай мовы, хоць, зда-
валася б, што кожны пісьмен-
нік — абавязкова настаўнік,
што без літаратуры, без мас-
тацкага слова не можа быць
аніякай педагогікай.

Быда многіх педагогаў у тым,
што ўсю сутнасць слова, а за-
адно і прызначэнне літаратуры,
яны бачаць выключна ў паву-
чальнасці, у дыдактычнасці, а
сама дыдактычнасць разумеюць
імі як свайго роду цыркуляр
або дырэктыва.

Слова! Ты — прысяга воіна
і тайна дзявоцкага сэрца, вок-
ліч, з якім ідуць у бой, і першы
радзены ўсклік дзіцяці, ты —
нябачная цятадэль, што спы-
нае ворага, ты — і павуцінка,
што рвецца пры самым кволым
навеу ветрыка...

Сваімі рашэннямі XXV з'езд
нашай партыі вызначыў магі-
стральныя кірункі развіцця са-
вецкага грамадства, вызначыў
перспектывы і сродкі выхаван-
ня нашага сучасніка, багаціў
яго духоўнага свету. Мы ўпэ-
нены, што ў нашым выхаванні
бавяшым арсенале гэтых срод-
каў вельмі прыдасца і спатрэ-
біцца патрыятызм, жывое і дзей-
снае слова пісьменніка і слова
настаўніка.

І ПЕРАКЛАД- НАДЗЕННЫ КЛОПАТ

З выступлення Язэпа
СЕМЯЖОНА

Мастацкая літаратура любо-
га народа не можа пэўна раз-
вівацца ў вузкім, замкнёным
кола, не падтрымліваючы кан-
тактаў і цесных сувязей з ін-
шымі літаратурамі, без асвой-
вання і пераасэнсавання ўсяго
лежнага, што пабыта гісторыяй
чалавечай культуры. Пераклад-
насць і перакладная літара-
тура — гэта не два гатункі лі-
таратуры ў духоўным развіцці
чалавека. Гэта два віды літара-
туры, якія дапаўняюць адна
адну, адзін аднаго адпавяда-
ваюць ролю ў духоўным раз-
віцці чалавека, яго духоўнай
культуры.

Нашы ідэалагічныя праціўні-
кі і ворагі цэляцэна сьвяр-
джаюць, што ў ходзе ўзаема-
абмену і збліжэння савецкіх
літаратур адбываецца працэс
паступовага спірання нацыя-
нальнай самабытнасці кожнай
з літаратур малых народаў. У
сваім наклёпе на савецкую
рэчаіснасць і савецкую літара-
туру яны добра разумеюць,
што мы, савецкія літаратары
шматнацыянальнай краіны,
стараем культуру, адзіную
па свайму ідэяльнаму нафасу,
па свайму інтэрнацыянальнаму ха-
рактеру і шчодрую па сваёй
разнастайнасці, па сваіх мас-
тацкіх формах. Самабыт-
насць — неабходная ўмова для
нармальнага дыхання любой
культуры. Шматколернасць
пры адзінстве духоўнага змес-
ту і ідэяльнай накіраванасці —

вось надзейны шлях, памечаны
мудрай рукою нашай партыі.

Гаворачы тут сёння аб ўзае-
мадзейні і ўзаемаўзбагачэнні
літаратур, мы маем на ўвазе
не толькі літаратуры братніх
народаў СССР. Актыўна ўзае-
мадзейнічаюць з усёй савецкай
шматнацыянальнай літаратурай
літаратуры краін сацыялістыч-
нага лагера. Кнігі нашых сяб-
роў трывалася ўваходзяць у на-
шу свядомасць, папаўняюць на-
шу мастацкую скарбніцу. Не-
малы наш уклад у справу куль-
турнага ўзаемаабмену паміж
Усходам і Захадам у святле ве-
домых дагаворанасцей міжна-
роднай нарады ў Хельсінкі. Ад-
казваючы нашым ідэалагічным
праціўнікам на іх абвінавач-
ванні ў адрас нашай краіны за
так званыя «бар'еры» ў гэтай
справе, мы маем права заявіць:
«Папаве! Вось толькі часцінка
таго, што мы практычна зрабі-
лі ў галіне абмену каштоўнас-
цямі культуры. Зрабіце і вы
столькі для нас, беларусаў, і
справа пойдзе на лад».

Мы шмат выдаем пераклад-
ной літаратуры, але патрэбна
больш выдаваць для юнацтва.
І яшчэ больш для дзяцей
школьнага ўзросту.

І яшчэ пытанне — гэта пад-
рыхтоўка нацыянальных кад-
раў. Перакладную літаратуру
робяць з арыгінала. Прыбал-
тыйскія рэспублікі і рэспублікі
Сярэдняй Азіі з-за адсутнасці
нацыянальных кадараў не мо-
гуць перакласці нашых твораў.
Наспела пытанне аб вырашэн-
ні гэтай праблемы. Трэба на-
ставіць пытанне аб абмене сту-
дэнтамі і творчай моладдзю.

АДЧУВАЦЬ ПУЛЬС ЧАСУ

З выступлення
Алесь АСПЕНКІ

Я разумею наш агульны кло-
пат пра мастацкія творы аб суч-
аснасці, якія ўсё яшчэ не на-
бралі належнай вышыні. Бяру
на сябе смеласць сказаць, што
трыццаць адзін год рнай пра-
цы насычаны не меншымі па
важнасці падзеямі, чым гады
Айчыннай вайны. Можна, толькі
гераізм людзей быў іншы, ш-
бы ціннейшы, але ж трывалі,
мужны і дужа працяглы на ча-
су. Чаму ж мы, сучаснікі, свед-
кі, удзельнікі гэтага мірнага
жыцця з яго крутымі гістарыч-
нымі паваротамі часам так не
ахайна, так спрошчана пішам
пра яго?

Мусу сказаць, што прабле-
мы сучаснасці, калі яны сапраў-
ды жыццёвыя, праўдзівыя, а
не выдуманая, вызначаюцца
сваёй вастрыёсцю, зладзён-
насцю.

Дык ці не лепей, думае сабе
сёй-той з нас, тут пвасцярож-
ней краінаца сучаснасці, не
вельмі забіраюцца ўглыб. Та-
ды і наяўніцтва творы павяр-
хоўныя, бяскрылыя, гладзень-
кія, як выглядаваная лёдавы
дарожка, але ж такія халод-
ныя, як яна.

Часам бывае і другое —
практыка нашай літаратуры
дае гэтакім прыкладам, — калі
пісьменнік у абход праўды
жыцця і сапраўдных праблем
бярэ праблему штучную, выду-
маную...

Ды і нашы выдаўцы часам
працягваюць да твора пра суч-
аснасць дзіўную асцярож-
насць і мікракапічную зор-
касць. Партыйныя дакументы —
вось што дае нам узоры пар-
тыйнай смеласці, прышчыно-
васці, глыбіню аналізу і ця-
розга надыходу да самых роз-
ных з'яў рэчаіснасці. Справа
тут у аўтарскай пазіцыі, якой
так часта не халае творам пра
сучаснасць.

Сучаснае жыццё патрабуе ад
пісьменніка глыбокага і ўдумлі-
вага прапікнення ў яго. Мне
хочацца з усёй шчырасцю ад-
дзякаваць Цэнтральнаму Камітэту
партыі, які ў свой час наладзіў
вельмі карысныя і павучаль-
ныя семінары з удзелам ра-
ботніцкай літаратуры і мс-
тацтва. На жаль, Саюз пісь-
меннікаў не здолеў скарыстаць
практыку гэтых семінараў для
наўздзіжнення і жывых сувязей
з жыццём.

ПРА МАЛАДУЮ ЗМЕНУ

З выступлення
першага сакратара ЦК ЛКСМБ
К. М. ПЛАТОНАВА

«Мы рады, што ўсё больш
упэўнена ўваходзіць у жыццё
маладое пакаленне нашай твор-
чай інтэлігенцыі», — гаварыў у
Справаздачным дакладзе XXV
з'езду КПСС Генеральны сак-
ратар нашай партыі таварыш
Л. І. Брэжнеў.

Гэтыя словы мы сёння па
праву адносім да лаўрэатаў
прэміі Ленінскага камсамола
Беларусі Г. Бураўкіна, Р. Ба-
радуліна, В. Зуёнка, А. Грача-
нікава, а таксама паэтаў
А. Вярцінскага, А. Разанова,
маладога празаіка А. Жука.

На жаль, з поля зроку нека-
торых аўтараў, якія пішуць пра
маладз, выпадае тое, што све-
тапогляд сённяшніх юнакоў і
дзяўчат фарміраваўся ўжо ў
пасляваенны час. Гэта вызна-
чыла, з аднаго боку, якасны
ўзровень іх ведаў, з другога —
гэта пакаленне не бачыла жы-
вога класавага праціўніка, не
гартвалася ў бітвах. І кен-
скую паслугу аказваюць аўта-
ры творы, у якіх знімаецца са-
цыяльная накіраванасць, палі-
тычная характарыстыка праб-
лем.

Часта падобныя творы не вы-
значаюцца даследчымі адносі-
намі аўтараў да новых фактаў,
і з'яў жыцця. Часта асноўная
ўвага ў іх сканцэнтраваная на
супрацьлегласнях неглыбо-
кай сутнасці. Гэта можна ска-
заць пра раманы А. Савельява
«Інжынер», аповесці Р. Се-
машкеніча «У калаўроце дзён»,
для якіх характэрны схема-
тызм, стандартнасць сюжэтных
развіццяў, боязь у пастапоўна
вялікіх, сэнсавых значных
проблем, беднасць духоўнага
свету герояў.

Камсапол рэспублікі заўсёды
быў і застаецца аб'ядліны цес-
нымі сувязямі з творчай інтэлі-
генцыяй. Прадметам нашага
асаблівага клопату і ўвагі з'яў-
ляецца творчая моладзь — заўра-
шані дзень нашай літаратуры
і мастацтва.

Цэнтральны Камітэт камса-
мола рэспублікі сумесна з Саю-
зам пісьменнікаў БССР штогод
праводзяць семінары, конкурсы
на лепшыя творы аб маладым
сучасніку.

Летась сумесна з Саюзам
пісьменнікаў накладаліся добры
пачаток правядзенню семіна-
раў кіраўнікоў літаратурных
аб'яднанняў рэспублікі, вакол
якіх групуюцца шматлікі атрад
маладых літаратараў.

Добрыя традыцыі работы з
маладымі празаікамі і паэтамі
ёсць у часопсе «Маладосць».

ЦК камсамола сумесна з
Саюзам пісьменнікаў варта
паглыбіць формы і метады ра-
боты з маладымі пісьменнікамі.
Сур'ёзна вывучыць заслугоў-
нае праблема настаўніцтва —
шэфства вопытных літаратур-
ных настаўнікаў над маладымі
пачынаючымі празаікамі, паэта-
мі, драматургамі.

Нам бачыцца актуальным
выданне ў рэспубліцы мала-
дзёжнага альманаха, усталя-
ленне штогоднай прэміі за леп-
шы літаратурны дэбют. Па-
колькі ў рэспубліцы існуе адно
літаратурна-мастацкае выда-
вецтва, і маладым, асабліва
пачынаючым, паэтам і празаі-
кам надрукавацца бывае
складана, было б мэтазгодна
адкрыць маладзёжную рэдак-
цыю прозы і паэзіі ў выдавецт-
ве «Беларусь».

Павысіць ідэіны і эстэтычны
крытэрыі ацэнкі твораў мала-
дых аўтараў павінны маладзёж-
ныя рэдакцыі газет, радыё і
тэлебачання.

На з'ездзе ідзе зацікаўленая
размова аб праблемах развіц-
ця беларускай літаратуры, але
не ў меншай ступені размова
гэтая адносіцца да літаратуры
для дзяцей і юнацтва.

Вось чаму мы прасілі б вас,
таварышы, асаблівую ўвагу
удзяліць пытанням развіцця
дзіцячай літаратуры, стварэн-
ню вобраза героя сучаснага на-
шаму часу.

Аўтограф Г. Бураўкіна студэнтам Мінскага педагагічнага інсты-
тута.

ПІСАЦЬ ГІСТОРЫЮ СУЧАСНАСЦІ

З выступлення
Уладзіміра ЮРЭВІЧА

Мы маем мастакоў слова, уважлівых да высокай духоўнасці савецкага чалавека, якую ён выяўляў у гады цяжкіх выпрабаванняў вайны, выяўляе сёння, паказваючы прыклады працоўнага героізму.

«Я з вогненнай вёскі...» — толькі адна кніга, унікальная з'ява савецкай публіцыстыкі. Яна створана калектыўным пісьменніцкім падэгімам нашых трох таварышаў — А. Адамовіча, Я. Брыля і Ул. Калесніка. Яна апэна мной у рэцэнзіі ў «Сельскай газете» і таму я не буду затрымліваць вашу ўвагу.

Гэта кніга — памяць болю вайны, гора людскога. Але ж ёсць яшчэ ў народа і памяць трыумфальнага шчасця, якое адваёвалася ў ворага зброяй. Ёсць памяць перамогі, здабытай вялікай паной. Яе, гэтую памяць, таксама, пакуль не позна, варта было б засведчыць на паперы, на кінастужцы, на магнітафоннай ленце — жывое слова жывых працаўнікоў вайны. Ды і сённяшнія справы людзей чакаюць сваіх летапісаў. Год таму назад група пісьменнікаў пабывала на радзіме Кузьмы Чорнага. Дырэктар саўгаса «Цімавічкі», запрасіўшы нас на гутарку, паказваючы на ладны дзесятак людзей за сталом, сказаў: «А гэта наш корпус спецыялістаў».

Скажуць не без гонару, бо не адзін які-небудзь лядшчы аграном-практык, як было пасля вайны, з цэлы корпус вучоных людзей. Вось яна, сённяшняя ява вёскі, правобраз яе будучыні. А ці ёсць такія, з цэлым корпусам спецыялістаў, вёска ў беларускай літаратуры? Пакуль няма. Яе трэба разведць і ўдумлівым словам пісьменніка выводзіць на людзі. Чакае свайго адлюстравання і цэлы корпус камандзіраў прамысловасці, дырэктараў нашых прадпрыемстваў, сярод якіх ёсць сапраўдныя майстры сучаснага ўзроўню кіравання вытворчасцю.

У нас мала творчых паездак па рэспубліцы, ды і творчыя камандзіроўкі не заўсёды працуюць на разведку сучаснасці. Добра наладжаныя творчыя паездкі дапамагаюць убачыць усё цалкам, абагульнена, нова.

Задачы, акрэсленыя XXV з'ездам партыі, патрабуюць далейшай актывізацыі пісьменніцкіх сіл на публіцыстычнай ліве. І асабліва маладзёжных пакаленняў. Калі гаварыць шчыра, маладым пісьменнікам зараз і нестае адчування маладосці, каб дзяржаць у самых розных жапрах. Мне здаецца, што выдавецтвы, друк, радыё, тэлебачанне павінны заняцца, калі можна так сказаць, прафесіянальнай арыентацыяй маладых літаратараў.

На трывалы поспех можа разлічваць той твор, у якім

пачуццё або стан чалавечага духу ўзведзены ў поўную ступень, калі канфлікт аголены, а не затушаны, не прыглушаны.

Мы часам палюаемся максімалізму ў творы. Першым жахнуцца, варта глянуць — гэта максімалізм дэларатый персанажа? Ці максімалізм учынкаў, дзеянняў, як вынік таго, што аўтар праводзіць сваіх герояў праз лапці жыццёвых выпрабаванняў, у час якіх сталеюць мужнеюць максімалісцкія маральныя крытэрыі, у часе якіх пераадольваецца кампраміс з уласным сумленнем, з абачлівацю, перасцярогай і нараджаецца псіхалагічная публіцыстыка, якая прыходзіць на змену сухой, дыдактычнай ілюстрацыі.

Стварыць такую публіцыстыку могуць пісьменнікі, здольныя жыць радасцямі і болямі людзей, як сваімі ўласнымі, фізічна адчуваць пульс жыцця краіны, сённяшніх канфліктаў, здольныя быць праграмдзяйсніцка неспрымальнымі, на-чалавечы бескампраміснымі, духоўна шчодрымі. Такія пісьменнікі нараджаюцца з талентаў, узбагачаных асабістым вопытам актыўнага жыцця, з талентаў, здольных працаваць, не нажываць толькі плён першага, яшчэ не надта высокага ўзлёту.

ПАЭМА НЕ ВЫЧАРПАЛА МАГЧЫМАСЦЕЙ

З выступлення
Міколы АРОЧКІ

Жаір паэмы прад'яўляе паэтам-эпікам свае перадумовы. Першая — пара ўсур'ез лічыцца з прыродай жаіра, з яго спецыфічнымі заканамернасцямі. Эпічнае — гэта не сінопіс апавядальнасці, не апяванне.

У мінулым нумары «Польмя» ў адным артыкуле я прачытаў літаральна такое: «Паэма заўсёды нешта апявае». Аднак, што апявае «Фаяс» Гётэ або, скажам, «Маналог» Куляшова?

Місія паэмы — увабавленне духу народа, эпохі ў яе сунярэччасці. Паэма «Варшаўскі шлях» таму і выйшла на адну з сучасных усесаюзных вышніх ліра-маналагічнага знасу, што тут у кожнай мастацкай клетачцы твора напружаная чалавечая духоўнасць асобна размаўляе з намі мовай асацыятыўна-ёмістых, чысвам умоўных абазначэнняў, размаўляе аб самым важным: аб грамадзянскай прыналежнасці да трыюг веку, аб высокай маральнасці творчага акту, аб голасе сумлення — на ўзроўні філасофскіх абагульненняў.

На дрэве паэтычнага эпаса гэтае адгалінаванне будзе новымі прыростамі сіл, талентаў. Умоўна-аб'ёмную, сінтэзуючую форму, асабліва лірычнага «рацыянальнага» плану выдатна адчувае А. Вірцінскі («Заазер'е», «Начны бераг»). Уласціва эпічнае мысленне і А. Грачэвікаву, хоць ён пакуль што свядома абмяжоўвае сябе паэтычным знасам малых, пераважна баладных форм. Р. Барадулін не-

пераўздызены майстар жывісна-кадравых увабавленняў — як бы з дакументальнай плёнкі памяці («Блакада», «Балада Брэсцкай крэпасці»).

Зрабілі прыкметны выхад у жаір паэмы А. Лойка, Г. Бураўкін, В. Зуёнак, Н. Гілевіч, Е. Лось. Ва ўсіх іх, здаецца, хапае і таленту, і класічнай вывучкі. І ўсё ж рэальна-рэчывая «заземленасць» часам залішне моцна трымае ў палоне.

Хачу толькі сказаць, што наша агульная класічная вывучка ўсё яшчэ, відаць, недастатковая ў культуры эпічнага мыслення.

БЕЗ МІНУЛАГА НЯМА СЁННЯШНЯГА

З выступлення
Янкі СКРЫГАНА

Мы, пісьменнікі, не асвятлілі гісторыю мастацкай літаратуры. Гэта белая пляма. У нашай мастацкай гісторыяграфіі закрануты на сутнасці два моманты: Францішак Скарына і Кастусь Каліноўскі. Гэта сапраўды цікавая спроба зазірнуць у неспакойнае мінулае Беларусі. Але хіба ў нас не было іншых цікавых момантаў у жыцці?

У мінулым годзе мы святкавалі 30-годдзе Перамогі. Я лічу, што настаў час напісаць кнігу аб тых пісьменніках, што загінулі, раскажаць як яны жылі, калі яны жылі, каб гэта было літаратурным помнікам. Гэта вельмі важны від літаратуры.

Я лічу, што мы павінны зрабіць абавязкова так, каб успаміны пра людзей, якія памерлі і загінулі, былі. Нарэшце, трэба, каб кнігі пра Я. Куналу і Я. Коласа ўвайшлі ў серыю «Жыццё замечательных людей».

ЯГО ВЯЛІКАСЦЬ — РАБОЧЫ КЛАС

З выступлення
Валянціна МЫСЛІЦА

За апошнія пяцігоддзе літаратура папоўнілася новымі цікавымі і значнымі творами пра наш дзень, пра горад, пра людзей працы. Тут ужо адзначаюцца раманы І. Шамякіна «Атланты і карыятыды», Т. Халкевіча «Песня Дэвіны», Ул. Карнава «Сотая маладосць», Л. Гаўрылькіна «Не магу без цябе», апавесці А. Савіцкага «След пракладае першы», А. Каштанова «Заводскі раён», шматлікія апавяданні і парэсы.

Аналіз твораў паказвае, што наша жыццё, тая універсітэты, якія кожнаму наканавана праіснаць, з кожным днём ускладняюцца, патрабуюць ад нас, пісьменнікаў, больш глыбокіх ведаў, больш шырокай даведчанасці, проста ўсебаковай і грунтоўнай інфармацыі. Але, унікаючы ў сутнасць з'яў, мы ні на хвіліну не павінны забывацца пра людзей, што жывуць і творыць побач з намі. Нельга аддзяліць час ад чалавека, ад яго канкрэтных, вялікіх, маштабных і амаль пезаўважных спраў як нельга зразумень той жа час інакш, як праз чалавека.

Я — ГАНАРУСЯ...

З выступлення
Еўдакіі ЛОСЬ

Маё выступленне выклікана ў першую чаргу жаданнем выказаць пачуццё гонару за поспехі роднай літаратуры. Сапраўды, нямаю ў нас з'явілася выдатных і добрых кніг, нямаю парадзіла паэтычных радкоў, што запамініліся людзям, абуджаюць думкі і добрыя пачуцці ў сэрцы тых, што працуюць за станкамі, на новабудовах, на калгасных і саўгасных палатках, у студэнцкіх аўдыторыях.

Я ганаруся, што жыву і працую ў адзін час з нашымі вялікімі пісьменнікамі. Талантам старэйшых ствараюся і ства-

раецца аўтарытэт беларускай савецкай літаратуры.

Я ганаруся таксама, што працую ў адной суполцы з напчэнікамі-паэтамі. Маё пакаленне дужае і крылатае. Яно даказала, што ідзе ў нагу з часам.

Далей Е. Лось гаварыла аб высокай патрабавальнасці і ў той жа час душэўнай уважлівасці да творчасці літаратара. Бывае шкодным заўчаснае захвальванне, але перашкаджае росту і позняе заахвочванне, сказала яна. Неабходна аб'ектыўная і своечасовая ацэнка творчых намаганняў пісьменніка, незалежна ад яго аўтарытэту ў літаратуры.

Значную частку свайго выступлення Е. Лось прысвяціла сяброўскім сувязям беларускіх літаратараў з калегамі іншых рэспублік.

РАЎНЕННЕ НА ЛЕПШАЕ

З выступлення
Івана МЕЛЕЖА

На працягу дзесяці гадоў я ўзначальваю прыёмную камісію. За гэты час мы прынялі ў Саюз пісьменнікаў каля 100 чалавек. Большасць тых, хто ўступіў у саюз, літаральна са студэнцкай парты. Калі ішлі размова аб чалавеку яркім, перспектывным, на пасяджэнні камісіі звычайна была атмасфера радаснай добразычлівасці, я сказаў бы, свята. Ярка, шматбагата, чаму падставай былі важкія творы, увайшлі ў літаратуру А. Кудравец, А. Жук, А. Разанаў, М. Матукоўскі, В. Казыко, І. Сяркоў і іншыя таварышы. На апошнім пасяджэнні з такім настроем мы прынялі ў Саюз пісьменнікаў Паўла Марціновіча і Галіну Каржакеўскую, паэтаў, якія, мы ўпэўнены, скажуць яшчэ сваё слова ў літаратуры.

Вядома, у рабоце камісіі былі і памылкі. Лёс чалавечы высветліць іншы раз нялёгка, і сярод нас не было пракоў, якія б заўсёды маглі прадказаць будучыню кожнага ўступачага, тым больш, што ішлі і ідуць у саюз не толькі яркія таленты. Нярэдка даводзілася ўважваць, сумняваюцца, дабівацца ўпарта іспыты, і, бывала, сумненні не спыніліся і пасля тайнага галасавання, якое, здаецца, ужо ўсё вырашыла.

Разам з тым хачу сказаць маладым, што вышняя, якая дазваляе прыёмнай камісіі, не самая цяжкая і высокая, і няхай не падохне іх, што там нярэдка прыдзірліва разбіраюць іх творчасць. Іх чакае яшчэ не адзін нялёгкі экзамен. Экзамен трэба будзе трымаць усё жыццё, і куды больш адказны — экзамен перад чытачамі, перад народам.

Камісія асабліваю ўвагу ўдзяляла росту крытычных навін радкоў. У прыватнасці, былі прыняты крытыкі, якія добра выявілі сябе ў аперацыйнай журналісцкай дзейнасці да таго, як у іх з'явіліся неабходныя крытычныя тэмы. У нашы рады увайшлі за гэты час такія сур'езныя крытыкі, як В. Бечык, Ул. Гіламедаў, М. Мушыніскі, С. Андрэюк і іншыя.

Мы рабілі ўсё, каб у нашу арганізацыю і ў літаратуру ішло панаўненне якаснае, годнае. Зроблена нямаю: усяго за дзесятак гадоў наша арганізацыя вырасла ні мала ні многа — на адну трэць, самую маладую і ў цэлым актыўную. Камісія бачыць свае недахопы, але яна набыла і значны вопыт, і, думаю, ахвотна перадаць тым новым членам камісіі, якія прыйдуць на змену ветэранам.

Калі б мяне запрываліся, што я лічу самым важным для нас у цяперашні час, я б сказаў: майстэрства, культура. Самым вялікім недахопам нашых твораў і ёсць недахоп культуры, майстэрства ў тых ці іншых праявах. Я падкрэсліваю: у тых ці іншых праявах, таму

што брак майстэрства і культуры мае даволі багата розных зменлівых абліччаў.

Адна з гэтых небяспечных хвароб, якія рэальна шкодзяць нашай літаратуры, п'юцца. Я б сказаў, што гэта хвароба пошласці, можа, найбольш небяспечная, бо яна ж вельмі бывае неспрытна, бо яна вельмі, бывае, спрытна прысаоўваецца да патрэб дня, маскіруецца пад сапраўднае жыццё і сапраўднае мастацтва.

Сацыяльная глеба, на якой будзе пошласць, — нярэдка фармальна адукаванае мшчачства. Ды і пошласць нашага часу таксама не проста пошласць адукаваная, нават знешне ідэйная, прыкрытая па-сучаснаму благапрыстойна.

Хацелася б, каб наша літаратурная крытыка больш уважліва прыглядалася да небяспечных з'яў, якія ўзнікаюць, давала ім своечасовую ацэнку.

Я не падзяляю захаплення некаторых таварышаў адносна стану нашых спраў у драматургіі. Драматургія наша, на мой погляд, развіваецца аднабакова. Па сутнасці, амаль знікла са сцены сацыяльная, маштабная драма, драма філасофская, псіхалагічная. Амаль зніклі складаныя, жывыя, глыбокія вобразы. Па сутнасці, спынілася вялікая, важная традыцыя, якая ў беларускім тэатры адзначае «Раскіданым гняздом», «Бацькаўшчынай», «Партызанамі», «Капстанцінам Заслонавым», «Брэсцкай крэпасцю». Здаецца, тэатры развучыліся ставіць такія складаныя, працаёмкія творы. Не выпадкова, мусіць, п'ядаўна настаўленае «Раскіданае гняздо», ужо сышло са сцены.

Мы забываем, што называючы К. Крапіву выдатным сатырыкам, гаворым толькі пра частку яго драматургічнай дзейнасці. Не, не выпадкова так багата працаваў старэйшына драматургаў нашых у галіне драмы. І дарэмна забываем, што вянец літаратуры і, значыць, драматургіі — драма.

Саюз пісьменнікаў — гэта саюз майстроў. І тут галоўнае — прыклад майстра. І ў гэтым шчасце наша, аснова высокага руху літаратуры. Літаратура павінна раўняцца і раўняецца на лепшае, на самыя высокія ўзоры.

Літаратура, яе воблік стварэння перш за ўсё не ў кабінетах Саюза пісьменнікаў, а ў рабочых кабінетах, у цішыні раскіданых па ўсяму гораду лакоў соцен шчырых, адданных працаўнікоў. Яе стварае жыццёвы вопыт многіх, розум многіх, сэрцы многіх, імкненні многіх і надзеі многіх — усіх нас.

Гэта наша агульнае багацце. Значэнне гэтага багацця ў тым, што сэрцы нашы, пры ўсёй іх рознасці, поўніць у рэшце рэшт адно імкненне — імкненне быць карыснымі часу, народу, роднай партыі.

У тым, што гэта так, аснова нашай сілы, запорука нашай надзейнай і годнай будучыні!

Творчая дыскусія па справаздачных дакладах вылілася на з'ездзе ў дэдуваю і канкрэтную размову аб шляхах далейшага развіцця беларускай літаратуры, аб дзейнасці пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі ў святле гістарычных рашэнняў XXV з'езда КПСС.

VII з'езд пісьменнікаў Беларусі зноў прадэманстраваў рашучасць майстроў мастацкага слова з гонарам выканаць адказныя задачы, настаўлення партыі перад савецкімі літаратарамі.

ВЫПРАУЛЕННЕ ПАМЫЛКІ

У мінулым нумары нашага газеты ў спісе новага складу праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, з'явіўся абрада на VII з'ездзе, па імя рэдакцыі прапуніла прозвішча **Алега ЛОЯКІ**. Друкуючы гэтую прапанову, рэдакцыя выпраўляе памылку і прасіць прабацьчына ў чытачоў.

Ю. Пшыроў, А. Лойка, В. Рагойша.

Фота Ул. Круна.

У нас у гэтых часоці

Дзмітро БЕЛАВУС

МІНІАЦЫОРЫ НА ТЭМЫ ЛІТАРАТУРЫ

СЯБРУ-КРЫТЫКУ, чытаючы яго новы артыкул

Маўляў, каровы у жыцці Ніколі я не бачыў. Ад крыўды я ажно зароў, Гатоў быў даць па карку: Не вінават я, што кароў Няма у запарку.

НАХАМУТАУ

Перакладае ўсё агулам. І пераклаў на цэлы том. У творах, звязаных з мінулым, Ярмо ён зблытаў з... хамутом!

Пераклаў Ю. СВІРКА.

НЕСПРАВЯДЛІВАЯ КРЫТЫКА

Скарга аднаго айтара Нядаўна крытык прашарсціў. І так ён мне тлумачыў:

Іван НЕМІРОВІЧ

ЗАРАБІЎ

Прамова крытыка Грыца Панікадзілені на юбілей паэта Славуці-Задняпроўскага

Як ён пісаў! Як ён, сябры, пісаў!

Таварышы прэзідэнт і паэты! Шаноўны наш калега юбіляр Славуці сапраўды. Няма сакрэту, што мае ён нязгасны божы дар.

Значыць, што працуе ён і сёння Заўзята так, аж зацінае дым, На ўсіх нарадах засядае плённа Натхняльнік і дарадца маладых.

Дасюль мы яго кніжку памятаем, Яе ў кнігарні ўчора не дастаў. Мы скажам зноў, калі перагартваем:

Канчаючы, скажу: хай божым дарам Яшчэ сто год хвалюе нас паэт!.. [Пацалаваў прамоўца юбіляра, Чакаць пачаў, калі ж пачнуць банкет].

Пераклаў П. СУШКО.

Паўло ГЛАЗАВЫ

ЦЕМРА

Пасля лекцыі ў Пятра Запытаў Мікола:

— Хто такі дэгенерат — Птушка ці жывёла? — Цемра! — адказаў Пятро І махнуў рукою. — Гэткі ж самы чалавек, Як і мы з табою!

ПРЭМ'ЕРА

П'есу новую ў тэатры Людзі паглядзелі, Ну, а ўражанні аб ёй Гэткі выгляд мелі: — Гэта ж, людцы, трагедыя, А не проста драма, Што такога драматурга Нарадзіла мама.

Пераклаў М. МІРАНОВІЧ.

ТЭЛЕГРАМА

Паўло ДАБРАНСКИ

Паехала мая жонка на тыдзень да бацькоў. Прыходжу з працы — ціха-ціха. А то, бывала, толькі парог пераступлю, як: «Зрабі тое, дапамажы там... Брудная падлога, вазьмі і памый!»

Як раптам нехта стук-стук у дзверы. Заходзіць таварыш. — Здароў будзь! — Жыві навекі! — Жонка дзе? — Паехала. — І мая таксама.

І ўсё гэта адрасуецца інтэлектуальнаму чалавеку. Мый падлогу! Нібы мне не хочацца газету альбо кніжку пачытаць. «Жонка, — кажу, — дык! Дзяржава рабочы час скараціла?» — «Скараціла». — «Всё бачыш, чаго ж ты яшчэ хочаш?» — «Твае дапамогі». Хіба такая вялікая справа гэта хатняя праца? Падлогу — мах! — і чыстая. У каструлькі — вадзічкі, бульбінку — чык, прыправу дадала — і боршчык гатовы... Трэба толькі ўмець арганізаваць вытворчы працэс...

Ну, то адзначым ад'езд нашых жонак! Смалі за паўліграм. А я варэнічкі падрыхтую. Ён пабег, а я за варэнікі ўзяўся. Паставіў вадку кіпяціць. У міску — вады, мукі крыху, тры яйкі разбіў. Мяшу, мяшу — густое. Я вады — рэдкае. Крыху мукі — густое. Яшчэ вады — у міску не ўлазіць. А каб табе добра было! Перакідваю ў вялікую міску. Фу! Замяеў. Вышла цеста кілаграмаў з чатыры. Узяўся варэнікі ляпіць. Як ні сцісне — не выходзіць.

І вось я адзі у хаце. Лёг на канапу, разгарнуў газету. Чытаю, чытаю. А тут і есці хочацца. Успомніў чамусьці варэнікі з сырам. І перад маімі вачыма паўстала вялікае цёрла, а ў тым цёрле варэнікі ў смятане, як рыбка плаваюць. Заплюшчваю вочы і ў думках глытаю іх.

Тут я і задумаўся: «А якая розніца, ці чалавек раней з'есць варанае цеста, а потым сыр, ці сыр у вараным цесце? І як твоя кулінары да гэтага яшчэ даюць не далумаліся! Гэта ж — рацыяналізацыя! Цеста — у кіпелень, сыр прысыпаў, лыжкаю размяшаў — еш, аж перажыся!»

Прыбягае таварыш. — Ну, як? — Гатова. Бяры лыжку. — Як, лыжку? — Не мялі! Гэта ж рацыяналізатарскія варэнікі.

Пакаштавалі. Скрывіліся. Пайшлі купляць каўбасу. Закусілі. Скараціцца таварыш: — Жонкі ўжо тыдзень няма... — Любата! Адначнеш.

— Дзе? У хаце ўсё дагары нагамі, падлога, як у маслабойні. Брудныя каструлі з міскамі ў ланню просяцца...

— Не падай духам. Вунь вазьмі ў мяне каструлю і варты.

— Вары! Уся плаіта ў малаце, і так дыміць...

— О, я да гэтага не дапусчу!

На сёмы дзень атрымліваю ад жонкі пісьмо: «Яшчэ крыху затрымаюся».

Прайшло дзесьць дзён. Часіначка нешчасліва! Грошы кончыліся, есці няма чаго. У хаце, быццам набоішча. Даю тэлеграму: «Жонка, прыязджай! Ляжу пры смерці!»

Пераклаў М. БАЗАРЭВІЧ.

Без слоў.

Малюнак В. ЗЯЛІНСКАГА.

— І вы як быццам бы нішто сабе, і Пегас у вас нары, а паэма ўсё-такі шэранькай выйшла.

Малюнак С. ГЕРАСІМЧУКА.

— Хе! Як паглядзець у люстэрка, дык я лічэ хлопца ого-го! А жонка кама, што ў мяне ад гэрлікі мурло распухла.

Малюнак А. ВАСІЛЕНКІ.

НАДРУКАВАНА

Ў «НАСТАЎНІЦКАЙ ГАЗЕЦЕ»

Нумар «Настаўніцкай газеты» за 15 мая адкрываецца перадавымі артыкуламі «Пуснавыя аб'екты — у тэрмін». На першай старонцы змешчана карэспандэнцыя загадчыка аддзела Мінскага ГІ ЛКСМБ Г. Чыманскага «Экспедыцыя «Аднаўленне» пра вынікі IV зорнага паходу студэнтаў горада-героя Мінска, прысвечаная XXV з'езду КПСС. Пад загалоўкам «Слушная размова» надрукаваны артыкул метадыста ўпраўлення педагогічных навучальных устаноў Міністэрства асветы БССР Р. Чыркова пра рэспубліканскую метадычную канферэнцыю, якая адбылася ў Гродзенскім дзяржаўным педагогічным інстытуце імя Я. Купалы.

Уся другая старонка адведзена пісьмам у рэдакцыю, якія змешчаны пад рубрыкай «Аб слэбрах-таварышах». З артыкуламі і карэспандэнцыямі на гэтай старонцы выступілі настаўніца сярэдняй школы № 2 г. Івацэвічы Л. Траціцкая, студэнтка БДУ імя У. І. Леніна З. Стараценца, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Добрушскага РК КПБ А. Ражноў, настаўнік Сначоўскай сярэдняй школы Кіраўскага раёна І. Пятвуцін, загадчыца Лельчыцкага раённага метадычнага кабінета Е. Шынарава, журналісты Ф. Рамашка, Ф. Хоцім, Н. Ажгірай, С. Свірыдаў і П. Гарносына.

Пад рубрыкай «Адзел народнай асветы» і стыль работы з артыкуламі «Атэстацыя патрабуе» выступае загадчык Мазырскага раёна Л. Зайчык. З цікавай карэспандэнцыяй «Адкрыў у сабе талент» выступае журналіст Ул. Кобрын.

Уся апошняя старонка адведзена пад аб'яву «Дзе вучыцца далей». У газеце за 19 мая надрукавана справаздача аб пасляджанні калегіі Міністэрства асветы БССР, на якім разгледжаны наглядныя пытанні жыцця школы. Пад рубрыкай «Партыйнае жыццё» друкуецца артыкул сакратара Гомельскага аб'ёму КПБ С. Бабіра «Пра тых, хто ў школе». З артыкуламі «Паскарэньні ведаў» выступае наладчык перадагаччыных навук Л. Ціханав. У артыкуле загадчыцы кафедры педагогікі Мінскага дзяржаўнага інстытута замежных моў Р. Пінавай змешчана «Арыентацыя на будучыню» гаворыцца аб прафарэнтацыйнай вобаче ў школах рэспублікі. «Літаратура — падручнік жыцця» — пад такой рубрыкай змешчаны артыкул загадчыка кабінета Мінскага інстытута ўдасканалення настаўнікаў В. Раманцавіча «Ад роднай зямлі» у якім расказваецца аб прапагандзе беларускай літаратуры ў школе № 70 г. Мінска. Малодшы навуковы супрацоўнік Бярэзінскага дзяржаўнага ўніверсітэта Н. Малюціна выступіла з артыкуламі «Любіць прыроду».

З 24 мая пачынаюцца Дні літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларусі. Гэтай вакальнай падзеі Беларускае тэлебачанне прысвечыць наступныя перадачы:

У панядзелак, 24 мая, па першай праграме ў 19.00 глядацкі ўрачыстае адкрыццё Дзён літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларусі. Трансляцыя будзе вестыся з Акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР.

У аўторак, 25 мая, па першай праграме ў 16.45 адбудзецца канцэрт дзяржаўнага заслужанага сімфанічнага аркестра УССР. У аўторак, 25 мая, па другой праграме ў 19.05 глядацкі спектакль Кіеўскага акадэмічнага рускага тэатра імя Лесі Украінкі «Другое спатканне». Аўтар В. Сабко.

«Дружба народаў — дружба літаратур». Так называецца перадача, якую вы зможаце паглядзець у чацвер, 27 мая, па першай праграме ў 18.45. У гэ-

ты ж дзень па другой праграме ў 21.30 — канцэрт народнага артыста СССР Д. Гуацока.

На канцэрт фартэпійнай музыкі заслужанага артыста УССР, лаўрэата Міжнароднага конкурсу М. Сука запрашаем у пятніцу, 28 мая, ў 19.00 па другой праграме.

І ў нядзелю, 30 мая, у 12.00 па другой праграме прыпінуем вам канцэрт мастацкіх калектываў Кіеўскага Палаца плённаў «Сонечны круг».

Пазнаёмся з іншымі перадачамі па літаратуры і мастацтву на наступным тыдні.

У панядзелак, 24 мая, па першай праграме ў 13.45 пацкаўдзецца перадача ў Брэста «Крыніца», якая вас пазнаёміць з фальклорна-этнографічнай групай саўгаса «Косава» Івацэвіцкага раёна.

Па другой праграме ў 19.15 — спектакль Маскоўскага драматычнага тэатра імя М. В. Гоголя «Пакуль арба не перакудзілася». Аўтар О. Юсёліні. У ролі народны артыст СССР В. Чыркоў, заслужаны артыст РСФСР Э. Мілюцін, артысты А. Абухаў, Ю. Волкаў і іншыя. У 21.30 — канцэрт «Залатая нота». Перадача з ГДР.

На ўрачыстае пасяджанне і канцэрт прысвечаны 200-годдзю дзяржаўнага акадэмічнага ордэна Леніна Вялікага тэатра Саюза ССР, запрашаем вас у сераду, 26 мая, ў 18.00 па першай праграме. У чацвер, 27 мая, ў 21.50 па першай праграме адбудзецца «Творчая эстафета» — перадача пра малых акцёраў Рускага дзяржаўнага драматычнага тэатра БССР імя Горкага.

У пятніцу, 28 мая, ў 19.35 па першай праграме — прэм'ера тэлевізійнага спектакля «Сера-

пада для мамы». Аўтар К. Палікоў. У роліх: В. Смірніцкі, Э. Пашкова, М. Поліс, Р. Сіманю, Л. Корнелі і іншыя. Рэжысёр — В. Маганет.

У суботу, 29 мая, ў 11.50 па першай праграме запрашаем на інаагляд «24 кадры ў секунду». Гэтай перадачай прысвечана ВДКУ. Вы знаёміцеся са студэнтамі ВДКУ з Беларусі, з спецыяльным навучаннем у гэтай ВНУ.

Тэлеальманах «У сінтэ рамп» глядацкі ў 14.10. Гэты нумар тэлеальманаха аб прэм'ерах у тры тэатры рэспублікі: «Трохграфавая опера» — у Рускім тэатры імя Горкага, «Гудыня з кошкай» — у Беларускай акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, «Украінскі кодэкс» — у Гомельскім абласным драматычным тэатры.

У 21.30 «Кінапарамы».

У нядзелю, 30 мая, па першай праграме пацкаўдзецца наступным перадачамі:

У 12.30 — праграма аб народных умельцах Беларусі «Сувор'е».

Фільм-канцэрт «Песні заўсёды з намі». Спявае Сафія Ратэру — у 13.10.

У 14.50 глядацкі перадачу «Другое прызначэнне», якая расказвае аб Мазырскай народнай тэатры. У 15.20 — «Нашы госці». Дзяржаўны канцэртны ансамбль СССР «Класічны балет».

У 18.15 — на экране фільмы з удзелам Ч. Чапліна: «Зорка Бурлар», «Рэвізітар», «Зістна ў Іакар».

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

УКРАЇНСКИМ ЧЫТАЧАМ
ПРА БЕЛАРУСКАЕ КІНО

ГРАВЮРЫ НАДРУКАВАНЫ У ГЛУСКУ

НАРОДНЫЯ ТАЛЕНТЫ
ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

ЯРКАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ

Гомельская зямля здаўна славіцца народнымі талентамі — мастацтвамі, разьбірамі па дрэву, інструментарамі, тварацтвамі. Аб высокім развіцці творчасці срод працоўных яскрава расказала абласная выстаўка, на якой самадзейныя мастакі, майстры дакарэвалі прыкладнога мастацтва дэманстравалі больш як 300 работ.

У апошнія гады з вялікім імгненным поспехам на выстаўках выступаюць светлагорцы. І сёлета глядачы убачылі іх цікавыя творы. І. Юшпрах — мастак, які з'яўся ў пошуку, піша пра сучаснасць. Ягоныя карціны «Палеская казка» адлюстроўвае велічны зменны ў родным краі — адкрыта нафта, яна ідзе па нафтаправоду «Дружба». І бурная вышыня на палатне жыццёва — адна з галоўных прымат краінаў Беларусі. Уся карціна насычана мажорнай колернай гамай, якая ў многім раскрывае задуму аўтара — перадае радзімы матыў, паказвае прыгажосць прыроды, якая неаддзельная ад тэхнічнай працы савецкіх людзей.

«Светлагорск пачынаецца» — карціна Л. Алімпіева. У ёй уладжываюцца працоўны подзвіг прадастаўляюць многія нацыянальнасцей СССР, якія пабудавалі новы горад срод лясных прастораў.

М. Андык велімі любіць прыроду — ялівыя дубровы, цішыню над Вірэзіннай залатую вясень. Пра гэта ён і апавядае, у сваіх творах. Яго палатно «Дуброва» выканана на прафесійнальным узроўні. Мастак здолеў у спакойных колерных спа-

лучэннях выявіць велічэсць прыроды, перадаць яе характар.

Парадавалі і мастацкі-аматары з Гомеля Ц. Карлаў, П. Шалюты, С. Драмук, А. Рыбальчанка, а з Бельскага раёна М. Засінец. Для кожнага з іх характэрна галоўнае: выявы жыццёва з'явы, адлюстроўваць ва ўсёй прыгажосці родныя мясціны. Асабліва хочацца адзначыць «Віроўзавы гай» Д. Карлава, «Пасеку ў лесе» П. Шалюты, «Лісны ручай» С. Драмукі, «Сон Верасень» А. Рыбальчанкі, «Сустрэча» М. Засінца.

Разьбіра па дрэву стварылі шэраг змястоўных кампазіцый. Запамінаецца партрэт Яні Купалы, выкананы Д. Сталіровым з Рагачоўскага раёна. Вялікую тэму вырашае В. Сібілеў з Гомеля — ён аўтар партрэтаў К. Маркса і У. І. Леніна. У народных традыцыях вырашана тэма гомельчанінам Б. Васільковым — гэта жартоўная сцэна з мядзведзем-рыболовам.

Далёка за межы Гомельшчыны ідзе слава пра ткачых з вёскі Неглобна Віцебскага раёна. Іх ручнігі экспанаваліся ў Мінску, Маскве, Чэхаславакіі, Канадзе і ЗША. На гэтыя выстаўкі мы назіраеміліся з работамі такіх майстроў, як Марыя і Матрона Каўтуновы, Е. Барсукова, Т. Дзеранец, В. Халюкова і іншых.

У экспазіцыі, наладжанай у рамках другога тура фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных, былі ўключаны таксама творы інструментару, вырабы з саломкі, шкатулкі.

А. ШЫРОКІ.

Славяцца сваім майстэрствам вязальшчыцы Баранавіцкай фабрыкі мастацкіх вырабаў Е. Зайцава, М. Коўціна, П. Фядоткіна, М. Шалудзьно.

Фота Р. АЛЫМАВА.

СТАРОНКІ ДАЎНІХ СУВ'ЯЗЕЙ

Аб творчасці Аляксандра Тарасевіча — аднаго з буйнейшых гравёраў усходняй Еўропы, пачынаючы з першай паловы XIX ст., неаднойчы пісалі рускія, польскія, украінскія, літоўскія, беларускія мастацтвазнаўцы. Усе яны зыходзіліся на тым, што для свайго часу ён быў адным з самых дасканалых майстроў гравюры, які ў майстэрстве не саступаў найлепшым заходнеўрапейскім мастакам.

Кніга Украінскага даследчыка іандыдата мастацтвазнаўства Д. Сцепавіна «Аляксандр Тарасевіч», якая летась выйшла ў Кіеве ў выдавецтве «Містэцтва», шмат у чым дапаўняе звесткі пра А. Тарасевіча, якія прыводзілі ранейшыя аўтары. І справа не толькі ў значнай колькасці новых мастацкіх твораў, гравюр А. Тарасевіча, якія адкрылі і ўпершыню ўвёў у навуковы ўжытак украінскія вучоны. Не менш важным з'яўляецца тое, што Д. Сцепавік разглядае творчасць А. Тарасевіча з пункту гледжання міжнацыянальных мастацкіх сувязей братніх народаў — перш за ўсё рускага, украінскага, беларускага.

Шматлікімі фантамі украінскі мастацтвазнаўца пераканаўча абвяргае хлуслівыя думкі буржуазных пісак, якія спрабуюць даесці, быццам у эпоху сярэднявечча мастацтва украінскага і беларускага народаў развівалася ў поўнай ізаляцыі ад рускай культуры. Такія пастаноўкі праблемы робіць кнігу Д. Сцепавіна «Аляксандр Тарасевіч» грамадска-актуальнай, зладзёжнай, глыбока сучаснай.

Асабліва влінае месца ў даследаванні ўдзяляецца беларускаму перыяду творчасці А. Тарасевіча. І гэта не выпадкова, бо праслаўлены мастак пачынаў сваю творчасць у Беларусі;

тут ён стварыў ледзьве не палатно сваіх гравюр, якія сёння вядомыя мастацтвазнаўцам.

Найбольш ранні перыяд творчасці А. Тарасевіча праходзіў у Глуску, дзе гравёр жыў і працаваў пяць гадоў — з 1672 па 1677 г. Тут ён не толькі малюваў, але і ўласнаручна друкаваў свае медзярты. Апошнія працы мастака, выкананыя ў Глуску, датуюцца 1667 г. Пазней выданні з ягонымі гравюрамі выходзілі ў Вільні, Кракаве, Замосці, Слуцку. Але дзе А. Тарасевіч выконваў гравюры для гэтых выданняў — невядома. Вядома толькі, што ён жыў і працаваў тады ў Беларусі і Літве.

У 1688 г. А. Тарасевіч назаўсёды пераехаў у Кіеў. Пераезд мастака на Украіну тлумачыцца тым, што ў Беларусі і Літве ў гэты перыяд ўзмацніўся націск іезуітаў на праваслаўных, тым часам як на Украіне становішча значна стабілізавалася пасля падпісання «Вечнага міру» Расіі з Польшчай. Гравёр перавёз у Кіеў станок для друкавання гравюр, заснаваўшы там тэхніку медзярты.

Як паказана ў кнізе Д. Сцепавіна, найбольш інтэнсіўны перыяд Тарасевічавай творчасці прыпадае на апошнія дзесяцігоддзе XVII ст. Пазней ён спыніў сваю мастацкую дзейнасць, кіраваў Лаўрэнція друкарняй, актыўні займаўся педагогічнай работай.

Памёр мастак у Кіеве недзе каля 1727 г. Даследчыні аналізу мастацкае афармленне кнігі «Разырыма», гравюры да якой былі выкананы ў Глуску, мастак у сваіх гравюрах «услаўляў простага чалавека, яго гарманічную аднасць з прыродай».

Адзначаючы вялікую жыццёвасць, жанравы характар гравюр календарнага цыкла, Д. Сцепавік піша аб той вялі-

кай ролі, якую адыгрывае ў іх пейзаж.

Асобныя раздзелы кнігі прысвечаны віленскаму і кіеўскаму перыядам творчасці мастака, а таксама гравёрнай «школе Тарасевіча». Да гэтай школы мастацтвазнаўца адносіць вядомых мастакоў XVII ст. Лявонція Тарасевіча, Лаўрэнція Крышчаноўвіча, Максіма Вашчанку, Івана Шчырскага, Міхаса Сімевіча і іншых гравёраў. Многія з іх цесна звязаны не толькі з украінскім, рускім, літоўскім, але і беларускім мастацтвам. Напрыклад, Лявонція Тарасевіч, нягледзячы на даследчыні не без падстаў лічыць родным братам Аляксандра Тарасевіча, у канцы XVII ст. выканаў «Партрэт ашмянскага прыстоўніка Георгія Зямлі». Гэты выдатны твор — сапраўдны шэдэўр тагачаснага мастацтва гравюры.

Цікавыя звесткі знаходзім у кнізе Д. Сцепавіна і пра іншых тагачасных гравёраў Украіны, Беларусі, Расіі, Літвы, Польшчы. Новыя, важныя факты прыводзіць даследчыні пра сувязі украінскай і беларускай гравюры з рускім мастацтвам. У канцы 80-х гадоў XVII ст. Лявонція Тарасевіч атрымаў замах на выкананне партрэтаў сястры Пётра I — царэўны Соф'і Аляксееўны. З гэтай выкананай партрэтаў Лявонція Тарасевіч разам з гравёрам Іванам Шчырскім ездзіў у Маскву, дзе і былі выкананы партрэты (Крамлёўская царская друкарня ў той час ужо мела станок для друкавання гравюр з медных кішэляў). Партрэты Соф'і Аляксееўны, створаныя Лявонціем Тарасевічам у Маскве, — адны з першых эстампаў у рускім мастацтве.

Варта ўзгаць і звестка аб паездцы ў Пецярбург (у 1715 г.) Аляксандра Тарасевіча.

В. ШМАТАУ,
кандыдат мастацтвазнаўства.

«ЖЫЦЦЁ НА ЭКРАНЕ»

Пад такім загалоўкам у майскім нумары Украінскага часопіса «Новыя кіноскрыні» за гэты год змяшчаў гутарка журналіста В. Поляна са старшынёю Дзяржкіно ВССР У. В. Мацвеевым. Уладзімір Васільев падрабязна расказаў пра пачаткі адраджэння творчасці калектыву аб тых чалавечых задачах, якія ставілі перад ім.

Як і для ўсіх савецкіх людзей, падкрэсліў ён, дзявятая п'яцігодка была напоўнена напружанай працай уся беларускіх кінематграфістаў, у тым ліку і паўтараўсяцінага калектыву нашай кінастудыі. Гэта знайшло сваё адлюстраванне і ў стварэнні многіх змястоўных кінастужак. І ва ўзнагародзе студыя ў гонар 50-годдзя ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных рэспублік юбілейным ганаровым знакам ЦК КПСС, Праўдывама, Вярхоўнага Савета СССР Савета Міністраў СССР і ВПСР. Важнай падзеяй для кінематграфістаў рэспублікі быў 1974 год — год п'яцідзясяцігоддзя беларускага кіно.

Галоўным фактарам, гаворыць далей У. В. Мацвееў, які зрабіў уплыў на актывізацыю сіл творчых і вытворчых калектываў, з'явілася пастанова ЦК КПСС «Аб далейшым развіцці савецкай кінематграфіі», у якой з выключнай існасцю сфармуляваны асноўныя напрамкі і задачы, што ставілі перад кінематграфістамі краіны нашай рэспублікі ў прыватнасці. У выніку прыкметна пашырлася тэматыка, жанравая разнастайнасць ствараемых кінатвораў, больш глыбокім зместам напоўніліся мастацкія, дакументальныя і навукова-папулярныя стужкі. Для большай часткі выпускаемых у апошнія гады беларускіх фільмаў характэрны сапраўдны даследчы пошук у сцэнарнай і рэжысёр-

скай распрацоўцы жыццёвага матэрыялу.

Уладзімір Васільевіч нагадвае некаторыя фільмы апошняга часу, знаёмых шырокаму колу глядачоў. Гэта мастацкія стужкі «Вацька» рэжысёра В. Сцяпанавіча — пра легендарнага партызанскага камбрыга Міна Шчырова, дзе паказана велічэскае духу і стойкасць савецкага чалавека ў барацьбе з ворагам; дзюжсерыйныя кінаапазны «Польмы» (сцэнарысты Г. Вураўкін, Ф. Юнеў, Ул. Халіп, рэжысёр В. Чацверыкоў), у якім побач з паказам размаха характару і значэння партызанскай барацьбы на тэрыторыі Беларусі раскрыта роля партыйнага кіраўніцтва партызанскім рухам, інтэлектуальна сугнасць гэтага руху, высокі патрыятызм яго ўдзельнікаў. Гэта работа была адзначана галоўнай прэміяй Усесаюзнага кінафестывалю ў Кішынёве.

Значнае месца ў інтэр'ю адведзена тэме сучаснасці. У. В. Васільевіч зазначае, што як ніякія, як не праз пацукі, думкі, учынкі сучасніка перадаць рысы часу, характэрныя з'явы нашага жыцця. Ён гаворыць, што гэты задачу апошнім часам мы рашалі ў розных тэматычных напрамках, жанравых асаблівасцях. «Відлікі трамплі», «Лясныя арэлы», «Вуліца без канца», «Таму што люблю», «Воблакі» — кожны з гэтых фільмаў, напэчэ, па-свойму ўнікальнае вобраза нашага сучасніка. На жаль, страцінае жаданне стваральніцтва фільмаў вывесці на экране паўнакротныя вобразы і характары людзей сённяшняга дня — з іх надзеяй і марамі — не заўсёды вылічае творчай удачай. Але абсалютна вдалося, што дадатныя зручкі ў раскрыцці вобраза сучасніка можна убачыць у апошніх работах беларускіх кінематграфістаў. Як прыклад гэтага, Уладзімір Васільевіч называе двухсерыйны фільм рэжысёра В. Турава «Час ле сыноў».

Пазнаёмяцца чытачы таксама са здабыткамі і творчымі планами астанніх двух аб'яднанняў студыі — тэлевізійных фільмаў і «Летанісу».

В. АФАНАСЬЕВ.

ТВОРЧАЯ СПРАВАЗДАЧА ТЭАТРА

Дні тэатра пачаліся ў Віцебскай вобласці. Дзве брыгады артыстаў Беларускага драматычнага тэатра імя Януба Коласа адправіліся ў дзвюхтыднёвую паездку па гарадах і вёсках. Адна група паказала на Аршанскім заводзе лёгкага машынабудавання спектакль «Апошняя інстанцыя» па п'есе М. Матукоўскага, другая на Талачынскім племзаводзе «Рэканструктар» правяла вечар беларускіх вядзвілляў.

Коласаўцы пабываюць таксама ў Полацку і Навапалацку. Выступленні артыстаў тэатра, які рыхтуецца адзначаць свой паўвекавы юбілей, працягнуцца да 30 мая. За гэты час творчыя брыгады дадуць наля сарака прадстаўленняў. Вядучы артысты расказваюць глядачам аб слаўнай гісторыі тэатра, аб творчых планах, аказаўца дапамогу калектывам мастацкай самадзейнасці.

БЕЛТА.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63356

АТ 01167

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паззіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выдленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН.

Анатоль ГРАЧАНИКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ,

Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара],

Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар],

Рыгор ШЫРМА